אלקטרו־שחריה
קיבוצניק מוצר עבורך
כיריים גז בישול 2 להבות
הנחה 10%
רח' הבנאי 22 ת.ד. 1723
טל. 03-808869 חולון

דף ירוק

מוסף על המשמר בתנועה הקיבוצית מס' 206 16 בדיצמבר 1986 י"ד בכסלו תשמ"ו

„כדאי לי בפנאי לי"
מרכז הרשת
שפע חומרים וציוד למלאכות יד ואומנות
חוגים והדרכה במקום
מכבדים המחאות של ארגוני הקניות
מבצע לחג החנוכה
פנאי לי בע"מ
דרך פ"ת 126 ת"א
טל. 258710, 250332

מטאורולוגיה

— שרגא שטיפל, ארכיונאי ומודד־גשם (חפץ־חיים). נמסר שהתברכתם בכמות שיא של גשמים החורף.

— זה נכון. אנחנו מדווחים כל יום לשירות המטאורולוגי על כמות הגשמים בתחנה שלנו, ומסתבר, שבין כל תחנות המדידה בארץ, אנחנו בשיא. עד הבוקר ירדו אצלנו 582 מ"מ, כשהממוצע השנתי הוא 500 מ"מ.

— השנה היא שנה ברוכה?

— בהחלט. 41 שנה אני מודד גשם, ובכל הידוע, מעולם לא נרשמה בארץ כמות של 150 מ"מ תוך יומיים, כפי שקרה השנה ב־1"2 לאוקטובר. ב־7"8 לנובמבר השנה, ירדו 185 מ"מ, וגם זה נדיר ביותר. כששמעתי באוקטובר השנה את החזאי מהשירות המטאורולוגי מנבא שנה ממוצעת, אמרתי, אל תאמינו. סטטיסטיקה רב־שנתית יכולה, מקסימום, לתת רמת הסתברות, אבל בשום אופן לא תחזית מדוייקת לגבי השנה. החזאי הזה, טוב, אני לא רוצה לומר כלום.

— השמים גומלים לכם על יראתכם?

— כתוב: „ונתתי גשמכם בעיתם" וגו', זו הברכה על קיום המצוות. במצרים, להבדיל, הגשם בא מן הנילוס. על א"י, שאין בה נהרות ומעיינות, נאמר שהגשם הוא מתנת־השמים, שניתנת למי שעושה מה שצריך לעשות.

— מה צריך לעשות?

— לקיים מצוות.

— ובזה התחלתם רק השנה?

— תראה, איש לא יכול לקבוע, מדוע כאן יורד הרבה ובסמוך לנו פחות. דרך אגב, קורה לפעמים, שדווקא בישובים הסמוכים יורד מבול, וכאן רק טיפטוף.

החברים של אריק ואליק

באוגוסט 54' התגייס המחזור הראשון של בני קיבוצים לצנחנים.
גיבורי המיתוס מתרפקים על עברם (ר' בעמ' 2)

30 שנה לגירוש השלישי והאחרון של ערביי הכפר כראד־בגרה, שבין גדות למשמר־הירדן. דוחו של מבצע סיני?
ר' בעמ' 4.

בתי המשפט דחו מכל וכל תביעות של עוזבי קיבוץ לקבל את חלקם ברכוש המשק. מתי הם כן מתערבים?
ר' בעמ' 10

בג'ונגל אפריקני גיבש ג'ון מוריס מהזורע את הפילוסופיה החקלאית שלו. היום הוא מיישם אותה בגבעה ליד עברון.
ר' בעמ' 8.

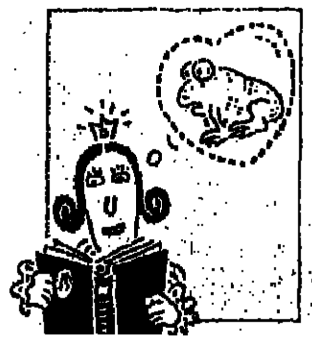

רשת חנויות המפעל: ת"א: מטלון 11, בן יהודה 108. ירושלים: שלומציון המלכה 7, פייר קניג 37 (תלפיות). חיפה: מפרץ חיפה שד' ההסתדרות 84 (ק"מ צפונה מהצ'ק פוסט). אשקלון: הרצל 57. באר־שבע: טרומפלדור 32. בני־ברק: ירושלים 18. חולון: סוקולוב 46 (פינת רח' הנשיאים). רחובות: אחד־העם 22. חדרה: הגבורים 64. נתניה: פינסקר 20. עפולה: הנשיא 17. פתח־תקוה: ברון הירש 28. ראשל"צ: רוטשילד 71. רמת־גן: שד' ירושלים 46. רעננה: אוסטרובסקי 9 (פינת רמב"ם).
מפיצים מורשים: אילת: הוכמן ובניו, מדן 2. גבעתיים: מולה דוד, כצנלסון 127. טבריה: רהיטי פאר, ככר העצמאות. נהריה: בדריאן, הרצל 65 (ככר הדקל). נצרת עלית: בייבי מרקט, מרכז מסחרי חדש (ליד השקם). פתח־תקוה: פינת הילד, מוהליבר 4. קרית גת: כל־בו לילד, לכיש 7/6. תל־אביב: ורזבסקי, הרצל 37. כפר־סבא: רהיטי הראל, רוטשילד 18.
סניפים בחו"ל: PASSAIC N.J. L.A.CA. Toronto Canada

אריק (שרון) אמר לחבר'ה שלו: תעשו תעמולה במשקים, תביאו את הפרחחים, גונבי המכוניות, פורקי העול. באוגוסט 54 התגייס המחזור הראשון של בני הקיבוצים לצנחנים והתחיל המיתוס. אלישע (שלם) היה המופת

הרבה נוסטלגיה נשפכת מסיפורי הצנחנים. משקפיים (רק לקריאה), כרס משתפלת, שוב מחליפים קידומת. הם עדיין מוזמנים לקורס קצינים, לספר על הימים ההם, להעביר מורשת־קרב, והחיילים הצעירים שותים בצמא את הסיפורים, תוהים על הטיפוסים הללו, שהפכו לסמל, למוצג מוזיאוני. בשבתות הם רצים לבסיס, לבקר את הבן שלא הגיע לסוף שבוע, להביא לו גופיות וגרביים, וגם עוגה מהסבתא. שוכחים איך בימי השירות שלהם הגיעו הביתה פעם בחודשיים (במקרה הטוב), ועל טלפון מרגיע לאחר פעולה לא דובר כלל.

צנחן ותיק יאמר: החברים שלי — מהצבא; לא משפחה, לא קיבוץ. החברות הזאת, מלווה בכאב הפרידה מחברים שנפלו, היא שהולידה את קרן הצנחנים, כמוה לא קמה עדיין בשום יחידה קרבית אחרת.

צנחנים וקיבוץ היו אז, לפני 30 שנה, מושגים זהים. כמעט כל חיילי פלוגה א' בגדוד 890, הפלוגה שביצעה את פעולות התגמול וצנחה במיתלה, היו בני קיבוצים, או יוצאי תנועות־נוער. בכנס יוצאי החיל, שנערך בפארק הירקון, הם הלכו לאיבוד בין האלפים שהתאספו. על קיבוץ לא דיברו שם.

רוח פלמ"חית

צה"ל של תחילת שנות ה־50' היה רחוק מלהיות משענת בטחונית ומקור לגאווה לאומית. את הפיקוד הפלמ"חי כבר שילח בן־גוריון הביתה. עודף מגמה ממלכתית הביא להקמת צבא במתכונת בריטית נוקשה, פורמלית, משמעת כבדה, עם דגש על דרגות.

התינוק שנולד הכזיב. צעירים הדירו רגליהם מיחידות קרביות ובדרג העליון עמדו מול כשלונות הפשיטות, שהיו אמורות לתת תשובה בטחונית לחדירת המסתננים ופעילות הפדאיונים. בצה"ל ידעו, שחייב לבוא מפנה.

קבוצה קטנה של לוחמים, צופן סודי 101, חברים וידידים של אריק שרון, רובם מקיבוצים, הביאה רוח חדשה, פלמ"חית במידה רבה, אל שורות הצבא. שילובה של יחידת ה־101 בצנחנים, במטרה להדביק את החיל הזה ברוח הלחימה שלה, וקריאה לבני ההתיישבות העובדת להתנדב ליחידה, פתחו דף חדש במסורת של צה"ל. ילדי השמנת, שגדלו על סיפורי הפלמ"ח של אחיהם הגדולים, שהלכו בין הכדורים השורקים בדרך לבית־ספר, שחשו את ההיסטוריה חומקת להם לפני הגיעם לבגרות, יכלו עתה, עם הקריאה להתנדב לצנחנים, למלא גם הם יעוד לאומי. מעט הרפתקה לא תזיק אף פעם. אריק שרון אמר לחבר'ה שלו: תעשו תעמולה בקיבוץ, תביאו את הפרחחים, את פורקי העול, אלה שברחו מבית־ספר, שגנבו מכוניות... במחזורי י"ב נלחש מפה לאוזן: הולכים לצנחנים. ביום הגיוס הסתובבו בבסיס קליטה ומיון צנחנים מגדוד 890, ולהם כבר שמות של מועמדים ליחידה.

"בקלט כבר ידעו עלינו", מספר יגאל גרבר (משמר השרון), "בדקו את הכושר בצורה פרימיטיבית. אמרו להביט לעבר הכתובת שעל בית־הקולנוע ולקרוא את שם הסרט. אני, שכבר הייתי קצר־רואי, הלכתי קודם לראות מקרוב וללמוד בעל פה — ועברתי. ככה בערך התנהלו העניינים".

התנועה הקיבוצית היתה מסוייגת. הדי הוויכוח על פעולת קיביה עוד הדהדו באוויר, טענו שהצנחנים יהיו המשך למתכונת יחידה 101, שהיא אוטונומית כמעט, מבצעת פעולות בתוך אוכלוסיה אזרחית, בדרך שהיא נוגדת ערכים תנועתיים ואנושיים. הגדיל לעשות הקיבוץ הארצי, שפנה אל בניו לא להתגייס לצנחנים, לכאורה מתוך דרישה לסטנדרטים גבוהים יותר של טוהר הנשק, למעשה מתוך הסתייגות כללית מצבא, כזרוע של המדינה בהנהגת בן־גוריון.

אמרי רון (משמר העמק): "צריך לזכור, שיחס הקיבוצים לבן־גוריון היה לא פחות חמור, ואולי יותר, מיחסם לבגין בשנים 1977, 1981. בן־גוריון נחשב למבטל הדמוקרטיה והסוציאליזם, אחראי לפירוק הפלמ"ח, לדיכוי מרד הימאים, והוא גם היה בעל הרעיון לבטל את תנועות הנוער החלוציות ולשים במקומן את הגדנ"ע. הקיבוץ הארצי טעה בגישה הססנית לצה"ל, כפי שטעה קודם לכן כאשר אמר לבחורים שנשארו בפלמ"ח ללכת הביתה. היו צריכים להגיד לחבר'ה, ב־53', לכו תבנו צבא עממי, במקום זה אמרו להם: הצבא הזה איננו שלכם, אל תתגייסו. אלא למה שמתחייב מהחוק".

אופציות לאקשן וסנדלים

באוגוסט 1954 התגייס המחזור הראשון של בני קיבוצים לצנחנים. יגאל: "עוד לא היה נהוג לספר בבית. אני, למשל, לא סיפרתי להורים עד אמצע הטירונות, שלא ידאגו. היו סיפורי הגבורה האלה, שהולכים בלילה, עוברים את הגבול... פעילות בלתי שגרתית. חיפשו אנשים, שזה התלבש עליהם, שישבו על טרקטור מגיל 10, שיצאו למסעות ברגל. זה היה בנוי על החייל הבודד ועל יכולתו לאלתר".

"זה היה חיל אטרקטיבי, עם אופציות לאקשן, היה סיכוי למגע אמיתי, לפעולות בשטח", מספר מוני (בית השיטה).

עד נובמבר התקבצו החבר'ה לפלוגה. באו בקבוצות, כמעט כיתות שלמות: איילת־השחר, עין־חרוד, בית־אלפא, מרחביה, מזרע וגבעת־חיים. בלטו במיוחד קיבוצי העמק. "זה היה כמו מגיפה, אין קיבוץ באזור שלנו, שלא שלח נציגים" — אומר מוני. באו גם מקיבוצי השומר־הצעיר, על אף האיסור התנועתי. סיפרו, שיש צבא חדש, לא משמעת בריטית ולא בריגדה. לא צחצוח נעליים וכפתורים בראשו. הולכים בסנדלים. — זה קסם לחבר'ה.

בטירונות נתנו להם הרגשה, שהם חשובים. משטר נוקשה, אבל לא טרטורים משפילים ולא עונשים קולקטיביים. "בערב, לאחר כיבוי אורות, היה אריק שרון קופץ פנימה דרך החלון וקורא לחבר'ה לשבת יחד ולדבר". בהתקלויות עם ממ"צריקים, שנואי הצנחנים, דאגו להוציא אותם חלק. שלושה חודשי טירונות, חופשה יחידה בבית, קורס צניחה — "לא האמנתי שאקפוץ, אבל כולם קפצו, אז גם אני קפצתי" — וקורס מ"כים. קרב עזה תפס אותם באמצע קורס מ"כים.

מספר אבשה (אבשלום) ארם, מהבודדים שלא היו יוצאי קיבוץ: "פעולת התגמול הגדולה ביותר מאז מלחמת השחרור, ואת מי לקחו? את הפלוגה שלנו, שהיינו חצי שנה בצבא. טוב, היו גם פלוגה ר' של מוטה, אבל את המשימה העיקרית שמו על הכתפיים שלנו. אחרי זה כבר היינו שונים. אני הרגשתי, שאני כבר לא בדיוק בן שמונה־עשרה־וחצי. היו שישה הרוגים לפלוגה. היית צריך להיות חזק, בגרות שראית, כושר החלטה. המשימה הקשה ביותר היתה לפנות חברים. כמעט כל שניים סחבו פצוע. נקבעו קריטריונים. זה היה עידן הפייפר והדקוטה, בלי אפשרות פינוי ועזרה רפואית, כניסה ברגל וחזרה ברגל".

מכנה משותף: הקרבה

"היתה הרגשה של בטחון עצום", אומר יגאל, "אמרו לנו, שהולכים לכבוש מחנה צבאי כתגמול על פעילות הפדאיונים. עדכנו בה גם את 'הפרשה' ואת הספינה 'בת גלים'. לא היו ויכוחים, לא חשבנו מעבר לזה. החזירו בנו בטחון, שאם ניפגע לא ישאירו אותנו בשטח. בצנחנים התחנכו על זה. לפעולה יצאנו בלי רופא ועל ציוד רפואי עוד לא חלמו. חשבנו אז, שאין דבר בלתי אפשרי לגבינו. הגענו אחרי סחיבה ארוכה של פצועים והרוגים. היינו צעירים, אני סחבתי על הגב את מוספו (סעדיה אלקיים ז"ל), המ"פ שנהרג. הבנות בכפר עזה קיבלו אותנו ופרצו בבכי. היו פצועים שמתו מחוסר טיפול. פעם ראשונה שנכבש מחנה צבאי. זה היה כבירו? לא הלכנו כדי להרוג, ומי שאומר: 'ערבי טוב זה ערבי מת', זה אחד שלא השתתף אף פעם בפעולה, אבל לכבוש פירושו גם להרוג. היה לנו אמון מלא במה שעושים בנו. היינו הולכים אחרי אריק שרון באש ובמים".

השנים של 1955 ו־1956 זכורות בזכרון הלאומי כתקופת פעולות התגמול. עיני הציבור הישראלי היו נשואות אל הצעירים הללו, שהשיבו את הגאווה הלאומית למדינה הצעירה. נערות התעלפו למראה הכומתה האדומה ונעלי העור הגבוהות. "הכבוד הזה הגיע לנו, ידענו, שאנחנו אלה שעושים את המלחמה".

"בני הקיבוצים הם שנתנו את הציביון המיוחד ליחידה", אומר אבשה, בן המושב, שגיוסו לצנחנים היה, אפשר לומר, מקרי בהחלט. "אני משייך את זה לחינוך. היה מושג של ארץ־ישראל, ובשביל הארץ נותנים הכל. הם הביאו את זה מהמשקים. הקרבה כמכנה משותף. עזרה הדדית והליכה יחד".

"מהקרב הראשון שלי בעזה", מספר יגאל, "דרך פעולות התגמול, המיתלה, הגשר מול שער האריות והחווה הסינית, היה הכוח שאני השתתפתי בו עסוק בחילוץ פצועים. בסימפוזיון שנערך לא מכבר בקורס קצינים, בנושא המיתלה, שאלו החבר'ה: אי אפשר היה לחכות לחושך? מסתבר, שאם יש נפגעים בשטח, או זורקים הצידה את כל תורת הלחימה. לא משאירים חבר ועל זה היו לנו רוב האבידות. אולי כאן הנאיוויות של בני הקיבוצים, כי כשבני איילת־השחר מנסים לחלץ אחד את השני, או למילה נאיוויות אין בכלל מקום. איך הוא יכול לחזור הביתה, אם בן כיתה שלו נהרג. אנשים נצמדו זה אל זה. היום מזעיקים מטוס חילוץ. אבל אז ידענו, שאם יש פצוע, צריך לזחול ולהוציא אותו. כשאנו בעול כבד, נהרגו ונפצעו לנו חבר'ה. זה קושר אותנו עד היום".

לימדו את הקיבוצניקים

אמרי רון, לשעבר חבר־כנסת והיום מזכיר בקיבוצו, משמר העמק, עבר לצנחנים מגבעתי, לאחר קורס קצינים: "רציתי ללכת למקום בו נעשו דברים, לעשות משהו משמעותי. שמעתי סיפורים מחבר'ה שכבר היו בגדוד. בגבעתי הרגשתי צבא של משמעת חיצונית, עונשים כמו לאסירים, מושגים כמו 'פול קום' על לא כלום. מפקדים, שבשום אופן לא הייתי הולך אחריהם לקרב. בצנחנים בנו על מוטיבציות פנימיות, על אימונים קשים בידיעה, שזה יידרש לקרב. האדם היה שקוף, אווירה של ביצוע פעילות אמיתית לבטחון. לא היה עירעור. המדינה פרוצה — יש להגן עליה. נכון, שהיה אז בקיבוץ חינוך, שהתכוון לפתח גישה אמוציונלית לערכים לאומיים, אבל לא הייתי תולה את ההתלהבות של הבנים בנטייה למרובעות, תוצר של שטיפת מוח. עובדה, הלכו לצנחנים חרף האיסור התנועתי. גם הפלמ"ח לא היה בנוי על מערכת חיצונית ולא על משמעת כפייתית. זה לא תוצאה של מה שהמחנך אמר בכיתה, אלא מסכת שלמה של הוויה. ללכת לצנחנים היה מימוש עצמי במובן הטהור של המלה, שהוא אנטי תיזה לחינוך דוקטרינרי, או בפירושו האחר: דבר שראוי לעשותו".

ימים ארוכים של אימונים ופעילות מבצעית הביאו אווירה מיוחדת של יחד ורעות אמיצה. בפעולות רצו כולם להשתתף, להיות בפנים. "העונש הכבד ביותר היה כשאמרו: לך הביתה, אתה לא מתאים לנו. קורס קצינים היה גם הוא עונש, כאילו רצו להפטר ממך. מה שאפיין היתה רוח ההתמודדות שהביאו בני הקיבוץ. זו היתה אהבת הארץ וללכת בה. יש מסע — קמים והולכים. משכטה לאילת, 8 ימים, אין הבנות — יוצאים לדרך. חרשנו את הארץ אמיתי. לאורך ולרוחב. הכל על הגב. עם חגור פילים (מושג שמקורו בצנחנים). מתרגלים לכל. בסוף אפילו אוהבים את זה", נזכר אבשה. לחופשות יצאו מעט. בני הקיבוצים חזרו וסיפרו על טרקטור חדש ועל חריש באדמות המשק בנגב. ב"אפטר ריוטי" נסעו לתל־אביב. לראות (רק לראות) את הזונות ברחוב הירקון. מי שלא היה לו איך לחזור, עשה זאת במכונית גנובה. בבוקר נראו המכוניות, עם המפתחות בפנים, סדורות בשורה מול פתח הבסיס ("סלחו לנו, לא חקרו מי, אפילו בסיגריות לא נגענו").

ביום שישי היו הבנות מקפלות המצנחים — "הבנות שלנו" — מכינות שולחן עם מפה לבנה, מוני ניגן באקורדיון, והחבר'ה ישבו ושרו. חבילות מן הקיבוץ הגיעו בתדירות גבוהה, יותר מאשר מן העיר, או המושב. "מי שהלך לדואר, כבר גזר את החוטים. כל הפלוגה נהנתה ולבחור הקפידו להגיש את המכתב... לימדנו אותם, את הקיבוצניקים, שהתפוחים והעוגה שייכים גם לנו — והם למדו", מחייך היום אבשה.

אלישע עיצב את האופי

הצנחנים הסתייעו בקיבוצי האם לאחסון ציוד או לתיקון רכב. לא פעם נכנסו לקיבוץ לארוחה ואפילו ללינה. "היינו יחד כמו משפחה", מספר מיכה קפוסטה, צנחן מוותיקי הגדוד. "הם הביאו איתם ארגזי כלים. ידעו לרתך במוסך". "אני זוכר בלגן במחנה, אפילו ברדק", אומר אמרי רון, "מי שהיה משאיר מעיל בחוץ, כאילו הוציא אותו לרשות הכלל. היתה לגיטימיות של לקחת אחד מהשני, כמו קיבוץ. היה, למשל, תרגיל שקראו לו תרגיל פראיון. היו מצניחים חבר'ה 'במדינה זרה', והיה צריך להתקיים שבוע בלי עזרה. בלילות לבצע משימות וביום להסתתר. פעם, באיזור מגדל, כבר כמעט יום ואנחנו עוד לא גמרנו להעביר ציוד. סחבנו ג'יפ ממגדל ועשינו נאגלות. אחר־כך לקחנו גם חמור ותרנגולת..."

לסיפור הקומזיץ עם בשר הכבש קיימות שתי גירסאות: על פי הגירסה של מוני היו החבר'ה במסע בוואדי קורן. לפנות ערב עבר בקרבתם עדר כבשים. אחרונה בעדר היתה כבשה צולעת. "היתה לנו תחושה עמוקה, שהיא מיותרת". בערב באו בנות, הביאו ענבים וכננות ובסיר שעל האש התבשל בשר הכבש... ואז הופיעה משטרה צבאית עם הרועה. החיילים אמרו שזה בשר תרנגולת... על פי הגירסה של מיכה קפוסטה היה נהוג שבמסיבה שנתית שוחטים כבש. כשנתפסה החוליה בקלקלתה, אמרו הקיבוצניקים: קיבלנו פקודה... כך או כך נקרעו הדרגות. בפעם המי יודע כמה, אך למי איכפת. נוצר או הווי מיוחד, מחסן, מול תנאים קשים וסכנות בשטח האוייב. כמעט כל שבוע נפגע מישהו בפלוגה והיה צורך להחזיק את המורל ולחזק את החבר'ה. בצנחנים התפתח סלנג מיוחד, שהיה מובן רק להם, כינויים הודבקו לחברים ושירים סרקסטיים חוברו ליד המדורה. מוני וחברו מוטקה מורחי שיגעו את החבר'ה במתיחות וצ'יזבטים, שסופרו אחר כך בחיל, מדור לדור. סופר למשל על תגרה גדולה שהתפתחה בין צנחנים לממ"צריקים ומרדף ברחובות באר־שבע, שהסתיים במשפט פנימי ביחידה. בסופו של המקרה ההוא נגזר על שלושה בחורים להיות במשך חודש אחד ש"ג בשער המחנה — אוי לאותה בושה. ותיקי הצנחנים מדברים עד היום בהערצה על מוריהם ורבותיהם אריק שרון, מאיר הר־ציון ורפול. "ה־101 זרעו את זרע ההעזה, את השראות המפותחת ודגם החיל החדש", יאמרו הם. אך במבט לאחור יש גם הסתייגות: "עושים עוול למסורת של הצנחנים", אומר אמרי רון, "מי שחינך ועיצב את האופי של הצנחן הוא אלישע שלם (רמת יוחנן). הוא היה דמות להזדהות, העביר ערכים של מפקד ומופת של פלמ"ח. אלישע עמד על נושאים רגישים — טוהר הנשק ואי לקיחת שלל. את אריק שרון לא ראינו בדרך כלל, הוא לא עסק בחינוך לוחמים וממנו לא באו פקודות ברורות להמנע מלהרוג שבויים, דווקא מפקדים זוטרים, יוצאי קיבוץ, הם שקבעו את הדפוסים, שעברו אחר־כך מדור לדור בצנחנים".

במרוצת הזמן אימץ צה"ל כולו את עקרונות הלחימה שנקבעו אז, בשנים של טרם מבצע קדש. הצנחנים גדלו לחטיבה, ואחר־כך לשתי חטיבות, ועדיין רבים הם המצטרפים לשורות החיל הזה ולמשפחה הגדולה. "המשכנו לשרת יחד שנים רבות", אומר אבשה, "גם כשנולדו הילדים. כשנופל חבר או המשפחה היא שלנו. אני שמח, שהיתה לי הזכות לקחת חלק בזה. שלושים שנה ולא יכולים להנתק, זה משפיע לכל החיים. עושה אותך שייך לאיכפת'ניקים".

דינה רמג'י

"הם הביאו רוח חדשה. פלמ"חית במידה רבה, אל שורות הצבא"

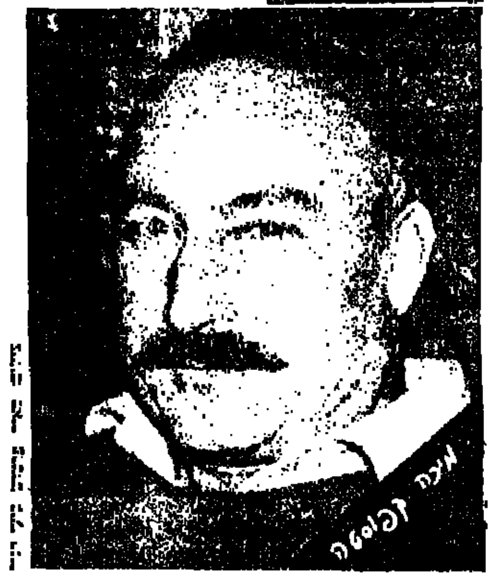

הדף הירוק
עורכת: מרים עידדוד
עורך משנה: ארנון לפיד
צוות המערכת: עמירם כהן, בתיה שחף, סימה באר, עודד ליפשיץ, אהוד דור, זיוה שילה, דינה רמג'
עיצוב גרפי: רחל דביר
מזכירת המערכת: רותי קדוש
צלם המערכת: בועז לניר
מודעות: חיה קוטב
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, 67771, ת"א
טלפון: 03-378833
מען למכתבים: שק דואר נעול 61999
תוכן המודעות על אחריות המפרסם בלבד וזכויות הגרפיקה שמורות

בדגמים חדישים־חדישים! צלילי איכות
מבחר מערכות HITACHI, JVC, LUXMAN, KENWOOD, ROTEL, YAMAHA, TOSHIBA, ONKYO, MARANTZ...
מבחר רמקולים ITT, SEAS, WHARFEDELE, JAMO, BOSE, WESTRA, WHD...
★ מעבדת שירות – תיקונים במקום
החנות המקצועית הוותיקה
סטריאו סופי איתך לאורך שנים! רח' הרצל 59, חיפה טל. 04-671273

סטריאו פלוס
במבצע לחברי קיבוצים
רסיברים — תוצרת חוץ החל מ־440 ש"ח
טייפים — דולבי B.C אלקטרוני החל מ־400 ש"ח
פטיפונים — BD + סטורבוסקופ החל מ־250 ש"ח
רמקולים — אירופאים החל מ־60W החל מ־250 ש"ח
מערכת במבצע מיוחד
רסיבר — אמריקאי 2x25W VECTOR RECERCH
טייפ — דולבי B.C AIWA F250
פטיפון — SCOTT 59 הנעת רצועה + סטורבוסקופ
רמקולים — 2x60W WESTRA 2001
סה"כ כולל מע"מ 1390 ש"ח
סטריאו פלוס

ישר!!

סניף של "למטייל" בחיפה "למטייל"
רח' הרצל 78 טל. 04-645079
הפתיחה 24.12.86
"למטייל" דיזנגוף סנטר, ת"א, 03-286894

כמה קטן כמה גדול!!
דגם DIAMOND של WHARFEDALE
רמקול השנה באירופה
★ תצוגה מלאה של סדרות
★ Delta ★ CD — Series
★ 5 — Series ★ 7 — Series
★ מיטב מערכות הסטריאו
★ JVC ★ ROTEL ★ AKAI
★ LUXMAN ★ WHARFEDALE
★ B&W ★ MOREL ★ ONKYO
מכירה גם בהמחאות
אמנון סאונד אלקטרוניקס בע"מ
רח' בוגרשוב 42, ת"א, טל. 03-295620

המשאיות יצאו עם ערב

בשנת 56', בימי מלחמת סיני, היה הגירוש השלישי והאחרון של ערביי כראד־בגרה, שבין גדות למשמר־הירדן. המטלטלין הועמסו על משאיות ועל עגלות רתומות לטרקטורים של קיבוצי הסביבה. האם הם דחו את אפשרות ההגירה פנימה לכפר שעב בגליל ומרצונם נטשו את כפרם ועברו לסוריה?

באחד מערבי הסתיו הוקף הכפר בכוחות צבא ומשטרה. לתושביו, ערבים, ניתנה התראה קצרת־מועד: תוך שעות ספורות עליכם להיות מוכנים לתזוזה. המשאיות הגיעו, הציוד הועמס עליהן. גם עגלות רתומות לטרקטורים, של קיבוצי הסביבה, סייעו בהעברת המטלטלין. תושבי הכפר עלו על המכוניות, חלקם הועלה עליהן בכוח. נסיעה קצרה, הגבול היה קרוב, והמטען האנושי, על רכושו הדל, נפרק בסמוך לגשר שעל הנהר. הכפריים, שסרבו לעלות לגשר המוליך אל מעבר לגבול, גורשו במהלומות אלות השוטרים.

בכפר נשארו שרידי עשרות מבני־אבן, יתדות אהלים, גידורות־קוצים התוחמות מרבצי־עדרים ועשרות תרנגולות צבעוניות, שנאספו על ידי ילדי הישוב הסמוך.

• • •

החיזיון הזה עשוי להיות שאוב ממחוזות הערגה הכהנאיים: הוא עשוי גם להיות תאור מרוכך של גירוש ערבים גלילי ב־48' (במבצע חירם, למשל, זה היה מעט נמרץ יותר). אך השנה היתה עתה 56', סתיו. ימי מבצע סיני. והכפר היה כראד בגרה, בין גדות למשמר הירדן.

ישראל היפה, הנחלמת היום, מוקד־הגעגועים של 'תנועת העבודה' דהיום, עיכלה את רצח כפר קאסם, שנעשה לו פומבי, את טבח השבויים המצרים, שהיה ידוע לרבים, את הורדת הערבים לאזרחים ממדרגה שנייה מתוך מניעים כלכליים. היא לא שמעה כלל — או שמא העדיפה שלא לשמוע — על גירושם השני של ערביי כראד־בגרה מכפרם. איזכור דל לפרשה מצוי במונוגראפיה, שנכתבה על ידי ארנון מדזיני, "התיישבות הבדווית בגליל" (הוצאת ...ת חיפה), כמעט שלושים שנה אחר־כך, ...ת שבטי הבדווים בגליל, מציינים שני חיצים קטנים את גירוש תושבי כראד־בגרה, 1956, ותו־לא.

• • •

תושבי כראד בגרה, כשכניהם מכראד ע'נאמה, כורדים מסוריה הגיעו לארץ־ישראל בשנות השמונים של המאה הקודמת. "היו כבר יהודים בג'עוני, בכעואש וכזביד", אומר מחמוד אחמד עזאייזה, כשהוא מספר על מתיישבי ראש־פינה, משמר־הירדן ויסוד־המעלה. כשישים שנה אחר כך, ננטש הכפר ותושביו גורשו שלוש פעמים, בזו אחר זו, משך שמונה שנים.

עזאייזה, בן חמישים, חרוש־פנים, עוטה כאפייה. יליד כראד בגרה, בן אחד המוכתארים. כיום תושב הכפר שעב שבגליל התחתון המערבי. הפחונים, שלו ושל שכניו תושבי 'שכונת הבדואים' בשעב, פליטי כראד בגרה וכראד ע'נאמה, הומרו בבתי אבן נאים. וילות גדולות, במושגים יהודיים. לא כל מרירותו הומרה: "שלוש פעמים גירשו אותנו מכראד בגרה. טוב, בפעם הראשונה ברחנו, לא גרשו אותנו. אבל היה די ברור, שאם לא נברח, יגרשו אותנו. זה היה ב־48', באביב. איזה חודש? לא זוכר, אבל הפול פרח אז בשדות שלנו, כן, הפול פרח, זה אני זוכר. הצבא הישראלי פוצץ את אל חוסיניה, הכפר שממערב לזביד (יסוד־המעלה), אחרי שהעיראקים שהיו שם שמו מוקש, שהרג שני קצינים יהודים. ככה, היהודים פיצצו את הבתים גם על התושבים. נהרגו שם איזה עשרה, חמישה־עשר איש.

ברחנו בגלל הפחד. פחדנו, שגם לנו ייעשו ככה. תושבי כראד ע'נאמה ברחו אלינו כבר קודם, ואז ברחנו איתנו לסוריה. שם היינו עד ראשית 49'. אז, בעקבות שביתת־הנשק עם סוריה, נסוגו הסורים מהאדמה שכבשו ממערב לירדן, ואנחנו חזרנו מהרמה (היינו בסנאבר, ליד קצרין של היום) לכפר שלנו, ואיתנו אנשי כראד ע'נאמה. בתמורה לזה, הסכימו הסורים, שהיהודים יחזרו למשמר־הירדן ההרוסה, שהיתה גם היא באיזור שהם פינו. גם הכפר שלנו היה הרוס. הסורים הרסו, שרפו, שברו".

מילחם (שם בדוי), תושב בגרה לשעבר: "השטח שפינו הסורים, משולש, שקודקודיו בגדות, דרדמית לחולתא ובאדמות איילת־השחר, הפך לשטח מפורז. לישראל לא הורשה להחזיק שם צבא, אלא רק משטרה, ועלינו נאסר לצאת מהאיזור הזה לישראל. לעומת זאת הורשינו לעבור לסוריה ולחזור, כרצוננו, כדי להצטייד בסיוע של האו"ם, כפליטים".

עזאייזה: "היהודים החדשים שבאו, רצו את האדמות שלנו. אולי זה קשור במה שקרה אחר־כך, בראשית 51'. אז החלו העבודות ב'נהר החולה' (הוא הירדן, שהחלו אז בהעמקת אפיקו כחלק מתכנית ייבוש החולה — י.ח.). הסורים היו יורים על הטרקטורים הישראליים. אבל מה, — הם אמרו, שזה אנחנו יורים על הטרקטורים, כדי שלא יעלו על האדמות שלנו. איפה אנחנו ירינו? מה ירינו? היה לנו נשק? היינו מעיזים? טוב, או בלילה אחר, במרץ 51', בא הצבא, הקיפו את הכפר שלנו ככה, מפה ומפה ומפה. אמרו שיש כאן מלחמות ואסור שנישאר, ולקחו אותנו משם, מבגרה. כך גורשנו מהכפר שלנו בפעם השנייה.

אם היו שם, בגירוש, אנשים מהישובים בסביבה? לא, לא היו, רק הצבא והמשטרה. שמו אותנו כאן בשעב וכאן ישבנו סגורים שלושה חודשים. סגורים, ואסור היה לדבר איתנו ואנחנו, אסור היה לנו לצאת מהכפר. אוכל הביא לנו הצבא פעמיים ביום, בוקר וערב. אולי לא רצו, שמשקיפי האו"ם, שהיו אחראים עלינו, יידעו איפה אנחנו.

יום אחד הופיעו אנשים, אמרו שהם משקיפי או"ם, ושאלו מי רוצה לחזור לבגרה. מי שהודיע, שהוא רוצה לחזור — לקחו אותו ל'אמ"בי' (אמ.פי. המשטרה הצבאית) והיכו אותו, כי בעצם, זה לא היה משקיפי או"ם אלא קצינים של הצבא. אחר־כך באו משקיפי האו"ם, אמיתיים, ושאלו השאלות על האמת. חצי האנשים אמרו, שלא רוצים לחזור לבגרה, כי פחדו שגם הפעם זה לא מהאו"ם, ויקבלו מכות. אלה שאמרו, שרוצים לחזור — חזרו ב־52'. אחר כך, כשראו האחרים, שנשארו בשעב, שבאמת אפשר לחזור לבגרה, הם הגישו בג"ץ, בראשות אבא שלי, שהיה המוכתאר של אלה שנשארו בשעב. הבג"ץ אמר, שמותר לנו לחזור אבל הצבא והממשלה שברו את המלה של הבג"ץ. הם אמרו, שבגרה זה באיזור מפורז ושם הבג"ץ לא קובע. מאז נשארנו בשעב. את הכפר שלי ואת האדמות שלנו הייתי רואה מדי פעם, כשהיינו מקבלים רשיון לבקר את הקרובים שלנו שם. לנו היו אז תעודות זהות ישראליות. עד 51' היו לנו תעודות של האו"ם".

מילחם: "החבר'ה בבגרה, היה אסור להם לצאת את האזור המפורז. אבל מ־52', לא כמו בתקופה של 49'־51', לא נתנו להם גם לעבור לסוריה לקנות, לקבל כספים של האו"ם. הם היו לחוצים".

עזאייזה: "ואז היה הגירוש השלישי והאחרון, ב־56', בזמן מלחמת סיני. אמרו להם 'או לסוריה או לשעב. תחליטו'. והם החליטו ללכת לסוריה. למה? אני חושב, בגלל המכות וההשפלות שאכלו, כשאסרו אותם אז, כי אמרו, שהם רוצים לחזור לאדמות שלהם; בפרט טירטרו אז, ב־51', את המוכתאר שלהם, ג'אבר קטיש; אולי הוא אמר לכל האנשים לעבור לסוריה, ב־56'".

מילחם: "אלה שהתעקשו לחזור לבגרה היו קשורים יותר לסוריה. בגלל זה הם בחרו ללכת לשם".

• • •

האם באמת נטשו תושבי בגרה את כפרם לסוריה מרצונם, לאחר שדחו את אפשרות ההגירה פנימה, לשעב?

אקלים של נקמה

מבצע סיני, שרבים רואים בו קרב מאסף של מלחמת השחרור, חתם את הישגיה ומצקם היה אבן שבגע לעיתים, בכמה ממאפייניה: נקמת דם הנופלים, הרג אזרחים, גירוש אזרחים. נקמת הדם, טבח אזרחים וגירושם, לא היו נורמות בישראל של 49'־56', אך גם גינויים לא היו נורמה מוצקה. קולות, נקמת האזרחים בקרבות 47'־48', הידהדו לא רק בנקמתו התנ"כית של מאיר הר ציון את רצח אחותו, אלא גם בהתנצלותו של בן גוריון על ההרג ההמוני בקיביה. "בקיביה פעלו אזרחים ישראלים שואפי־נקם", כך — פחות או יותר — הודיע שר הבטחון עטור מקצית התהילה הלבנה, ללא שגינה את המעשה ומבלי שהבטיח לענוש את עושיו. עצם הזדרשותו של בן גוריון למעשה נקם אזרחי — שלא היה ולא נברא — כאל צידוק, מעידה על האקלים הכללי אז.

על רקע זה ניתן להבין את החנינה המהירה שניתנה לרוצחי כפר קאסם, אנשי משמר הגבול. לה היה שותף — מן הסתם — גם הרמטכ"ל דאז. על רקע זה יש לראות גם את נקמת הדם של חיילי צה"ל, קיבוצאים, את מות חבריהם בקרב מקורבות סיני. ימים אחדים לאחר הקרב: חיילים מצרים שחזרו אל הכביש ממפלטם שבחולות והם מורמי ידיים, רדופי צמא, נאספו למשאית צבאית ונקצרו בתוכה בצרורות עוזים.

הסיפורים נפוצו אז בקיבוצים ואף נכתב עליהם, בגלוי וללא רמיזות כמעט: "במידה מסויימת נהפכנו לחיות. רצינו לנקום... בכל מיני צורות שבאו לידינו, לא פעם הפכנו לחיות, אבל לא יכולנו אחרת", המעשה, הדיבורים והכתיבה אודותיו, לא עוררו ביקורת או גינוי. הנקמה נתפסה אז כמין איור שוליים מפואר לסאגה של ארץ־ישראל היפה, החלוצית, השואגת. הערבים נתפסו אז — מורשת מימי "המדינה שבדרך" (מבצע "מטאטא", שבו גורשו, בשנת 1948, ערביי הגליל המזרחי, ומבצע "חמץ", כיבוש יפו וסילוק ערביה) — כאובייקט מלוכלך, סביל, נחות, שרמיסתו בכפות האריה החלוצי סעור־העברית, נורא־ההוד, אין בה כדי לפגום בטוהר הטהרים.

סגירת ערביי ישראל באזורי הממשל הצבאי, אף היא עוכלה בקלות יחסית על ידי ישראל של שנות החמישים, אף שלעיתים היו ותקנות מרושמות מתוך מניעים כלכליים. בדווי הנגב, למשל, הוחזקו מסוגרים באזוריהם "כדי, בין השאר, למנוע כוח עבודה מלהתחרות בעולים החדשים על מקומות העבודה המעטים שהיו. המימשל הצבאי ניתק איפוא את הבדווים משוק העבודה הארצי... המדינה השתמשה איפוא בכל הבדווים כחוד אוכלוסיה שצריכה לספק תנודות בכוח העבודה", כפי שכתב עמנואל מרקס בספרו "האירגון החברתי של מגדלי הבהמות הנודדים במזה"ת".

מבצע החודש ב„דימור" *

● פינת ישיבה מקסימה 3+2+1
50 דוגמאות בדים חדישים לבחירה. אספקה מהירה 900 ש"ח

● כורסת T.V.
מעור משובח, תוצרת דנמרק, מתנדנדת ומסתובבת 490 ש"ח

● כל סוגי המזרונים „סילי", „עמינח", „פרדייז" ו„מפי"
בכל המידות, במחירים הזולים בארץ ובאספקה מיידית

● 1000 מ"ר של תצוגה מרשימה
בה תמצאו כל הדרוש לריהוט הדירה

* בתוקף עד 31.12.86

אספקה מיידית ● משלוח לכל חלקי הארץ ● אחריות ל־10 שנים

דימור ריהוט תרבות הדיור. החברה האמינה והוותיקה בישראל. ארלוזורוב 53, תל־אביב, טל' 03־230181

ספרית פועלים

פרוזה מקורית
תכלת וקוצים (זכרונות)...... ע. חלל

פרוזה מתורגמת
אהבת שבע הבובות .... גליקו
שבעה אחים .... אלכסיס קיווי

שירה
חישוקים............ שולמית אפפל
ביום שקוף רואים לנצח .... רינה שני
שירים (מיידיש: דן מירון) .. טלר יהודה
שיר זכרון .... אלישע פורת

זמן־תווך
מיתוס ותבונה ביהדות ימינו
פרופ' אוריאל טל
כזה ראה ותדש –
המורשת של היהודי החילוני

פואטיקה וביקורת
עמליה כהנא כרמון – מונוגרפיה
לילי רתוק

אמנות
רישומים על פועלים ...... נחום גוטמן

חינוך
אמת וחופש......... ק. פרנקנשטיין
קליידסקופ משפחתי...... ס. מנוחין

מחמוד אחמד עזאייזה, בן אחד המוכתארים. כיום תושב שעב: "הפול פרח אז בשדות שלנו"

אברהם (שם בדוי), אז קצין צה"ל בכיר בפיקוד הצפון, היום איש קיבוץ, היה מעורה, בתוקף תפקידו, בנעשה באזור הגבול עם סוריה: "אני לא זוכר פרטים. זכור לי, שכולם עברו לסוריה. לא זכור לי, שניתנה להם אפשרות בחירה בין סוריה לפנים ישראל, לשעב. אבל לא הייתי בשטח שם. אני לא זוכר תאריך מדוייק, אבל העסק הזה היה קצת אחרי מבצע סיני. אני חושב, כי העוצבה שהיתה שם וביצעה את זה, הוחזקה במילואים יותר מיחידות המילואים שבסיני. היו ידיעות שהסורים והרוסים רוצים להתערב בגבול הצפוני, בגלל זה החזיקו אותם אז מגוייסים, אני חושב. אבל אם אתה רוצה יותר פרטים, תשאל את אייל (שם בדוי), הוא בטח יודע".

אייל, גם הוא קצין בפיקוד הצפון דאז, מהאמורים לדעת את שקרה: "למיטב ידיעתי, כן הציעו להם לעבור לשעב. אבל אברהם יודע יותר פרטים". אייל, כאברהם, אינו שש לדבר בפרשה.

משה (שם בדוי), איש קיבוץ: "היתה 'הוראה מבן־גוריון', כך נאמר, שצריך לסלק את הכפר הזה כהמשך למבצע מטאטא מ־48'. (ב'מבצע מטאטא' סולקו לסוריה כמעט כל תושבי הגליל המזרחי שבין ראש־פינה לכנרת — י.ח.). חלק מהתושבים בכפר לא רצה ללכת, לעלות על המכוניות. זה הזכיר לי את העולים החדשים, שלא רצו לרדת מהמכוניות כשהביאו אותם לעיירות הפיתוח. אז, אותן התמונות, אותן הצעקות. הערבים בכו, צעקו ויללו. הביאו אנשים מקיבוצים ומושבות בסביבה, לעזור. עם צווים מהצבא? לא, באו, כי אמרו לבוא. ערעורים על רקע גזעני? לא, לא היו. קיבלו אז כל דבר קל יותר. חוץ מזה, הם חזרו מסוריה: ב־49' ועכשיו הוחזרו לסוריה. הסורים קיבלו אותם בצד השני של הגשר, ולא עשו בעיות עם זה. את גשר בנות־יעקב, כמובן, הם חצו ברגל, אבל עד לגשר הביאו אותם במשאיות, אני חושב, של הקואופרטיב 'גליל עליון'. מכוניות מסודרות, עם ברזנטים. לפנות ערב העמיסו את הדברים שלהם ולא עברו שעות רבות וזה נגמר. לא נתנו להם התראה מראש. איפה? באו ואמרו להם אחר הצהריים: עוד מעט זזים! וזה הלך מהר".

נמרוד (שם בדוי), איש קיבוץ: "באנו עם עגלות מהמשק, לעזור להם להעביר את הדברים לגשר בנות־יעקב. לי ידוע, שנתנו להם ברירה בין ללכת לסוריה או לפנים הארץ. בכל אופן, חלק מאלה שהלכו לסוריה נעמדו על הירדן ולא רצו להמשיך ולעלות על הגשר. אנשי מג"ב היכו אותם באלות, שיילכו. אלה היו מג"בניקים דרוזים, ששנאו אותם".

עזאייזה: "אחרי זה באו אלינו, לשעב, שני יהודים מהקיבוצים בגליל, ואיתם שייך אבו יוסף, מוכתאר טובא, והציעו לנו שיסדרו לנו ללכת לאן שנרצה, יעני, לצאת משעב, אם נוותר על האדמות שלנו ב'מפורז' של בגרה. אבא שלי, המוכתאר, אמר להם: טוב לנו כאן בשעב. אם לחזור — רק לבגרה. אמר לו אחד מהם: כשיצמחו לי שערות על כף היד־תחזרו ל'מפורז'. אמר לו אבי: כשיצמחו לי שערות על כף היד — אוותר על דונאם אחד. לא ויתרנו. ואני, מחמוד אחמד עזאייזה, הגר היום בשעב, עם תעודת־זהות ישראלית, שלא למד לכתוב אבל יודע לחשוב, רוצה לשאול: האם זה צודק, שיושבים על האדמות שלי? אני רוצה לחיות על האדמה שלי בבטחון ושלום, כי הרי זו מדינה של שוויון, כך אומרים. חמש מאות דונאם יש לנו, למשפחה שלי, שם. זה צודק שהם לקחו אותם? טוב, בעבר היה הצדקה. הגבול היה קרוב, בסדר. אבל היום, ארבעים קילומטר מהגבול — יש צדק בזה?"

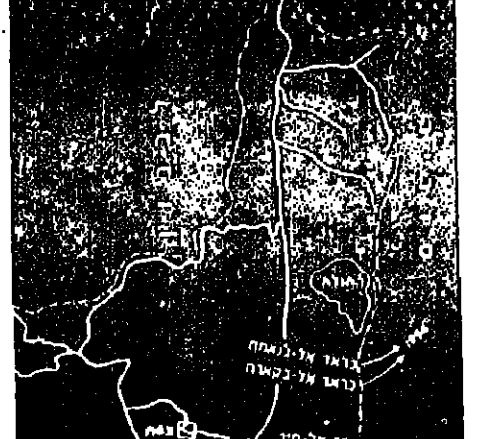

בין גדות למשמר־הירדן

• • •

האם היה גירוש ערביי כראד בגרה תולדת היותם סיכון בטחוני, גורם עויין בסמוך לגבול נפיץ? האם נועד סילוקם גם להרחיב משבצות קרקעיות של ישובי הסביבה? מה היה קורה היום, לו נעשתה כזאת — האם גם היום היו הקיבוצניקים תורמים אנשים, רכב, בולדוזרים וחדוות עשייה למבצע כזה? האם היתה זו בחינת פעולה כהניסטית? האם גם היום היו עטים קיבוצאים חומדי ממון על המגורשים הממהרים להיפטר מכסף ישראלי, ומוכרים להם שעונים מקולקלים וגרוטאות ביתיות במחירים מופקעים? האם היתה ישראל יפה כל כך בסתיו 56', לפני שלושים שנה?

לא אמרתי לעזאייזה, כי השאלות האלה מתרוצצות בראשי. אמרתי לו, כי גם אני חורש את האדמות שלה; פרסות סוסים ישנות, ארכובות ומגלי קציר מאדמותיו מקשטים את קירות ביתי; וגם אני הייתי בין הילדים שצדו תרנגולות צבעוניות יפהפיות, נטושות, בבגרה, בסתיו 56'.

אמרתי לעזאייזה גם: "אילי פאת מאת" — אשר חלף, מת. אבל גם את שחלף ומת יש לדעת. על כן באתי אליו.

או שמא צדק קצין צה"ל הבכיר, כשאמר: "אין בכך שום הפסד להיסטוריה של העת החדשה, אם הפרשה של בגרה לא תופיע בעיתון, אף כי זהו הרווח הטריטוריאלי היחיד של מלחמת סיני".

יוסף חרמוני

קבקבי טבע® - כיף לכף הרגל

סוף סוף גם בישראל
ובחצי מחיר מהיבוא

מיוחד לקיבוצים:
שיווק ישיר
גם דרך מחסן
נעלי נאות
בתל־אביב

כף הרגל והבריאות שלך
מה הקשר בין כף הרגל לחוליות הגב? ומה בין המספר המדאיג של מחלות וכאבי גב, לבין הנעל שאנו נועלים? רופאים ואורטופדים, מצביעים על קשר הדוק בין מבנה הנעל לבין מצב אגן הירכיים, חוט השדרה וכמובן הרגל. הרגשת עייפות או מיחושים שאתה מרגיש, אחרי עמידה ממושכת או הליכה, עלולים בהחלט לנבוע כתוצאה מנעל או סנדל, אשר לא תמיד מתאימים למבנה העדין והמיוחד של כף רגלך.

את התוצאה תרגיש, כשתנעל את "צעדיך הראשונים" בקבקבי או סנדלי טבע: יציבות מושלמת בהליכה ובעמידה, הקלת המעמסה על הרגליים, צעירה שקטה להפליא והרגשת נוחות שלא היכרת עד כה.

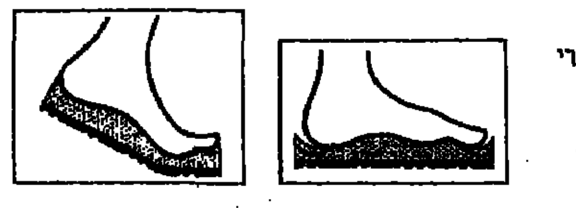

סנדלי וקבקבי טבע - הפתרון הטבעי
סנדלי וקבקבי טבע, המיוצרים במפעל "נעלי נאות" - בקבוץ נאות מרדכי, תוכננו כדי לענות על בריאות ונוחות כף הרגל בצורה האופטימלית. כל מרכיבי הנעל עשויים מחומרים טבעיים, אשר נבחרו ביסודיות ובקפדנות כדי להקנות למינעל: קלות, גמישות ונוחות מירבית. החלק החשוב במרכיבים הללו היא הרפידה הרפלקסולוגית.

הרפידה הרפלקסולוגית
הרפידה הרפלקסולוגית של נעלי טבע, בנויה על העיקרון של התאמת הרפידה את כף הרגל. בדיוק כמו התוצאה המתקבלת, לאחר שהטבעת את רגלך היחפה בחול רך – כך גם הרפידה הרפלקסולוגית מדגישה את הצורה המיוחדת של כף רגלך, החל מהעקב ועד לקצות האצבעות.

תהליכי עיבוד מתקדמים, המקנים לו יציבות ועמידות לאורך זמן. בנוסף לכך, מצופה השעם בעור טבעי ורך, כך שמגע כף הרגל עם שטח הרפידה, יהיה נעים ככל האפשר.

מבנה הרפידה, מאפשר אפילו לאצבעות כף הרגל את הנוחות המירבית: האצבעות "מונחות" בחופשיות ואינן נלחצות זו לזו – דבר המונע גירויים והזעה. הנוחות של נעלי טבע, מתבטאת גם בעור הגפה המעולה, זהו עור טבעי לחלוטין עבה ועם זאת רך במיוחד. רצועות הגפה ניתנות לכיוונון ע"י האבזמים, זאת כדי למנוע לחץ על החלק העליון של כף הרגל ולאפשר את איוורור הרפידה עם כל צעד וצעד.

מידות גברים 40-47

אביב
עלה
ניר
אמיר

מידות נשים 35-40

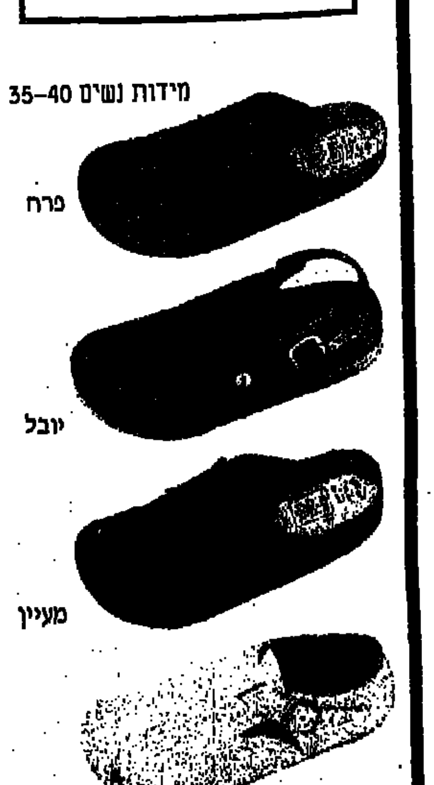

פרח
יובל
מעיין
יער

נאות
נאות - תעשיות נעליים וסנדלים.
קיבוץ נאות מרדכי, ד.נ. גליל עליון 12120
טל': 069־48131, טלקס: 6777 PALRG IL
משרד בתל־אביב: רח' עקיבא איגר 28, תל־אביב, מיקוד 66025
טל': 03־382308, 378082

ארנון לפיד

ירק

לנושא ההסברה

את, כמה נחמדה ונקייה (גם חינוכית) יכולה היתה להיות הפוליטיקה הישראלית, לו השתלבו בה יותר אנשים מסוגה של תמר שלוי (בארי) ומניעיהם טהורים כמניעיה. אפשרית גם פתיחה על דרך החיוב: אח, כמה יפה היא הפוליטיקה הישראלית (וכמה יפה מפלגת העבודה) שאפילו לאחת כמו החברה שלוי, נקיית־הכפיים וברת־הלבב, יימצא בה תפקיד, ולא זוטר ולא פשוט. שלוי היא מנהלת אגף ההסברה במפלגת העבודה ואחראית בה על ההסברה בעל־פה. לשלוי (55) מבטא הונגרי שאינו נפוץ בין המשתכשכים בפוליטיקה הישראלית. היא לבושה בסגנון של חברות־קיבוץ־שנוסעות־העירה ואת דבריה היא סחה מתוך אחריות וזהירות, בטון המעיד על נסיונה הרב בתחום החינוך.

ככל שמתקבלת על הדעת דמותה של שלוי כמחנכת חברות נוער בבארי וכחברת קיבוץ ארוקה, בלתי מתקבלת על הדעת דמותה כעסקנית פוליטית. אבל שלוי, עובדה, היא עסקנית פוליטית ואפילו בכירה, ואפילו עם רקורד. היא כבר שימשה יו"ר מחלקת החברות באחדות־העבודה לפני האיחוד עם מפא"י וסגנית יו"ר מחלקת החברות ב"העבודה", חברת הוועדה הפוליטית בקבה"מ, יו"ר האגף להתיישבות בנעמת, והיום היום, היא עושה את מה שב"ליכוד" עושה נמרה בשם לימור ליבנת.

— מה מריץ אותך?

— אני אוהבת פוליטיקה. האמת, אני יותר איכפתית מאשר פוליטית. אני אוהבת לפגוש אנשים ולפעול במגזרים שונים, אבל, העיקר בעיני, זה שהקיבוץ ומעורבות פוליטית חייבים ללכת יחד. אין לקבל שיהיה חיץ ביניהם. אין זכות קיום לקיבוץ, אם לא ישפיע ויתערב בחברה הישראלית. איך? גם במילוי תפקידים ושליחויות במוסדות שאינם דווקא קיבוציים, כמו ההסתדרות, המפלגה, התנועה הציונית.

מסבירה, תמר שלוי: מניעים טהורים בפוליטיקה.

— את חברת מפלגה נאמנה?

— מפלגה היא רק כלי שרת. אנחנו חיים במשטר מפלגתי, ואם רוצים לשנות דברים במדינה, בכיוון שרצוי לנו כחברי קיבוץ וההסתדרות, זה רק דרך המפלגה. עכשיו תלוי למה אתה מתכוון בהגדרה, חברת מפלגה נאמנה. אם אני תמיד הולכת עם ההנהגה? זה לא. אבל אם מתפשרת מדי פעם עם המציאות, זה כן. בזמנו היו לי מאבקים נגד האיחוד של מפלגות הפועלים. חשבתי, שמפלגה גדולה תהיה נאלצת להתפשר יותר מדי, ויהיו בה יותר מדי דיעות. הייתי רוצה מפלגה יותר סוציאליסטית.

— יש מפ"ם. יש המתקדמות.

— אצלי, באיזשהו מקום, יש שלמות, ואני חושבת שכך צריך להיות, בין חברותי בתק"מ, בקבה"מ, בזמנו, לבין חברותי בהסתדרות ובמפלגת העבודה.

— עם אילו סעיפים במצע המפלגה אינך שלמה?

— אינני רוצה לפרט. אני מוכנה לקבל את המצע, פחות או יותר. זה הגבול.

— ניחוש: המפלגה יונית מדי לטעמך.

— התדמית שלה והדיבורים שלה הם במידה מסויימת יוניים, זה נכון, אבל שוב, קיבלתי והשלמתי עם החלטות ועידת המפלגה האחרונה.

— ככל ותיקי הקיבוץ, גם את סבורה שמפלגה, כמו אמא, יש רק אחת?

— היום זה כבר לא כל־כך ככה בקיבוץ. אני דווקא רואה תנודות. לא זאת השאלה. השאלה היא, עד כמה מוכן חבר הקיבוץ להקדיש זמן ומחשבה לפוליטיקה. זאת הבעיה. מדובר בבגרות פוליטית. הייתי, כמו כל בני דורי, רוצה שיהיה טוב יותר, אבל הבגרות מלמדת שאין שלמות. ניקח את עניין הקמת ר"ש בזמנו. היא גרמה לתנודות גדולות בהצבעה בקיבוצים, ודווקא בין בני גילי, ומה קרה — עלה הליכוד. היו באמת שנים, עד המהפך של 77', שחברי הקיבוץ אמרו, אמנם איננו מסכימים ואיננו משלימים, אבל מפלגת העבודה היא הרע במיעוטו. כיום זה כבר לא כך. יש, לדעתי, עלייה בתדמית מפלגת העבודה בקיבוצים. היא כבר לא רק הרע במיעוטו.

— ולהסברה יש בכך חלק?

— אני מניחה שכן. תפקידי לדאוג, שתהיה מעורבות של חברים מרכזיים במפלגה, בסניפים השונים, על־ידי הסברה אידיאולוגית. הנה, היה עכשיו מיפקד במפלגת העבודה והתפקדו צעירים רבים. מתברר שהם רוצים ומוכנים לשמוע.

— וגם באים לאסיפות הסברה?

— חלקם באים. הבעיות שלנו עם הסניפים, שהם לא ממוקמים במקומות הכי טובים, והם לא כל כך מטופחים ומושכים. דבר שני — הקהל רוצה שמות גדולים.

— ודווקא לאלה אין זמן.

— יש קצת בעיות איתם.

— על סף שנת אלפיים עדיין יש מקום להרצאות־הסברה?

— אני מאמינה בהסברה, אלא שצריך להשתמש בשיטות חדישות יותר, ואנחנו באמת מחפשים דרכים מתאימות לתקופה. אבל זה שיש מקום להסברה, בזה אין לי ספק. אני מאמינה גם בחינוך. אני מהתמימים שמאמינה שאפשר להעביר מסר, וליצור דעת קהל. כן, גם בקיבוץ. השאלה היא איך עושים.

— מי האיש שלך במפלגת "העבודה"?

— היום אין כבר מחנות, אז אין איש שלי. בזמנו תמכתי ברבין...

— אלא מה.

— לא, לא, הוא פשוט הכי קרוב אלי מבחינה אידיאולוגית.

— רבין? אידיאולוגיה?

— תפיסתו הבטחונית־האקטיביסטית הכי קרובה ללבי.

— לאן את חותרת?

— אני לא חותרת לאף מקום. טוב לי בתפקיד הזה. אחת הבעיות שלי, שאני לא נואמת. אני לא כל כך טובה לדבר בפני ציבור. זה חבל.

— גם רבין לא מצטיין בזה.

— ואתה רואה, בכל זאת הוא מצליח לשכנע.

איראן: זווית נוספת

שבוע שעבר, במקום אגרוף כהרגלו, הרים ארגון "יד־לאחים" קול זעקה על מר גורלם של "עולים צעירים שעלו באחרונה מארצות מצוקה, ששמרו שבת והניחו תפילין, ומאז נשלחו לאולפנים כדוגמת בית־השיטה, יגור, מעיין־צבי, משמר־הנגב ועוד, הם מנותקים למעשה מעברם. קיים חשש", קבל הרב ליפשיץ, יו"ר הארגון, "שגל נוסף של עולים מאותה ארץ, שהגיע השבוע ועתיד, כנראה, להמשך גם בשבועות הקרובים, יתוסף למאות שכבר נותקו מיהדותם". כפיית חילוניות על דתיים, אמרנו לעצמנו, היא עניין חמור ובעיקר מיותר, משום האיזון לכאורה, שעלול להצטייר בין זעקת החרדים בהתגוננם כביכול מפנינו, לזעקתנו, החילוניים, בהתגוננותנו אל נכון מפניהם.

הבה נברר, הכזעקתם.

— אהרון קורנפלד, דובר "יד־לאחים", העולים החדשים בקיבוצים נרדפים על דתם?

— לא זה מה שאני טוען, אלא שהעולים האלה הגיעו לקיבוצים בטעות. גורמי הקליטה מתעלמים מקביעות מצרכי העלייה הדתית. בוועדת העלייה והקליטה של הכנסת, שדנה בנושא, אמר נציג הסוכנות, שמדובר בעלייה דתית ויש להתייחס אליה ככזו, והתעלמו ממנו. אנחנו טוענים, שכל מדיניות הקליטה טעונה בדיקה.

— אולי דווקא טוב לעולים החדשים בקיבוצים החילוניים?

— עובדה, שקיבלנו תלונות מקרובים של העולים האלה. אחר כך גם ראינו במו עינינו. היינו בביקור בבית־השיטה, שוחחנו עם אותם עולים והתקבלה התמונה.

— איזו תמונה?

— שהעולים נמצאים באולפנים האלה בעל כורחם וגם לא מספקים להם צורכי דת.

— מדוע אינם מבקשים לעבור לאולפנים המתאימים לצרכיהם?

— זו הבעיה, שלי אין מרכז קליטה משלי. אחת ולתמיד צריך לפתור את הבעיה, שימיה כימי המדינה. היום כבר לא צריך לגזוז פאות כדי לכפות חילוניות. היום הכפייה מתוחכמת יותר, למשל, שליחת צעירים שבאו בשל הנסיבות חסרי כל, גם בלי טלית ותפילין, למסגרות חילוניות, מבלי לספק להם את הדברים, שהיו אמונים עליהם מילדות. כשהצעירים האלה רואים, שאפשר גם בלי זה, ואפשר גם לאכול לא כשר, ובלי ברכה, למה שישמרו על הדת?

— וכי לא זה פירושה המעשי של הזכות לבחור?

— לו אני עליתי מארץ מצוקה, והייתי מטלטל חודשים בדרכים, ואז מגיע ורואה שאפילו בארץ הקודש אפשר לחלל שבת, גם אני הייתי נסחף עם הזרם.

— ואני גם בנסיבות כאלה לא הייתי מוותר על חילוניותי.

— בוא לא נכנס לזה. אנחנו תובעים לאפשר לנו נציגות בשדה־התעופה, כדי שנוכל להבטיח, שאנשים המעוניינים לשמור על המסורת והדת, כפי שנהגו בארץ מוצאם, לא ייאלצו להתנתק מהם בעלותם ארצה. מדוע לארגון יוצאי לוס־אנג'לס מותר, ולנו אסור?

— שלמה ענתבי, בית־השיטה, רכז אולפן, אתם מחזיקים אצלכם עולים בעל כורחם?

— יש לנו, באמת, 4 צעירים מאיראן, שניים עולים חדשים, ושניים עדיין במעמד של תיירים, הם חופשיים לנסוע בחגים, כדי לבקר בבית־כנסת, כי אצלנו אין. אין לנו אוכל כשר, אבל האיראנים שלנו עולים יפה במשקל, ועד כמה שידוע לי, אין להם כל טענות.

— נציגי "יד לאחים", שביקרו אצלכם, שמעו דברים אחרים.

— מעניין, ידוע לי, שלפני שבועיים־שלושה נכנסו לכאן שני צעירים ואמרו, שהם קרובים, או מכרים, של אחד הצעירים מאיראן. שלחתי אותם למפעל, ושם הם תפסו שניים ושוחחו איתם. השניים האלה באו אלי אחר כך, לא הבינו מה שרצו מהם וראו בכל העניין מטרד. הייתי צריך להבטיח להם, שאין לי יד בדבר. בסיכום — הארנעה שאצלי מבסוטים, תאמין לי.

— אהרון קורנפלד, בירורנו ומצאנו שלאיראנים בבית־השיטה שלום.

— מעניין, איתנו הם דיברו אחרת. אולי הם אומרים לכל אחד מה שהוא רוצה לשמוע. הם כנראה מפוחדים. האימה רודפת אותם. יש לנו נסיון של 30 שנה בנושא הזה. כך היה בדיוק עם יהדות תימן וצפון־אפריקה בזמנו.

— הטיעון חלש, אבל העובדה, שאתם יודעים גם לדבר ולא רק לאיים היא הפתעה נעימה.

— תהיה לי בריא, עם מי דיברתי?

כותבים לנו

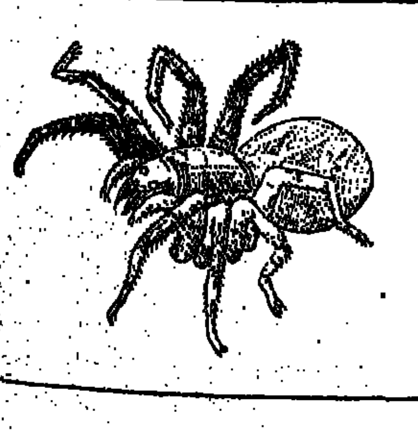

אחרי שהצלתם אותי, לפני שנה, ממכת הנמלים, אני בטוחה שתצילו אותי ממכה איומה אחרת: מכת העכבישים. כמה שאני מנקה בבית, שום דבר לא עוזר, בעלי לא מאמין שניקיתי. הלוואי שהייתי סורגת כל־כך מהר כמו שהעכבישים אצלי בבית סורגים. הצילו. תנו עצה".

אליכם, הקוראים.

כ"ץ־עוז — פיסטון רביעי

כל כינוס בוגרים ראוי לשמו. עסק גם זה של בוגרי התנועה המאוחדת (40 שנה לייסוד התנועה, נחל־עוז, 12־13 לדצמבר) בנושא הרענן תמיד: "כיצד להירתם למשימות ציוניות, חברתיות ואחרות, שמציבה החברה הישראלית". בסימפוזיון שהתקיים שם בפני 450 המשתתפים, אנשי עיר וקיבוץ, בני שלושה דורות, מן "התחייה" וממפ"ם, התדיינו "אישי ציבור, ח"כים ואנשי רוח", כמובן, על "כיצד לפעול במשותף למען דיון אחראי בנושאים שכולנו חפצים ביקרם".

הניסוח החגיגי הוא של סגן השר כ"ץ־עוז, שהיה מיוזמי הכנס ומריציו, ומי שחושדים כי מניעיו היו פוליטיים, יכולים לנשק לו ועוד כמה דברים.

— סגן השר כ"ץ־עוז (נחל־עוז), איך זה תמיד כל־כך קל לתפוס אותך בטלפון?

— מה אתם רוצים, נבלות, תמיד יש לכם טענות. ביורוקרטיה, זה מה שאתם רוצים. עשר מזכירות שידחו אתכם בלך ושוב. ביקשתם אותי וקיבלתם צ'יק־צ'אק. אז גם זה לא טוב? אין בכם מתום.

— ובעניין אחר. נמצאה שפה משותפת בכנס בין בוגרים כצבן וכסה לבין אדרת ושביד?

— ראשית, שביד לא הגיע בגלל הגשם. חוץ מזה, היה מפגש דיעות. לא דיון פוליטי — ארץ־ישראל השלמה או לא — אלא, כיצד עושים במשותף למען דיון אחראי בנושאים שכולנו חפצים ביקרם. לכן, קבענו לסוף פברואר סימפוזיון נוסף בנושא "אהבת הארץ והמולדת, תוך כדי הויכוח הפוליטי". אהבת הארץ כמסר חינוכי. איך יוצרים אהבת מולדת.

הכנס יצא בשורת החלטות. תרשום: 1. הקמת עמותה שתעודד את החינוך בתנועות־הנוער ברמה ארצית ומקומית. 2. פנייה לבוגרי כל תנועות הנוער בארץ להתארגן, כמונה, ולתרום לחברה הישראלית. 3. אתה רושם, או רק עושה כאילו, טיפול בנושאי ירידה מן הארץ. נושא זה נקשר לנושא הארוח המיגמסר, איכות החיים, הביורוקרטיה, המיסוי, עימותים בין דתיים לחילוניים, העובדה, שמתוך 100 חשודים שעוצרת המשטרה, מגיעים לכלל הגשת כתב אישום רק שבעה. כל אלה הם, לדעתנו, סיבות אפשריות לירידה מן הארץ ושביכולתנו להתאחד סביבן, עם זה שאנחנו חברי מפלגות שונות. אתה רושם בכלל?

— תוכל להיות מעשי יותר?

— לעתיד מתוכננים ארבעה אירועים: שני כנסים בפברואר ובאפריל, באמצע מאי מפגש גרעינים חכשרות ומשפחות, וקיץ מזה, נסדר את ארכיון התנועה ביד־טבנקין באפעל. אם רבע מזה יתבצע, אהיה מאושר. לעצמי לקחתי את הטיפול בנושא הירידה. אני דלוק על הנושא הזה. אני מקווה לרתום את הנשיא, שיפרוש חסותו על הפעולה הזאת, שתחרוג מהמסגרות המפלגתיות או התנועתיות.

— יש לך להציע משהו, שעוד לא הציעו בנושא זה?

— אני בפירוש לא מדבר על פעולה ממוסדת. שוב, שואי למחלקות בסוכנות, שאני אפילו לא יודע מה הן עושות. אני מדבר על אלף מוקדי־טיפול. בכל יישוב בארץ תהיה כתובת, מספר טלפון, שאליו יוכלו לתקשר אנשים מפוקפקים ויעזרו מירידה, על בסיס אישי.

— רווח פוליטי יהיה לך מן ההתארגנות הזאת?

— אני לא יודע על מה אתה מדבר. מצטער, אני לא מסוגל להמשיך להתעסק כל הזמן רק בבלאם ובפריסת חובות של התנועה. אני רואה עצמי, ולא כסגן שר אלא כקיבוצניק, מחוייב לנושאים לאומיים. אם כל בוגרי הנוער יתלכדו ויאמרו, קדימה, צריך לעשות משהו, אולי ייצא מזה כוח פוליטי. לעצמי אני לא רוצה כלום, ומי שטוען מך, יכול אתו, יודע מה.

— מתקבל הרושם, שאותה חסר תעסוקה במשרדך?

— בתקופה האחרונה המכונה שלי עובדת על שלושה פיסטונים. עכשיו, אני מתכוון להכניס פיסטון רביעי לעבודה.

שיבת ציון

תי השנים בהן היה רחוק לקיבוצו, רשפים, כפוף למרות השיחה, מנותק מ"צוותא", אבר מאברי גופו, לא השפיעו טובות על המוסד התוסס, אך לנסים ציון, כנראה, לא הזיקו.

אף קילוגרם לא נגרע מגופו הדיוניסי, שמו ופועלו לא נמחו מתודעת החבבים־בברנז'ה, ואיש מן הבעלים, הקבה"א, לא העלה בדעתו, אף לרגע, לחסום את שיבתו או להניח, ש"צוותא" יכול בלעדיו לאורך זמן.

עכשיו, משחזר לפני חודשים, ניעור "צוותא" באחת משרעפיו: לפני שבועיים אירח, הוא, אלא מי, כנס מחאה של אמנים נגד הצנזורה ולפני שבוע העלתה בו, אלא איפה, בהפקה עצמית, בכורת מחזה רוקכאסאח (כדאי לראות) "מאמי", שהולדתו, מן הסתם, בשנות הגלות ברשפים. "צוותא" חוזר להיות ראוי לשמו, לעמוד במשימותיו ("תרבות מתקדמת"). נסים ציון רוכב שנית.

— "מאמי", כנסי מחאה, — אלה פירושה של "תרבות מתקדמת"?

— "צוותא" נועד להגיב, מתוך השקפת עולם מוגדרת וברורה, על המציאות. מה שקוראים, רלוונטי. היום ההגדרה הזאת קצת פרובלמטית. פעם היתה ברורה יותר. זה היה, כשלתנועה הקיבוצית ולתנועת הפועלים היתה ההגמוניה בארץ. אולי זה יישמע יומרני, אבל "צוותא" מייצג את פני התרבות בארץ, כפי שהיתה, לו היה מעמדן של התנועות הללו כיום כפי שהיה בעבר.

— התרבות שאתם מציעים, אינה תרבות אליטיסטית?

— יומרנית — כן. אליטיסטית — לא. נכון שאנחנו משתדלים להימצא בחוד, הן מבחינה פוליטית, הן מבחינה צורנית, אמנותית, אבל שום דבר אמנותי או תרבותי לא זר לנו.

— גם אם המסר שלו ברוח הימין?

— בהחלט. ר"ן שני סייגים אני מעמיד בפני המופיעים ב"צ.ותא", מלבד הרמה האמנותית, כמובן. לשמאל לא אתן להעלות כל מה שיש בו הטפה לירידה מן הארץ, לימין לא ארשה להטיף לשנאת גזעים ועמים. כל היתר פתוח, גם לימין. לפני כמה שנים פנה מאיר עוזיאל וביקש להעלות אצלנו סאטירה פוליטית. הסכמתי במקום. זה שלא יצא מזה כלום, זה עניין אחר. עוזיאל מספיק הוגן, כדי להזכיר זאת גם היום. בכנס נגד הצנזורה הוזמן לדבר גם משה שמיר, שהיה פעם משלנו, אבל הוא כבר לא. כששמעו קריאות לעברו, הגנתי עליו. אנחנו מחנכים לחופש ביטוי וסובלנות. מבלי לטשטש את זהותנו. היום איש אינו שואל את עצמו מה זה "צוותא", גם כשאנחנו מארחים כאן את "גוש־אמונים", או רבנים למיניהם.

— מדוע לא מנצל הימין יותר את פתיחותכם וסובלנותכם?

— אתה מכיר בכלל אמנות של הימין? לדעתי, אין יצור כזה. יצירה אינטנית נובעת מערכים אנושיים עמוק. ם. מגן־זה הומאנית לחיים. אינני סבור שאמן א ית, ואינני מדבר על פלגיאטיסט, ...ל להיות ימני, כלומר, שוביניסט, ניצי, גזעני.

— מי קובע מה יעלה על בימת "צוותא"?

— יש הנהלה ציבורית, אבל היא אינה מתערבת ברפרטואר. אני קבעתי בעבר, ועכשיו נדב ורדימון ואני קובעים.

— וזה מקובל על כולם?

— מדי פעם היו ערעורים עלי־כך, אבל בסופו של דבר, אתה יודע איך זה, אין דבר מוצלח יותר מן ההצלחה, וכשיש הרבה הצלחות, גם את הכשלונות לא כל־כך רואים. ככה זה גם בקיבוץ גם בתנועה. גם בתקופת ארידור.

— "מאמי" יימנה על ההצלחות או על הכשלונות?

— הלוואי והייתי יודע. זה מדיר שינה מעיני. בהחלט. תשמע, עשר שנים אני חי יום־יום עם השאלה, מה עוד אפשר וצריך להעלות ב"צוותא". נוכחתי, שלא מגיע מספיק נוער ל"צוותא", ושברתי את הראש, איך אפשר להביא אותו, כדי להחדיר בו את המסרים שלנו, בדרכנו. הדבר נפלא ביותר שיכול לקרות לי זה, לקום בבוקר ולומר, צריך אופרת רוק, וכעבור כמה חודשים יש אופרת רוק. עשינו ככר סרטים, סאטירות פוליטיות, תערוכות, אבל אופרת רוק זה דבר חדש. וכך נולדה "מאמי". לא לקחנו שקל מאיש. לא מישכנו את הבית, אבל מנסיוני, הפקה שהיא טובה מבחינה אמנותית, תהיה טובה גם מבחינה כלכלית. עכשיו, אחרי הביקורות הטובות והפרגון של הברנז'ה, צריך להביא את הקהל. אני מאמין שיש פלח שוק, שאם יגיע, יכסה את ההוצאות. כך או כך, "צוותא" לא יפשוט את הרגל.

— אבל חותניך, או אחרים מאבות התנועה, עלולים לבעוס.

— הם מעולם לא התערבו. ביקורת היתה לפעמים. זה כן. אולי בזכות העבר התנועתי שלי, אני נהנה מהאמון מצד התנועה. אפילו כשטענו, שמה שיש ב"צוותא" לא מבטא את התנועה, ייחסו זאת יותר לתמימות שלי, ולא לרצון לעשות דווקא.

מנהל, נסים ציון: אין מוצלח מן ההצלחה.

— והם קלעו?

— זה מורכב. ראשית, תמימות אינה תכונה רעה בעיני. כל אדם, שהוא קצת מאמין, הוא גם קצת תמים. אני בפירוש יכול לומר על עצמי, שאני מאמין ונאמן לערכי התנועה שאני שייך אליה, וגם מה שנראה לפעמים כהתגרות או להכעיס, הוא לדעתי, הדבר הנכון והמתאים. אין מוסמך ממני במה שקשור ל"צוותא" ולקו האמנותי שלה.

— כנס המחאה האחרון כנגד הצנזורה, הועיל יותר משהועילו כנסים דומים לפניו?

— יש לי נסיון רב עם הצנזורה. אני כבר בן־בית שם. גם בקשר ל"מאמי" היו בעיות. גיל הצופים הוגבל ל־16 ומעלה. ערערנו וזכינו. בסופו של דבר, צנזורה, כמו פורנוגרפיה, היא עניין של גיאוגרפיה, או לפחות של תקופות. הצנזורים בהחלט מושפעים מלחצים וחוששים נורא לאבד את מעמדם ותדמיתם. אם אתה פועל נכון ויוצר דעת קהל — תצליח. נכון שהמאבקים בצנזורה והתנהלו תמיד באופן ספוראדי. לצערי, במקום שכל הגופים האמנותיים יתאחדו ויקימו צוות שיילחם בקביעות נגד המוסד הזה, שאני שולל אותו טוטאלית, תמיד מגיעים לכנסי־מחאה ב"צוותא", וכלום לא קורה. צריך לתבוע ממפלגת העבודה לעשות לביטול הצנזורה. אני עוד זוכר את פרס, שאמר בחגיגות הז40 ל"קאמרי": אנחנו נממן אתכם, כדי שאתם תתקיפו אותנו. אז מילא המימון, אבל שגם לתקוף באופן חופשי לא יהיה אפשר? גם הפעם איש ממפלגת העבודה לא התייצב מאחורינו.

— למה בכלל אפשר לצפות ממפלגת העבודה?

— אני יודע, שלא להרבה, אבל גם בעניין הזה אין להם מה לומר?

— "צוותא" שונא דתיים?

— זה פשטני מדי. אין לי חילוקי דעות עם דתיים כמו הספרי, רביצקי, דוד אלכסנדר. בכלל, העולם מתחלק, לדעתי, לשני סוגי אנשים: אלה המאמינים באמת, ואלה שאינם מאמינים כלל. אינני חושב, שמי שקרויים דתיים הם בהכרח גם מאמינים, ושהחילונים הם חסרי ערכים ובלתי מאמינים. קל לי למצוא שפה משותפת עם אנשים מאמינים באמת. אין לי שפה משותפת עם המסלפים, התועלתניים, הפאנאטים, העושים את הדת קרדום לחפור בו. הרגישות לאי־צדק חברתי, או לאומי, היא בעיני ערך יסוד, ונגד אי־צדק צריך להיאבק כל החיים. דבר נוסף שצריך ללחום בו, ואותו למדתי מאבי, זו התומרנות. התועלתנות. ביום השנה למות אמי היה אבי נוהג לשוחח איתנו ולגנות את המידות האלה ולדבר בשבח הרוחניות, הערכים האנושיים, המוסר. עם מטען כזה מן הבית, קל ומובן מאליו היה להגיע לקיבוץ.

— קל לך גם להיות בו?

— טוב לי כשאני בקיבוץ בסופי שבוע, וטוב לי כשאני בעבודה בעיר במשך השבוע. יש בי אי־נחת מן הכיוון שבו הולכת כיום התנועה הקיבוצית מבחינה תרבותית ורוחנית. הכיוון הוא של בינוניות, אדישות, חוסר סקרנות אינטלקטואלית וחלוציות ביצירה. ההיפך הגמור ממה שמתכוון ועושה "צוותא", אני חושב. אני מקווה.

— החזרה העירה לא היתה, איפוא, טראומטית לגביך.

— תשמע, האמנות הגדולה ביותר לעולם לא תתקרב למציאות. החיים, אחרי הכל, תמיד יהיו עשירים יותר. חיי קיבוץ הם עניין מרתק, ולא אכנס לפרטים. לא התעממתי בקיבוץ אפילו רגע. להיפך, היה לי עניין עצום. נכון שכשחזרתי העירה, ל"צוותא", אל בין ידידים ושותפים, שערכו לי גם קבלת פנים חמה, לא הרגשתי רע.

— וכשתיאלץ לשוב לקיבוץ, ביום מן הימים, איך תרגיש?

— לא יודע.

מאוסף המצוות

כמו כולנו, נסחף גם מורדי הריש (ויואה), מזכיר ברית התנועה הקיבוצית, בגל הזעזוע שעוררה אשתקד כתבת הטלוויזיה על מצבם של חסידי אומות העולם החיים בארץ, על מן הסיפור על יעקב פראח (הונגריה), פרכו ועורך חינוך הבית־קיבוצית, להוציא מעשה חינוכי מן הזעזוע הציבורי. לאחר שאיתר פראח [illegible] את כל נושאי התואר, שלושים ואחד, כתב והפיץ חוזר בין הקיבוצים בו נתבקש לסייע. אידך "זה לא היה ברור כל־כך, ודאי לא בצורה כלכלית. בות מטפלים הסוגנות וראש עיריית ת"א, האגודה לא"י שכבר. גם העיתונות היומית עורכת מודכה ויש ארגון־אמני־ישראל, שכוחו השפעת. אבל חשבנו על אפשרות, שכל קיבוץ יתקשר עם אחד מחסידי האומות, שרבים מהם בודדים, ויתן להם הרגשה שונה, אירוח מדי פעם, ביקורים ודיווים".

כשעיכבו על שולחנו של פראח 40־50 מכתבי היענות מכל הארץ, גם הריתי, ניקנה לשיבוץ התאמת האנשים לקיבוצים. "זה לא היה פשוט. היו שהתלהבו, אבל לא כולם. אחרים מרותקים לבתיהם ולא יכולים לנסוע רחוק. שלושה בבית אבות. היו שלא מצא חן בעיניהם העניין בכלל. אחת אמרה, שקיבוץ מזכיר לה שלטון".

גם עם הקיבוצים היו בעיות. היו קשיים ביצירת קשר. חלק הסכימו להתקשר רק אל דובר שפה מסויימת. היה אחות, זוכר רק בולגרית, שעבר מקיבוץ לקיבוץ, עד שאשת איש מה"א הומינה אותו אליה לעזור לו בבדידותו. הבעיה היא מבדירות. הם זקוקים לליטוף, לקצת חמימות", כך אומר פראח. שעל השואה שמע מפרחם זמן ומקום כששירת בצבא הזר במלכותו בפלסטינה. אבל הנושא מאד מעניין אותו. ב־12 לחודש זה, הוא אומר לכנס את כל מי שנרתמו מקיבוצו לקשור קשר עם חסידי אומות העולם, במפגש הוא יבקש לברר במשותף דרכים למימוש המשימה והאצלה שלקחו על עצמם בשעת הזעזוע. במקום לקיום, הז"ג לחודש, ואם שאלה כיזה ארבעה מכולים של ארבעה חברים שהבטיחו השתתפותם במפגש.

— האם לא הגיעו עכשיו?

— זה היה ברוך, אתגיש, נחכה ונראה מה יגיע היום עם הדואר.

בא מהג'ונגל

את הנסיונות החקלאיים, שהתחיל ג'ון מוריס (הזורע) בג'ונגלים של רודזיה, הוא ממשיך כיום בחוות הנסיונות בעבדת. זן הולך ונעלם של חלוציות

מה מקור הגאווה העצמית המרובה של מעצמה כמו ארה"ב, הרואה הישג בכך ששלושה אחוזים מאוכלוסייתה חקלאים בלבד, ובכוחם לייצר את כל התוצרת הנדרשת למדינה ואף למעלה מזה? מה היתרון בכך? לשם מה כל הצהלה הזו? במה עוסקים, איפוא, כל אותם אנשים, שאינם עובדים בחקלאות, הודות להישג המרשים הזה? — הם חיים חיים דגנרטיביים בעיר. חיים של ניוון וניכור לעצמם; לזולת ולאדמה; הם עוסקים בסחר מיותר (מעבר לזה ההכרחי) ועוד תורמים בכך לזיהום הסביבתי והחברתי האופייני כל כך לתרבות המערב העכשווית — אומר ג'ון מוריס, חבר הזורע, ומוצא בכך חלק ניכר מהשקפת עולמו.

ג'ון מוריס (72) ירד לפני חצי שנה עם אווה אשתו אל חוות הנסיונות החקלאית שבעבדת. בחווה הזו החל פרופסור מיכאל אבן־ארי, עוד בשנת 1959, את נסיונותיו החקלאיים, כשהוא עושה שימוש בשיטות הגידול וההשקייה שבהן נהגו הנבטים, בימים הקדומים ההם, באותה חלקת ארץ ובאותו מקום עצמו. הוא שיחזר, לשם כך, את התעלות, הסכרים והטרסות הנבטיים על אותם יסודות, שאת שרידיהם מצא בשטח. כאן פיתח אותו פרופסור, את דרך ההשקיה הנקראת שיטת „הנגר העילי". שיטה זו מאפשרת את ניצולם של מי הגשמים המועטים היורדים בנגב, לגידולים חקלאיים, וגם בכך היא שומרת את טיבה של הקרקע. לימים הצטלבו דרכיו של פרופסור אבן־ארי עם אלה של ג'ון, וזה האחרון קם והתיישב אצלו בחווה, לא חווה בנוסח „דאלאס". ביחד עם קבוצת מתנדבים קטנה, בני ארצות שונות, הם מקיימים אותה בתנאים של חלוציות מדברית ומנותקת, כמעט נידחת. בית אבן אחד בראש גבעה קטנה וחשופה, דרומית לעיר עבדת העתיקה, שחומות ביצוריה הנבטיים ניבטים אליה מן הצוק החום־דהוי והחגיגי שלה, שני צריפים, סככה לטרקטור, כמה עצים ושיחי נוי, המתקיימים ברחק, ועץ דקל גבוה אחד.

לאווה וג'ון הקצו חדר קטן בבית האבן (אחרי הכל הם המבוגרים בחבורה, המקיימת את המקום, והמונה בין שישה לשמונה מתנדבים מארצות שונות בגילאי העשרים שלהם), בו הם מתגוררים בפרק הזמן שקיבלו מהקיבוץ, על פי בקשתם ובמטרה לקדם את נסיונותיו של ג'ון. על הצלע הצפונית של הגבעה — המשתלה, מדרגות מדרגות של גלי אבנים, עליהם נערכים כל נסיונותיו, שהם מיצוי כל הידע הרב שצבר במשך השנים וכל הפילוסופיה החקלאית שלו. מה מצוי איפוא בשורשי השקפתו החקלאית של ג'ון, שלמעשה, היא רחבה הרבה מעבר לתחום החקלאי?

מעט קרקע ברודזיה

ג'ון מוריס, שנולד וגדל באנגליה ובה ספג את אווירת אותם ימים, בהם היתה זו מעצמה של ממש, בעלת מושבות וגאווה עצמית, שיש עימה זלזול בכל מי שאינו אנגלי, לא ידע איך נראית קהילה יהודית. משפחתו המתבוללת לא גירתה אצלו כל עניין שהוא בציונות. אמו, בעלת השקפה קומוניסטית נמרצת, נטעה בו רגישות לסבלם של המוני העם, עם עניין בצורת החיים הקואופרטיביים. רק כך נודע לו, לג'ון, על אודות צורת חיים שיתופית, בלתי מוכרת, הקרויה קיבוץ.

מאחר גם גילה עניין, בגיל מוקדם ביותר, בחקלאות — הצטרף להכשרת „הבונים", שם הכיר את אווה אשתו. לראשונה הגיעו בני הזוג ל„פלשתינה" כתיירים, והצטרפו לפלוגה של כפר־בלום בבנימינה, אך לא שבעו בה נחת; אלא שחצי שנה לאחר מכן פרצה מלחמת־העולם וג'ון נקרא להתגייס לצבא הבריטי באנגליה.

שש שנים הוא שירת בחיל־האוויר של הוד מלכותו, וכאורח המשרת בצבא רשאי היה לקנות חלקת אדמה באחת ממושבותיה של בריטניה, והוא אכן מימש את זכותו זו ורכש מעט קרקע ברודזיה הדרומית, היא זימבאבווי של היום. אווה מימשה אף היא זכות, שהיתה שמורה לנשי המשרתים בצבא, והגיעה לקניה, כמלווה של אשת קצין בכיר, ושם שהתה במשך מהלכה של אותה מלחמה.

עם תום המלחמה, פנה ג'ון, בו במקום, לנסוע לקניה על מנת לפגוש שם את אווה אשתו. כל הבקיאים בדבר אמרו לו, שאין כל דרך סבירה, בתנאי הימים ההם, להגיע לשם. אלא שלא איש כמוהו יירתע מכך, ובפרק זמן של חודשיים ימים, שהיה משאיר את כל המומחים פעורי פה, הצליח להפגש עם אווה אשר חיכתה לו בקניה, באורך רוח, כל אותן שנים. היה עליו לחצות, לשם כך, ג'ונגלים רוחשים, לשוט על פני נהרות לא ידועים, ולהתגלגל בדרכים לא דרוכות עד שנותר ללא פרוטה בכיסו.

בלי שהיות מיותרות, קמו ועברו לרודזיה, כשברשותם: מכונית בלה מזוקן, שתילי קפה וכלב. אל נחלתם הגיעו כשהיא בלתי מוכשרת לחלוטין לעיבוד חקלאי כלשהו. במשך שש שנים עיבדו ונאבקו על חלקתם, תוך שהם בונים את ביתם, קושרים קשרים עם תושבי האיזור האפריקנים ומביאים לעולם את שלושת ילדיהם. וכאן, במקום הזה, מתוך היכרות עמוקה עם תנאי האיזור ומנהג של תושביו, גיבש ג'ון את השקפתו השמורה עימו עד לעצם הימים האלה.

רק 100 גרם

בעיני רוחו רואה ג'ון כפרים כפרים, המתקיימים מגידול עצים מסוגים שונים, המספקים מזון לבני אדם, מזון לבהמות, תרופות, תבלינים, חומרי גלם לתעשייה, טקסטיל ואנרגיה — בשיטה המכונה אגרופורסטרי. על פי השיטה הזו יושגו באותן ארצות „העולם השלישי" כמה וכמה הישגים: תיעצר הארוזיה באדמותיהם, תתפתח תעשייה קטנה, המתאימה לתושבי אותם כפרים, ינוצלו מי התהום ותימנע המלחת הקרקעות, והחשוב מכל — שיטה זו תיתן את התשובה לבעיית הרעב החמורה, הפוקדת אותם אזורים.

ג'ון רואה בעיבוד החקלאי המודרני, זה שהתפתח בארצות המערב, את הסיבה העיקרית למחסור במזון הקיים בעולם השלישי. החריש הנעשה באמצעים המודרניים חושף את שכבות הקרקע הפנימיות לשמש, לרוחות ולגשמים, ואלה גורמים להשחתתן; ההשקיה בשיטות החדשניות, אשר אף הן מיושמות שם, גורמת להמלחת הקרקע הפוריה ומסייעת למדבר להרחיב את תחומו; חומרי ההדברה וכל אותם כימיקלים שהמערב בה מעוניין לייצר ולשווק, מסיבים אף הם נזקים כבדים, אף שעדיין איננו רואים את כל השפעתם. ג'ון ממשיך ומונה אחד לאחר את כל ליקויי יישומה של החקלאות המודרנית באותן ארצות, שהן חצי־מדבריות: את התפיסה המונוקולטורית בה מגדלים

„...כיום הוא מגדל שתילים, שמשקלם אינו עולה על 100 גרם, הישג מרשים ביחס ל־8 ק"ג שהיו בתחילת הדרך"

אותו גידול על פני שטח נרחב ומפירים בכך את שיווי המשקל הביולוגי; את השימוש בכלים מכניים מודרניים, שהם בלתי מותאמים לטבעם של התושבים. „מדוע", הוא שואל, „לחסוך ידיים עובדות, הרי באותן ארצות יש הרבה מאוד כוח אדם, ועובדה, שעם גמר שהותם של המדריכים מן המערב, הופכות המכונות המודרניות לגרוטאות של ברזל."

נסיונו האישי באותן שנים, בהן נאבק על חלקתו ברודזיה וחי חיי שכנות עם תושבי האיזור, הוא שגיבש בו אותה השקפה והיא שוב איננה מרפה ממנו. יותר מכל ברור לו, שעל מנת ליישמה חייבת להמצא הדרך, בה ניתן יהיה להפיץ כל אותם עצים, אשר יטופחו במשתלות, אל קצווי כל אותן מדינות. צריך לזכור, שמדובר במאות אלפים או מיליונים של עצים, שרובם ככולם מצמחים שורש שיפודי, המחייב מנת אדמה לכל שתיל המעלה את משקלו לכדי 8 ק"ג. עכשיו, צא וחשב כמה וכמה טונות של שתילים ואדמה, אותם צריך יהיה לשגר למרחקים של אלפי פרסאות.

ממילא הבין ג'ון, שהפתרון חייב להמצא בפיתוחם של שתילים, המפתחים מערכת שורשים שונה מן השורש השיפודי, שהיא מעין ציצת שורשים („כמו זקן" על פי הגדרתו) המסוגלת לקיים את השתיל ללא אדמה ולפרק זמן הנחוץ למשלוח. עשרים וחמש שנים כבר עושה הוא את נסיונותיו, ולהישגיו כבר יצא שם בכל העולם. כיום הוא מגדל שתילים, שמשקלם אינו עולה על 100 גרם, וזה הישג מרשים ביחס ל־8 ק"ג שהיו בתחילת הדרך.

יוצא מתחום האדמה הלחה

דרך עבודתו של ג'ון הינה פשוטה זולה ונוחה, אינה מחייבת את העוסקים בה בידע בוטאני רב במיוחד. הנבטת הזרעים נעשית בשכבת קרקע דקה ולחה המוחזקת בסלי רשת (בעבדת משמשים גלי האבנים לאותה מטרה). כשהשורש האמור להיות שורש שיפודי, יוצא מתחום האדמה הלחה אל האיזור המאוורר היבש, הוא מתייבש וכך מתפתחת מערכת מסועפת של שורשים סיביים. לשתילים בעלי מערכת שורשים מהסוג הזה כמה וכמה יתרונות:

1. משקל השתיל, הניתן להעברה מן המשתלה, כולל האריזה, מגיע ל־100 גרם.
2. שתילה קלה ומהירה, שאינה מצריכה אמצעי חפירה גדולים ומאמצים רבים, די בגומה קטנה.
3. ניצולת מקסימלית של המזון והמים בשכבה העליונה, באותם אזורים שחונים.
4. אריזה קלה ופשוטה, שאינה פוגעת בשורשים, והעברה נוחה למרחקים גדולים.
5. העברתם הפשוטה והקלה של השתילים מאפשרת את ריכוז גידולם ותפיקות במקום אחד, מבלי שצריך להקים משתלות רבות בכל חלקי הארץ.
6. באיזור השתילה מספיקים טכנאים פשוטים בלבד.
7. ניתן ליישם שיטת הרכבה מוקדמת על כנה צעירה ביותר, אותה ניתן להתאים לתנאי האיזור וסוג העץ הרצוי.

כמו הנבטים

כשנשאל ג'ון, מדוע החליט לקום ולעזוב את נחלתו באפריקה, הוא משיב בעברית, שעדיין לא השתלט עליה: „כל חיי הייתי סוציאליסט חזק, ולא יכולתי לקבל את מה שראיתי שם. לא היה אפשר לעבור בשביל הכושים ולהיות אירופאי אז. ניסיתי כמה שאפשר להיות סוציאליסט, זה פשוט לא הולך להיות איכר וגם סוציאליסט."

למרות היחסים הטובים ששררו בינם לבין שכניהם, עמדה בפני ג'ון ואווה הברירה, האם לחנך את ילדיהם להפרדה מוחלטת מילדי האפריקנים השחורים, או לחנכם כך, שיראו את עצמם כלבנים, השונים מהלבנים האחרים. כל אלה עמדו בניגוד חריף להשקפת עולמם, ופעם, כשהיו בטיול באנגליה, פנו והחליטו לעלות לארץ, כמעט ללא כל הכנה מוקדמת. לאחר ניסיון קצר שלא עלה יפה, של חיים במושב, פנו להתקבל כחברים בהזורע.

הם עוד זוכרים את הבעת התמיהה הקלה שעלתה על פני חברי הקיבוץ, כשהסתבר להם שילדיהם הם בני חמש, ארבע ושנתיים. הפרשי גיל כאלה לא תאמו כל כך את כל תורות החינוך אודות גידולם הנאות של הילדים באותן שנים, מה שככל הנראה לא הגיע אל אוזניהם של אווה וג'ון בזמן שהותם בלב אפריקה. אך הם קיבלו בהבנה מחוייכת את ההסבר שהופץ אז: „נו טוב, הם באו מהג'ונגל."

תחילה עבד ג'ון במטעים ואחר עבר למשתלה. כשנסגרו רוב המשתלות בארץ, בגלל תנאים בלתי מתאימים, כמו אלה השוררים בהזורע, המשיך הוא לקיים את המשתלה הקטנה שלו — בזמנו שלו. במשך שנים עבד במכונת שטיפת הכלים ובהפסקות שבין הארוחות, ובסיומה של העבודה, היה ממהר אל נסיונותיו. הישגיו, שהרשימו את כל הבקיאים, לא הותירו כל רווח כספי שהוא למשתלה, וממילא גם לא לקיבוץ. „בגלל הצד המסחרי החלש שלי", הוא אומר, „לא באו רווחים. אבל יצא שם טוב למשתלה." מאוחר יותר עבר ג'ון לעבודה מלאה במשתלה.

היום הוא בעבדת, והוא מוצא התאמה מלאה בין השקפת עולמו לבין אותה שיטה חקלאית, בה נקטו הנבטים לפני מאות שנים. אותן שיטות המנקזות את מי הגשמים המועטים אל אזורי הגידול (כיחס שטח של — 20 ל־1) הן המאפשרות גידול בתנאי המדבר, תוך שהן משמרות את הקרקע — וזה הרי הצופן, שג'ון מנסה לפענח.

בין ערוגות האבן שלו, בהן הוא מגדל את שתיליו בעלי השורשים הנכונים, אשר במשך חצי שנה כבר מראים תוצאות מרשימות, ממשיך ג'ון, בדרכו האיטית, שאינה נחפזת, לקבוע הצלחות (מה שלא פעם גרם לו להחמיץ פרסום שנגזל ממנו על ידי אחרים). לתאר את כוונותיו ולפרוש את השקפת עולמה: „הגישה הזו אולי לא תהפוך את העולם השלישי לאמריקה. אבל היא תהפוך את החיים שם לכאלה השווים משהו. החקלאות המודרנית הפכה לשיטה כלכלית נוחה וזולה לייצור בתקופה הזו, היא יעילה מאוד היום, אך בסופו של דבר היא עלולה להביא לקטסטרופה כלכלית. חבל שאיש לא רואה שחצי דונם כאן, בעבדת, יכול לשנות את מצבם של שני שליש מהעולם האנושי."

„...חבל שאיש לא רואה, שחצי דונם כאן, בעבדת, יכול לשנות את מצבם של שני שלישים מהעולם האנושי"

אהוד דור

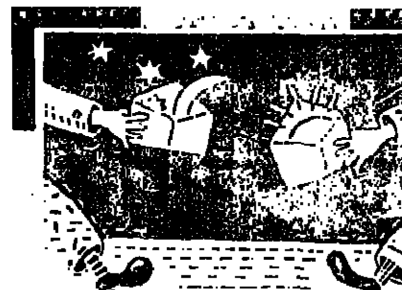

כותבים לדף

מה שהבנת

לארנון שלומו

מספר הערות בנוגע לראיון עמי, שהתפרסם ב„דף הירוק" (204): ברור שבשיחה בלתי מכופתרת, להבדיל מ„ראיון רשמי" של שאלות ותשובות, לא מעט מן הנכתב מבטא בסופו של דבר את הבנת המראיין ואת התרשמותו ולאו דווקא את כוונתו ודעתו של המרואיין. לכן, אין זו מחמאה גרידא אם אומר, שבדרך כלל ירדת לסוף דעתי ונתת תמונה אמינה למדי של השקפותי, פעילותי ודרך חיי. אינני מתייחס כאן לטעויות לא מעטות בתאריכים, שמות של אירועים וכד'.

עם זאת, היו אי־אלו אי־הבנות דווקא בתחום העיוני והמדיני, בעיקר בקשר לעמדות של הארגון הפוליטי שאני חבר בו:

1) המפלגה הקומוניסטית הישראלית וקודמתה, הפ.ק.פ., היו מראשית ימיהן, ונשארו גם עתה, ארגונים אינטרנציונליסטיים, שלחמו תמיד בנציונאליזם מכל סוג שהוא, מתוך כך הם התנגדו גם לאידיאולוגיה ולפוליטיקה הציונית, שהינה הביטוי של הנציונאליזם היהודי. כל שאר הדברים שפרסמת בסוגיה זאת — בוודאי בתום לב — מבטא את מה שהבנת, אבל לא את שאמרתי.

2) מה„ציטוט" כביכול, של דברי ש„לדעתי, מאז 67' איננו רק מתגוננים, אלא גם כובשים." משתמע, שהרפתקת־סואץ („מבצע קדש") של 1956 היתה, לפיכך, בבחינת מלחמת מגן. והרי היום כבר הכל מודים שמלחמת סיני היתה קנוניה צרפתית־בריטית־ישראלית, מכוונת נגד המשטר החדש שקם במצרים; וגם „מלחמת ששת הימים" (שאפילו עתה טרם נסתיימה...) נתפסת היום על־ידי רבים מאד כראשית עידן הכיבושים והדיכוי של עם אחר.

3) גם דבריו של חה"כ מאיר וילנר בוועידה ה־20 של המפלגה, שצוטטו כאילו מפי, ניתנו שלא במדוייק. אולי כדאי שאפנה תשומת לבך ותשומת לב קוראי „הדף הירוק" לכך שהנוסח המדוייק של הקטע, בו מדובר, פורסם בספר הוועידה ה־20 של מק"י, שראה אור זה עתה (עמ' 136).

אליעזר פיילר
יד־חנה

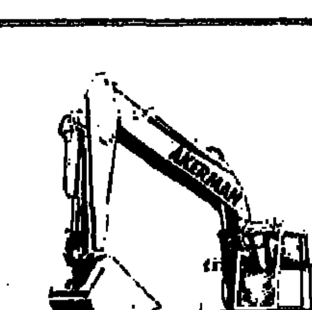

כלים עם כ'חVOLVO

במחיר סופי למזמינים עד סוף החודש

כשאתה קונה ציוד מכני הנדסי של VOLVO, אתה מקבל ציוד עם "כח VOLVO".
ציוד שכל עצמתה של חברת וולוו עומד מאחוריו.

- עשוי פלדה שבדית, הפלדה המשובחת ביותר בעולם.
- עמיד בכל תנאי.
- ציוד שיעבוד שנים ארוכות.
- נכס השומר על ערכו.
- חסכוני לתפעול ולאחזקה.
- איכות ללא פשרות.
- שירות ואמינות של חברת וולוו.

Lanz VOLVO BM · VOLVO PENTA · ÅKERMAN

"מאיר" חברה למכוניות ולמשאיות בע"מ, האגף לציוד כבד

הוסף צלילים מדהימים למערכת עם האקולייזרים והפטיפונים לייזר הטובים בעולם

רמקולים ומכשירים: ווגה, וורפדל, J.V.L., BOSE גאמו, פירלס, לקסמן, קנווד, אקאי, ימהה, פיוניר, טכניקס, J.V.C. ועוד

החלף ישן בחדש! מבצע 13 תשלומים לרמקולים ולכל מערכות הסטריאו!

סטריאו בסיטונות

- רסיבר + אקולייזר 33W + פטיפון + רמקולים ... רק 780.– ש"ח
- רסיבר פיוניר 52W + פטיפון + רמקולים ... רק 1090.– ש"ח
- רסיבר טכניקס + פטיפון + רמקולים ... רק 1150.– ש"ח
- מגבר JVC + רדיו JVC + טייפ דבל קסט + רמקולים ... רק 1440.– ש"ח
- פטיפון דיסק לייזר עם זכרון ... רק 890.– ש"ח

(לא כולל מע"מ)

סטריאו ויזיה העליה 62 תל־אביב ★ פתוח מ־10.00 עד 13.00, 16.00 עד 19.00

תקליטי הגבעטרון — המבצע ממשיך

לכל המשקים וציבור החברים שעדיין לא רכשו את התקליט האחרון

„רחוק רחוק"

ניתן לרכוש את התקליט וכן כל תקליטי/קלטות הגבעטרון

במחיר מיוחד – 8 שקלים

בבית התק"ם דיזנגוף 10, בבית הקיבוץ הארצי או בקבוצת גבע אצל יואב נחשון

במבוא האום 1986

לחברי הקיבוצים תנאי תשלום נוחים

דהיטי במבוק מעץ ראטן

סלונים, מיטות, פינות אוכל, מזנונים, חדרי נוער וילדים

400 מטר תצוגה

רח' עליית הנוער 3 גבעתיים טל: 324104

דמי עזיבה (נב')

חוזרי צבא הם הקבוצה המקופחת מקרב עוזבי הקיבוץ. ללא צבירת שנות ותק וזכויות ריהוט הם יוצאים ו„בגדם לעורם". גם מצבם של הפרודים, ובעיקר הפרודות, אינו קל

„תקנון דמי עזיבה", המבוסס על הוותק בקיבוץ, מעניק הטבות מפליגות לעוזב הוותיק. מאידך גיסא, לדעת רבים הוא מקפח, מבחינת מענק העזיבה, שתי אוכלוסיות אחרות: בני קיבוץ חוזרי צבא ויחידים(ות).

סקר, שנעשה לאחרונה, מגלה, כי 31.3 אחוז מבני הקיבוץ עוזבים את קיבוצם תוך שנה עד עשר שנים לאחר שחרורם מצה"ל. רבים מהם בשנה־שנתיים הראשונות לאחר השחרור.

לדעתו של עו"ד דוד גבאי (נחשון), מהמחלקה המשפטית של הקבה"א, חוזרי צבא מהווים קבוצה מקופחת באמת: „הם עדיין לא צברו שנות־ותק, אין להם אפילו זכויות לריהוט, יוצאים ממש בבגדם לעורם".

אגב, הצעות שונות, שעלו בזמנו, כגון הקמת „קרן חסכון לדירה לבנים" (בקיבוץ עין־גדי קיים „מטמון לדירה"), או בניית דירות בעיר בכספי התנועה, בכדי להשכירן בתנאים נוחים לבנים עוזבים — נדחו בתנועות הקיבוציות על הסף: „בנינו את הקיבוץ כהענות לאתגר לאומי ומדוע עלינו להשקיע גם בבנייה בת"א?" השיבו למציעים.

„הבנים שלנו", מסביר עו"ד גבאי, „אינם יכולים, כמרבית בני גילם בעיר, להמשיך ולגור אצל הוריהם ולאכול על שולחנם. וגם האלפיים או ארבעת־אלפים שקלים, שהם (או הוריהם) מקבלים כמענק מיוחד — אינם מהווים סיוע מספיק למי שחייב בתשלום (מראש) של שכר־דירה, בתשלום מקדמות לאוניברסיטה, ברכישת ציוד הכרחי וראשוני לבית וכו' וכו'".

„לצערי", מוסיף עו"ד גבאי, „קיימים קיבוצים, שאפילו מסרבים לחתום על ערבויות להלוואות ולמשכנתאות לאותם בנים וזאת למרות שקיימת הנחיה תנועתית, המורה לקיבוצים לחתום על התחייבויות אלה לסוג זה של עוזבים".

יוסי עמיר, רכז המחלקה לחברה בקבה"א, מאשר „שיש בעיה": „אנחנו מודעים למצב, שבני קיבוץ משוחררי צה"ל, המצויים זמן קצר בקיבוץ (2־1 שנה), דמי העזיבה שהם זוכים להם הם בהיקף הדרוש שיפור. הנושא כבר לובן בדיונים ובמסגרת גופים שונים ואנחנו מתכוונים להציע תוספת משמעותית לבנים אלה".

כעת, ככל הידוע, „שוברים את הראש" במחלקות המשפטיות, איך לעקוף קשיים משפטיים בסוגיה זו, הנובעים ממהותו המשפטית של „תקנון הקיבוץ", ובחודשים הקרובים ייערך בנושא דיון בין־מחלקתי (המחלקה לחברה, צריכה, משפטית) וההצעות שיתגבשו שם יובאו לפני מזכירות הקבה"א והוועד הפועל.

מקרה האלמנה

קבוצה נוספת, הרואה עצמה מקופחת — הם „עוזבים יחידים", ולכל הדעות, לא נעים, דווקא האלמנות הן המקופחות ביותר.

מספרת אלמנה (46) מקיבוץ במרכז הארץ, העומדת לעזוב עם שני ילדיה (נער בן 15 וילדה בת 9) לירושלים: „בעלי נפטר לפני שלוש שנים מהתקף לב. מסיבות אישיות החלטתי לעזוב העירה ומצאתי במקצועי, מורה למלאכה, עבודה בעיר. לאחר כ־25 שנות ותק בקיבוצי, ביחד עם התוספת (שליש) המגיעה לי כיחידה, הסכום שיעמוד לרשותי יהיה 42,000 ש"ח — בקירוב. בסכום הזה אין לי כל סיכוי למצוא (בירושלים) דיור באזור סביר.

לעומת זה, משפחה עם שני ילדים, היוצאת עם אותן שנות הוותק, מקבלת 56,000 ש"ח — סכום, שבתוספת משכנתא קטנה, מאפשר לה לרכוש דיור סביר.

העניין הוא, שהדיור שאני זקוקה לו הוא בדיוק אותו הדיור שזקוקה לו אותה משפחה! אני כמותם זקוקה לשלושה חדרים (או לפחות לשניים וחצי), כי לא אשים את הבן שלי (15) ביחד עם הילדה (9) באותו חדר, ואני עצמי זקוקה לחדר משלי. בנוסף לכך, אני אהיה מפרנסת יחידה לעומת משפחה, שבה שני בני הזוג יכולים להשתכר".

„אינני מבינה", היא אומרת בדמעות, „מדוע לא מגיע לי לקבל את חלקו של בעלי ז"ל, שהשקיע את זיעתו ודמו בקיבוץ הזה?"

עו"ד גבאי מודה, שמקרה האלמנה הוא המקרה הקלאסי. ולהערכתו, אילו היה התקנון נחתם ב־'82 ולא ב־'85, היתה אלמנה זוכה למענק כפול: „אך המציאות הכלכלית פגעה בנו, גם בנושא הזה".

לפני כשלושה שבועות העלו אנשי „יד לבנים" את נושא מענק העזיבה לאלמנות (כמייצגים את אלמנות צה"ל בקיבוצים) בפני הוועדה המשפטית המשותפת לתנועות. הוועדה דחתה את תביעתם, שאלמנה עוזבת תקבל את כל הזכויות הנובעות מהוותק של בעלה המנוח, בנימוקים הקשורים למצב הכלכלי הקשה בקיבוצים. נדחתה גם הצעה אלטרנטיבית לתת לאלמנה את מענק העזיבה על פי הוותיק במשפחה. ההצעה נדחתה בטענה, שאשה חדשה בקיבוץ עשויה (או עלולה...) להנשא לחבר הוותיק ממנה בעשרות שנים ולא יתכן שתזכה בדרך זו, אם חלילה וחס יילך בעלה הוותיק לעולמו, במענק גדול שאינו מגיע לה.

הצעה אלטרנטיבית נוספת, להגביל את הזכות הזו עד ל„גג" של עשר שנות ותק, נדחתה גם היא מנימוקים של „מציאות כלכלית ופתח לדרישות נוספות מצידן של קבוצות אחרות".

משה רונן (התק"ם) אינו מקבל את הגירסה, שיש קיפוח אמיתי של יחידים עוזבים ובעיקר אלמנות: „יחידים זוכים לשליש נוסף (כנהוג בכל התקנונים בקיבוץ) ולאלמנות צה"ל יש גימלאות וזכאויות שונות להלוואות ולדיור. לאלמנות, שאינן אלמנות צה"ל, קיצבאות מתאימות מהביטוח הלאומי (אלמנה עם שני ילדים עד 540 ש"ח לחודש, אם היא עובדת) וזכאויות לדיור".

ככל שקשה מצבן של „אלמנות עוזבות", להיות „עוזב פרוד(ה)" — משתלם הרבה פחות. פרוד(ה) העוזב את קיבוצו אינו זוכה אפילו לשליש הנוסף המגיע לגרוש(ה), אלמן(ה), ורווק(ה) מעל גיל 30. פרוד(ה) מקבל מענק בשיעור של חצי משפחה בלבד.

הכה את התקנון

עו"ד גבאי: „נכון, שפרודים ובעיקר פרודות עם ילדים, מצבם לא קל. אך לא יתכן להרשות מצב, שזוג ייפרד (לפני עזיבתו) רק כדי לקבל את השליש הנוסף. לכן נקבע התקנון, שרק גירושין (כדת וכדין) מקנים את הזכות לשליש נוסף".

נא לא לראות בדוגמה למטה הצעה אפשרית, אך זוג המתגרש (כדת וכדין), לפני עזיבתו יזכה (ביחד) לתוספת נכבדה:

זוג נשוי, 20 שנות ותק, שלושה ילדים, יזכה כנשוי עם 44,360 ש"ח מענק. אותו הזוג יקבל יחד (כגרושים) 71,700 ש"ח.

קיבוץ אינו קואופרטיב

ההיסטוריה המשפטית של הקיבוץ מנוקדת בנסיונות של עוזבים לקיים אנאלוגיה בין קיבוץ לקואופרטיב.

התנתה, העומדת מאחורי גישה זו, גורסת, שחבר קיבוץ, כחבר מושב, העוזב את משקו ומקבל את חלקו במשק, או כחבר „אגוד", המקבל את שווי מניותו — מגיע לו, על פי עיקרון זה, חלקו ברכוש הקיבוץ.

בתי המשפט, גם ההסתדרותיים וגם אלו של המדינה, דחו מכל וכל גישה זו וחזרו ואישרו את ייחודו של הקיבוץ מבחינת יחסי הקניין שבו.

התקדים החשוב ביותר הוא פסק הדין (ניתן בשנת 1966), שניתן בבית הדין העליון של ההסתדרות, בשבתו כ„פוסק ראשון ואחרון", על־ידי השופטים: ד"ר משה ישי, אב בית הדין, צבי לנדאו וד"ר יצחק מאור שופטים, בתביעתם של אליהו ואריאלה עגנוני נגד קיבוץ נען (תיק 27־65). התובעים ביקשו מבית הדין להוציא צו, המורה לקיבוץ נען לסדר להם „מדור בין שלושה חדרים (לרכוש דירה בת שלושה חדרים) ולשלם להם סך של 4000 ל"י לרכישת כלי בית וכלי מטבח החסרים ביותר".

וזאת בנוסף ל־2000 ל"י שקיבלו כבר כדמי עזיבה.

התובעים ביססו את תביעתם על 17 שנות עבודה בקיבוצי הקיבוץ המאוחד ועל כך, שבעזבם את קיבוצם (נען), הם עוזבים, למעשה, משק קואופרטיבי בעל הון עצמי. לפיכך — מגיעים להם פיצויי פיטורין עבור שנות עבודתם בתוספת חלקם בהון העצמי של „המשק הקואופרטיבי".

בדחותם את תביעתה של משפחת עגנוני כותבים השופטים בפסק דינם (סעיף 18/ב): „החברות בקיבוץ התיישבותי היא חברות בתנועה שהשקפת עולם, חזון ואורח חיים

(המשך בעמוד 13)

אסמור בע"מ
מערכות סטריאו
טלוויזיות וידיאו ורמקולים

פטיפונים	מ־ 150	ש"ח
רסיברים	מ־ 250	"
טייפים – דק	מ־ 250	"
מערכות סטריאו משולבות	מ־ 445	"
מערכות בחלקים	מ־ 695	"
רמקולים HIFI + תיבות מ־20W – 120W	מ־ 79	"
רדיו טייפים ניידים	מ־ 180	"

„אסמור" – העליה 25, תל־אביב
טלפונים: 830605, 03־384910
המחירים הזולים ביותר מכל מרכזי הקניות בארץ
בוא אלינו והשווה מחירים

„צעצועץ" (רופית)
קב' כנרת
צעצועים ואביזרי לימוד מעץ אורן טבעי
- מכוניות מ־3 דגמים שונים
- ארגזי קוביות
- עגלות קוביות מסתובבות
- סוסים
- מריצות
- חשבוניות
- מכשירי עזר לפיתוח חשיבה מתמטית לחינוך מיוחד

מבצע הנחות בחנוכה!

לראות, להזמין, לרכוש:
- סמי לוי – ספורט־גום – יפת 19, יפו טלפון: 03־823479
- „צעצועץ" (חופית) קב' כנרת טלפון: 067־56783

לרכזי קניות, חברי קיבוצים ומשקים!
קניות ותיקונים במרוכז של מוצרי חשמל ביתיים ותעשיתיים
שרות בלעדי למוצרי: אמקא, אלקטרוסטר, דימפלקס, פרוגרס

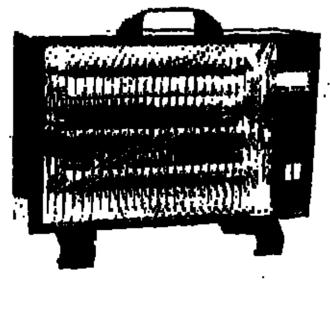

- רדיאטורים
- שואבי אבק
- מיקסרים
- מכשירי אלקטרוניקה ושאר מוצרי חשמל ביתיים

מכירות של מוצרי חשמל לתעשיה ובית בסיטונות וליחידים

מרכזים לחשמל
רח' קיבוץ גלויות 45, ת"א
טל. 828501 – 03־833544

מבצע מוצרי חורף בהנחות גדולות

עו"ד דוד גבאי: „לא יתכן להרשות מצב, שזוג ייפרד לפני עזיבתו, רק כדי לקבל את השליש הנוסף".

יוסי עמיר: „מענק העזיבה למשוחררי צה"ל כבר לובן במסגרות שונות ומתכוונים להציע תוספת משמעותית."

עו"ד גבאי: „אנחנו מאמינים ביושרו של האדם הקיבוצי, גם כשהוא עוזב. אינני מאמין, שמישהו יעשה צעד כזה רק למטרה זו. ואם חוזר אחרי העזיבה לחיות עם אשתו... הרי לא נשלח בלשים אחריו... ואם מישהו דווקא ירצה להיות נוכל, אז יש עוד דרכים כשרות, אבל מסריחות, לסחוט תוספות".

פישור או בוררות?

לעתים קרובות מתגלעים חילוקי דיעות בין הקיבוץ לבין עוזבו על עניינים מהותיים, אך גם שוליים, הדורשים בוררות. ע"פ סעיף 79 בתקנון הקיבוץ: „מוסדות התנועה", שלה משתייך אותו קיבוץ, ממנים בורר מטעמה לפסוק במחלוקת.

עו"ד גבאי מסכים, שיש כאן פרדוקס, אם לא טעם לפגם ממש: „יש בעיה והיא נובעת מכך, שהתקנון מקנה את זכות הבוררות לתנועה, שהקיבוץ שהוא צד בעניין (במרבית המקרים הנתבע, או החייב) הוא חלק ממנה. יש כאן בעיה, שהחייב גם קובע את הכללים... כי החייב (הקיבוץ), הנמצא בניגוד אינטרסים אינהרנטי (הטבוע בעצם העניין) לעוזב, הוא שקובע את כללי הבוררות".

נושאים שבמחלוקת יכולים להיות: האם כוננית (בשווי של 200 שקל) היא „רהיט מטלטל", כטענתו של העוזב (ואז היא שלו), או „ריהוט קבוע", כטענת הקיבוץ (ובזכות חיבורה לרצפה בברגים...). ואז דינה להשאר רכוש הקיבוץ. אך בדרך כלל נושאי המחלוקת קשורים להוצאות בריאות: טיפול פסיכולוגי; טיפול שיניים: האם הקיבוץ מחוייב או אינו מחוייב במימון המשך הטיפול לעוזב ומשפחתו, ואם כן, לכמה זמן? הסטטיסטיקה אינה מאשרת — למרות הפרדוקס האינהרנטי — שהקיבוץ דווקא זוכה לאיזה יתרון בבוררויות. מרבית הפסיקות — כמאה בשנה בשתי התנועות — מסתיימות לטובת החבר דווקא.

והיה, והחבר (או הקיבוץ) מסרב לבוררות של התנועה, עוברת הבוררות להשמע בפני בית הדין של ההסתדרות, מה שמכונה „משפט חברים".

בפני העוזב (או הקיבוץ) אין אפשרות. על־ידי תקנון הקיבוץ, לפנות לבתי הדין של המדינה במחלוקות כגון אלו. גם אי אפשר להגיש בג"ץ וכל מי שניסה — נרתח על הסף.

עמירם כהן ■

ביטוח עזיבה

„אין עזיבות שמחות" ו„אין עוזבים מרוצים" – עו"ד גבאי גורס, שמשפטים אלו אינם בהכרח אקסיומות ויש לו כמה הצעות לשיפור המצב: „במצב הקיים, לפי נסיוני יש שלושה ליקויים מהותיים: (א) על רקע העזיבה מתקיים, כמעט תמיד, עימות–לעיתים מכוער, בין העוזב לבין קיבוצו ופורצים סכסוכים על דברים שוליים לגמרי מבחינה כספית. רבים על שולחן, מקרר, שטיח. פעם מינו אותי לבורר בסכסוך ארוך וחסר טעם על ארון קיר, שערכו פחות מ־200 ד'. סכסוכים אלה יסודם, בדרך כלל, במשקעים מן העבר ויחסים אישיים מעורערים, היוצרים הזדמנות „להתחשבן" עם העוזב, או עם הקיבוץ.

(ב) ההתחשבנות וקביעת הזכאויות של העוזב מחייבות בקיאות בתקנון, מקצועיות והתמחות בתחום מסוים מאד. התחלופה המהירה של בעלי תפקידים בקיבוץ יוצרת אי־בהירות ואי־ידיעה – הגורמים אי־הבנות וסכסוכים מיותרים.

(ג) במצבים מסויימים, לקיבוצים רבים יש בעיות קשות לממן את מענקי העזיבה. בעיקר לקיבוצים זעירים וצעירים, הנקלעים להתמודדות עם מסות של עוזבים.

הרעיון, שהשמעתיו כבר בכמה פורומים, מדבר על „ביטוח עזיבה" והעברת הטיפול בעוזב לידי התנועה.

כל קיבוץ יחוייב במס גולגולת (ע"פ חשבוני קטן ביותר) והקרן שתוקם, תבטח קיבוצים כנגד עזיבה ותשמש גם כמכשיר למימון עזרה לבנים עוזבים.

ברעיון הזה טמון העיקרון של „פיזור הנזק" וקיבוצים לא יעמדו בפני מצב, שאין להם במה לשלם לעוזבים. מאידך, הטיפול בעוזב יהיה תנועתי, אינדפרנטי, ללא קשר למשקעי העבר שבין העוזב לבין קיבוצו".

ישנו לכם בשעה טובה את הפיתרון הנכון לטלוויזיה שנייה!

דגם: L30 "15 של סלורה
- לחדר השינה...
- להפעלת מחשב ביתי R.G.B.
- לצפיה מקבילה ב־2 תחנות שונות לנוחיות כל המשפחה.
- להפעלה של וידיאו טייפ.
- לצפיה מחוץ לבית.

לטלויזיה 15L30 כל היתרונות האפשריים:
- מסך מרובע: F.S.T 100% PICTURE. מאפשר ניצול מקסימלי של זווית הצפיה בחדר
- חדות תמונה: HIGHFOCUS TUBE
- מחבר אחורי חדיש: EUROCONNECTOR המאפשר בין היתר להפוך את המקלט לטרמינל מחשב ביתי מושלם
- בקרה אוטומטית: DIGI COMPUTER למקלט פעולות אוטומטיות האגורות במחשב (30 תחנות בזכרון).
- צריכת זרם – 35W
- כוון אוטומטי של הצבע
- S בנד טיונר
- הפעלה ע"י מצבר: 12/24V מאפשר לך שימוש בטלויזיה מחוץ לבית, בעזרת אספקת מתח ממצבר המכונית. קליטה ע"י אנטנה טלקסקופית.

סטנדרטי:
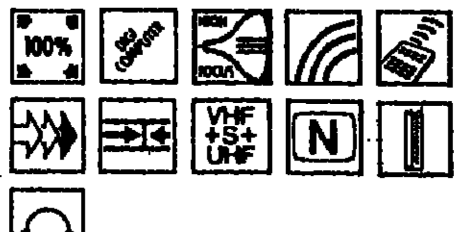
אופציה:

שירות ● אמינות ● אחריות
טלויזיה ואלקטרוניקה – קיבוץ כפר־מסריק – ד"נ אשרת 25208
המפעל: טל. 04־916621 המפיץ: מוצרי תכן בע"מ: טל. 03־263267/266113 – 02־71811/2
סילורה

פרסם בהדף הירוק

יצרני המזרון האורטופדי החדשני המבוסס
על ידע אמריקני SLAT-O-PEDIC

כל מוצרינו ניתנים לרכישה
בחנות המפעל
שנפתחה לשרות הציבור:
א'-ה' 8.30-14.00
ד' 8.30-12.00
שבתות 9.30-14.00

בתל־אביב
במחסן המכירות רח' רענן 2,
טל' 03־655586, 03־659468
בשעות: 15.00-8.00
ובחנויות המובחרות

פולירון קיבוץ זיקים, ד.נ. חוף אשקלון 79140, טל' 051־21421/2
מזרונים ומוצרי ריפוד מפוליאוריתן מוקצף
נשמח לראותכם אצלנו

אדריכל גנים | **מתכנן השקיה** | **קבלן גינון** | **חובב גינון**

דן ממטירים — יצרן אבזרי ההשקיה הוותיק ורב המוניטין מציע לך את שרותיו גם בכל הקשור **לתכנון** מערכות השקיה **ביצוע, פיקוח ושרות שדה.**
פנה אלינו, אנו נעמיד לרשותך את הידע והנסיון שצברנו ו"נתפור" לך מערכת השקיה שתתאים לדרישותיך ולצרכיך.

דן ממטירים
אבזרי השקיה עם וויסות צמוד
קבוץ דן. ד.נ. גליל עליון טל. 069-53811
משרד מכירות מרכזי: רחי הארבעה 12 ת"א,
טל. 261975, 03-263267.
יתצים לפרסום

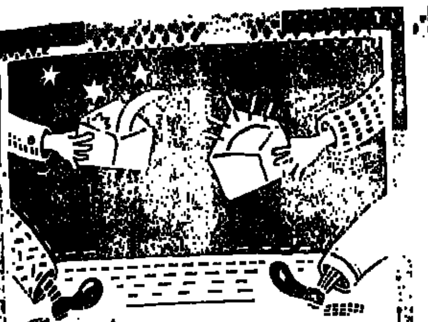

כותבים לדף

איך הצליחה ברורית

קראתי את הראיון עם ברורית ואלוני שהצטרפה לקבוצת שלוחות, על אוסף סיפורי הילדים פרי עטה "טוב לי בקיבוץ". המראיינת תמהה, ובצדק, לדעתי, איך הצליחה ברורית לכתוב שישים סיפורים על חיי ילדים צעירים בקיבוץ דתי — ולהמנע מאיזכור הדת.

ילדים הגדלים בקהילה שומרת מצוות זוכים בילדות המוקדמת לרשמים תחושתיים תנועתיים־רגשיים רבים, ואלה מהווים את הבסיס המוחשי לתכנים רוחניים הנבנים על הבסיס הזה בגיל מאוחר יותר.

אמנם דרכו של הקיבוץ הדתי איננו דרך ההטפה, כפי שמציינת ברורית, אבל ראוי היה לתאר את היהדות שבדרכו.

מלכה האס,
שדה־אליהו

האמת הקטנה שלי

הכתבה ב"דף־הירוק" התרכזה בקטע התק"מי של "במעלה המורד" ועוררה פולמוס המחייב אותי להסב את תשומת לב הקורא לעובדה, שמדובר בסיפור היוצר הזדהות עם הנאבקים והטובים, המציתים שביב תקווה בקצה המנהרה, וסלידה מהרעים, שגרמו לאור כי יכבה. לצידי ספר, עם האמת הקטנה שלי, ואיני בעמדה, המחייבת להגן על אחרים ועל דברים שאמרתי קודם, ומותר לי לטעות ולהיות בהלם ואני לא צריך להבחר לשום תפקיד, לכן, העימות בין טובים לרעים לא שקול ולא כל כך פר. מסיבה זו פניתי לעמירם כהן, מחבר הכתבה, לאחר שסיפר על תגובת התק"ם, שהזמינה תגובת נגד, וביקשתיו שיפציר בתק"ם להשהות תגובתם, כדי שננסח יחד תגובה מתואמת, שתחניק את הפולמוס באיבו ותסביר גם את האמת של אלה, שבספר מילאו את תפקיד הלא נחמדים. אנשים שנקלעים בעומס האחריות שבשליחותם לדילמות קשות במאבק ההשרדות שלהם וכמו בזה שלי, יש בו נקודות לא נחמדות. אני רואה עצמי כחלק מהתנועה ואין לי עניין בסערת תגובות שתחרחר פרשייה מיותרת, למרות שפולמוס סביב הספר מועיל לשיווקו. חרף פנייתי, הגיש גולדשמיט את תגובתו כלשונה והבלז כי אי אפשר שלא להגיב עליה, באשר היא הוסיפה משנה עוצמה לאשר יש בליבי על תרבות דיון, דיקלום חצאי אמיתות, וחכמולוגיה חמקמקה של גלגולי אחריות. כאילו נחפז גולדשמיט לפני הזמנתי להמחיש תרגול בחצאי אמיתות וניתוק דברים מהקשרם, ואפילו לא צריך לקרוא את הספר, כדי להשתכנע (למרות זאת לא כדאי לוותר על קריאת הספר).

בין רסיסי אמת, כמו "צבי שורר לא היה חבר קיבוץ בעת האירוע", ו"משבר וקיצוצים בקיבוצים", מושתלים משפטים כמו: "שורר הופיע במסדרונות התק"ם ותבע סיוע כספי גדול". ובמקום אחר "מה ההצדקה הציבורית של מי שממונה על הקופה הציבורית בתק"ם, להשליך עשרות אלפי דולרים לטובת תכנית מפוקפקת".

וכי אני הופעתי במסדרונות התק"ם? התק"ם הוא שנחת עלי והביאני למסדרונותיו ו"הסיוע הכספי הגדול", שהם מספרים עליו — היה יוזמה של קיבוץ, שנועדה לאפשר לי לקבל מקדמה עבור עבודה — כסף שלא בא מהתק"ם או מנוה איתן. את התמורה הייתי צריך להחזיר בעבודה. הם לא נתבקשו להשקיע אפילו אגורה שחוקה. נוה איתן היה אמור להיות צינור להעברת מקדמה. מה הסיכון? הרי הייתי צריך להחזיר עבודה. ממה פחדו, פן אברח או אתפגר להם פתאום. גם לסיכונים אלה היה לנו פתרון הולם.

כלום אפשר למצוא דמיון, ולו מקרי בלבד, בין האירועים הללו לדרך הצגתם בתגובת התק"ם?

לאחר שהבינונו את טכניקת התגובה, אפשר להתייחס ברצינות הראויה לשאר הקטעים, כמו לנסיון להצדיק את שיקוליו של גולדשמיט דרך השוואת נאמנותו המקצועית ללקוחו (התק"ם), לחתימה של רואה־חשבון על מאזן. ובכן, לא רואה־חשבון ולא עורך־דין יחתמו על הצלחת תכנית עתידית. אין להם הסמכה בבבואה! על כן הטענה, כי התכנית מפוקפקת, מאחר שעורך־הדין מסרב לחתום שהיא בטוחה, הינה עוד גבב של שמינית אמת.

מתגובת התק"ם אפשר להבין, שהאשם הוא בעצם רוני כהן, הפרקליט הנמרץ שנחלץ לעזרתי. כי אם רוני לא היה "נכשל" בהצגת תחושה של חוסר בטחון, היה התק"ם כן נחלץ לעזרתי ואז "רחמנא לצלן" היה משליך עשרות אלפי דולרים לתכנית מפוקפקת (לא חשוב שהמציאות הוכיחה בדיוק את ההיפך) כדי לחלץ בעל של חברה, מוסר פסול (ולא משנה מה הרקע לכך), שנכשל והסתבך עם שוק אפור (ואיך יכנו בשפת גולדשמיט קיבוצים שנקלעו לקשיים?), שבשלב מסוים קיווה להרוויח עשרות אלפי דולרים (אפשר לחשוב, שקיבוצים מקימים מפעלים כדי להפסיד בהם).

אם המנהל אומר "קיבלתי חוות דעת משפטית ונהגתי לפיה", עורך־הדין יאמר "נקטתי במידת הזהירות המחוייבת במקצועי" והקיבוץ שיום אומר, שהתק"ם נכנס ואסר עליו לפעול, והתק"ם אומר: "מי אתה בכלל?" ומסתער במתקפת רצח אופי — מי יענה לעניין?

צבי שורר

אסור לעורך־דין

כשפנתה אלי אמה אחותי (מגיבורי הספר "במעלה המורד"), כדי שאתן לצביקה סיוע משפטי, נחלצתי מיד לצידו של מי שסימל עבורי ועבור אחרים בבית־שאן, את הקיבוצניק החיובי שנכנס לעיירה, הקים משרד ומפעלים עם ידע יהודי, הכשיר עובדים וסיפק עבודה לתושבי בית־שאן. לא בכדי הסכימו העובדים בעת מצוקתו להמשיך לעבוד עבורו ללא שכר ומיותר לציין את משמעות ההקרבה למשפחות שכירי יום.

היה מקובל עלי ועל צביקה, כי תכנית ההצלה חייבת להתבסס על הסדר עם כל הנושים, וברוח עיקרון זה קיימנו ישיבת עבודה בתק"ם וניהלתי עם הנושים מו"מ שהתקרב לסיכום חיובי.

בפגישה בתק"ם, שהוזכרה ע"י גולדשמיט, התרשמתי, כי גולדשמיט בא מוכן עם החלטה שלילית מגובשת הואיל ולא היה כל דיון, שבעקבותיו יצא מישהו לסכם החלטה עם אחרים. כאן אתייחס למחמאה שקיבלתי מגולדשמיט, שתיאר את הגינותי. אם אני הגון כדבריו, מחובתי לספר את כל האמת ואפרט את העובדות.

לא היה מצב של חוסר בטחון, שממנו יכל היה גולדשמיט להסיק (לטענתו), כי אין הסדרים והתכנית לא תצליח. ההיפך, בכל שיחותינו ניסיתי לשכנעו בעבודת היערך סיכון, שכן מדובר בהחזר עבודה ולפי נסיבות העניין ניתן היה לעמוד בכך. סירובי לחתום כערב להצלחת התכנית נובע מטבע עיסוקנו. אסור לעורך־דין להיות ערב לתכנית, או לחוב של לקוח. עו"ד גולדשמיט יודע על כך ולכן מתפלא אני לאחיזה זו, המגלגלת עלי את תחושת אי הבטחון סביב העניין.

סתירה אחרת, לטענות גולדשמיט, שהגינותי מחייבת ליישב, היא העובדה שלא העלמנו מאיש מידע על המצב האמיתי של ההסדרים עם הנושים. לא פירטתי לגולדשמיט את פרטי ההסדרים ומצב התקדמות הטיפול, מאחר שהוא בא עם תשובה שלילית עוד בטרם דיון. אך דיווחתי על העובדות לאשורן, לרבות מצב הטיפול עם הבנק, למי שאמור היה לתת את המקדמה (האנשים שניצחו).

רוני כהן

ללמוד מעין־חרוד

ב"דף הירוק" מס. 202 פורסם ותו' אריה אופיר, חבר אפיקים, רשימה בשם: "ברל לא קם מקברו".

בין יתר הדברים הוא מספר, כי עלידי קיבוץ השומר־הצעיר מ"ס.ס.ר. — בחצר כנרת הונחו יסודות לתעשייה קיבוצית: תיבות אריזה לירקות ופירות.

וכאשר התיישבו באפיקים על המסד של תיבות־האריזה צמח בית־החרושת הגדול ללבידים. **המפעל לא צמח מהאידיאולוגיה של עין־חרוד, אלא מצרכי תעסוקה לחברי הקיבוץ.** (ההדגשה שלי).

אני יודעת את תולדות עין־חרוד וגם את תולדות אפיקים ולכן אני מרשה לעצמי להגיד, כי ההנחה הזאת אבסורדית לחלוטין.

האידיאולוגיה של מייסדי עין־חרוד היתה: "קבוצה גדולה, המאחדת חקלאות, מלאכה וחרושת". היא לא נלקחה מספר כלשהו, אלא הוכתבה על־ידי צרכי הקבוצה.

מי שהגה את הרעיון קבוצה גדולה מוכרח היה למצוא תעסוקה לחבריה על־ידי איחוד חקלאות, מלאכה וחרושת. היתה זהות בין האידיאולוגיה והצרכים.

קיבוץ השומר־הצעיר מ"ס.ס.ר. חי בעפולה משנת 1925 ועד 1926־7 אז היו כבר בעין־חרוד כ־10 בתי מלאכה (חרושת אחת — בורסקיה). האם חברי הקיבוץ הזה לא למדו מעין־חרוד? ב־1927 עברו לעמק־הירדן על מנת להתיישב בו. כבר אז דנו והחליטו להצטרף לקיבוץ המאוחד, שנוסד במועצה בפתח־תקווה ב־5 באוגוסט 1927. מדוע הצטרפו? — כי הם קיבלו את האידיאולוגיה של קיבוץ עין־חרוד (שביסודו היה משק עין־חרוד).

קיבוץ אפיקים עלה על הקרקע ב־1936 — 9 שנים לאחר שהיה חבר בקיבוץ המאוחד. האם לא ממנו למד, כי יש לייסד את בית־החרושת הגדול ללבידים "קלת"? וייתכן, גם שמישהו מהנהלת הקיבוץ המאוחד הדריך ויעץ לחברי אפיקים, כיצד לקיים את המשק!

ליליה בסביץ,
קיבוץ עין־חרוד־המאוחד

קיבוץ אינו

(המשך מעמוד 10)

המיוחד כרוכים בה יחד. איש המחליט ללכת לקיבוץ, זונח כל תפיסה על עבודה ורכוש, המקובלת בחברה, והולך ליצור תנאים של עולם אחר, עולם של שוויון כלכלי וסוציאלי. יתכן, שהליכה כזאת סכנה כרוכה בה לגבי מי שעלול, לאחר מכן, לנטוש את התנועה ולנסות לשוב לחיק החברה שממנה יצא. אך אין מנוס מסכנה כזאת, כי התנועה הקיבוצית אין בכוחה לשאת בנטל המלא של החזרת האדם לחברה ולתנאי קיום אינדיווידואליים".

גם בתביעתם של צבי והדסה נובק מקיבוץ מרחביה, שהתבררה בבית הדין המחוזי בנצרת (תיק

בחלקה הראשון של הכתבה, בגליון הקודם, נשמטה בטעות שורת הקישור, שאמורה היתה להסביר, כי הטבלה הנ"ל מתייחסת למענק העזיבה, המגיע לעוזבי קיבוץ (יחיד/ה) מעל גיל 30.

שנות ותק	מספר ילדים 0	1	2	3
5	1920	4771	2010	8795
10	8449	11950	19455	19000
15	14760	19000	21120	27440
20	21215	27411	31655	35955
25	31410	37650	41870	46070
30	46410	50670	51990	57110
35	61580	65850	70020	74240

22־73) כנגד קיבוץ מרחביה, דחה השופט י. מרגלית את ההנחה, שקיים בקיבוץ מצב של יחסי קניין רגילים: "נטען", קובע השופט בפסק דינו, "שהתובעת (הדסה נובק) השתתפה ביצירת נכסי הקיבוץ ולכן זכאית היא לחלק מתאים של נכסים אלה... ממה שהוכח לא עולה כלל, שיש לתובעת זכות כלשהי לנכסים שהשתתפה ביצירתם ולכן אין כל מקום לזכותה בהם או בשוויים"..

מתי כן מתערבים בתי המשפט בסכסוך שבין עוזב לקיבוצו בנוגע לגובה דמי העזיבה? כאשר עולה, שלא עוזב, או שהורחק החבר האמור מקיבוצו על פי הכללים הכתובים בתקנון הקיבוץ.

או אז, צפוי הקיבוץ, שלא נהג ודיקרק בפרוטוקול, לשלם מחיר כבד. ואכן, כאותו התיק מחייב השופט מרגלית את קיבוץ מרחביה לשלם פיצוי לאותה הדסה נובק מעבר לדמי העזיבה שהגיעו לה כדין. "מפני", כך כתב בפסקדינו, "שהקיבוץ הפר את חובתו לנהוג בצורה הוגנת וחברית כלפי התובעת וגרם לפרישתה מתוכו תוך הפרת חובותיו כלפיה ולכן עליו לפצותה על הנזק שנגרם לה על ידי הפרה זו".

והסכום (בשנת 1974) שפסק השופט מרגלית לשלם לתובעת היה 37,200 ל"י, כ־20,000 מעל גובה דמי העזיבה שהגיעו לה ובתוספת 15 אחוז ריבית לשנה מיום הגשת התביעה.

לאחרונה אירעו מספר מקרים שבהם הפר הקיבוץ, לכאורה, את התקנון והחבר הורחק מהקיבוץ שלא על פי הוראות התקנון. במקרה אחר מדובר על חבר מקיבוץ דרומי, שביקש לנסוע לחו"ל עם משפחתו והקיבוץ דחה את בקשתו. למרות זאת יצא לחו"ל עם משפחתו וכשחזר, הורידה אותם שיחת הקיבוץ לדרגת מועמדים.

לאחר פרק זמן עזבה המשפחה וכעת נתבע הקיבוץ לשלם רבע מיליון דולר לאותה משפחה בטענה, שהיתה הפרה של תקנון הקיבוץ (בסעיפים הדנים בדרך שבה מוצא חבר מקיבוצו).

במקרה נוסף, הואשם חבר במעשה פלילי והדבר הובא לשיחת הקיבוץ, שהחליטה להרחיקו מיד מהקיבוץ. הקיבוץ נתבע לשלם לאותו חבר פיצוי של 750 אלף דולר בטענה, שההרחקה לא היתה כדין ולא על־פי התקנון.

עמירם כהן ■

כל־נוע

מבחר האופניים הגדול ביותר בארץ!
* ספורט * הרים * BMX * נשים * ילדים
אופני מוטובקאן ספורט וטיול
במחירים זולים ובאיכות מעולה
גרנד־טורינג, ג'ובלי, סופר מיראז' ועוד
הגיעו כפפות, מכנסיים, קסדות ועוד

רמת השרון סוקולוב 37 טלפון 03־485613

בולים חדשים

יום ההופעה
יום חמישי ט"ז בכסלו התשמ"ז (18.12.86)

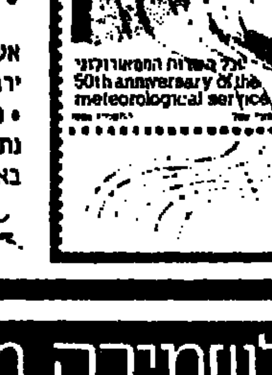

- יובל השרות המטאורולוגי (50 אג')
- ברוניסלב הוברמן וארטורו טוסקניני (1.50 ש"ח כ"א)
- נצרת (70 אג')

אשנבי השירות הבולאי:
ירושלים • תל אביב • חיפה • קרית שמונה • נהריה • עכו העתיקה • טבריה • עפולה • נתניה • רחובות • אשקלון - אפרידר • באר-שבע • אילת • נמל תעופה בן-גוריון.

משרד התקשורת • השירות הבולאי

ספריות עם חלונות זכוכית לשמירה מפני אבק

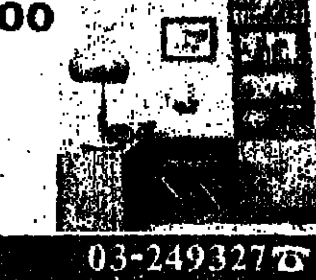

התאמת המידות
לפי דרישות הלקוח.
ייצור בלעדי
חוזק ועמידות
הודות לשיטת הייצור הבלעדית
של **Intersystem**
צוות אינטרסיסטם מרכיב את הספריות בכל הארץ

50 דגמי ספריות
100 אפשרויות הרכבה

קטלוג צבעוני חינם
ספריות אינטרסיסטם
ת"א, רח' בן־יהודה 148 מיקוד 63402
שם
כתובת

ספריות **אינטרסיסטם** בן יהודה 148 ת"א ☎ 03-249327
פתוח בימים 09.30-12.30, 16.00-19.00, יום שלישי אחה"צ סגור

אהוד דור:

מבחוץ

כמעט מעבדה חברתית

עדיין אני רואה את הקיבוץ כאחת היצירות החשובות של החברה הישראלית. ואם אני מסתכלת בפרספקטיבה של מקוריות, הרי שבין התרומות האנושיות — הקיבוץ, בתור נסיון חברתי, יש בו ייחוד מסויים.

הסוציולוגים אומרים, שהאנשים הם, במידה לא מעטה, יצורי החברה, כלומר החברה מעצבת אותם, ואני אומרת, שהייחוד של הקיבוץ הוא, שיש בו גם מידה רבה של התופעה ההפוכה: של החברה אשר האנשים יוצרים אותה. כל עוד הקיבוץ מתמודד על ידי חשיבה והתמודדות עם השינויים, זה מה שיעשה אותו חדשני וייחודי בחברה. השוני כשלעצמו אין בו ייחודיות ואין בו תרומה לחברה האנושית כולה. ואחד ההבדלים המעניינים בין הקיבוץ לבין אוטופיות אחרות שהיו, הוא כאי ההסתגרות. כלומר, ביכולת להשתנות ולהתמודד בבעיות החדשות. זהו גם מבחנו החשוב.

בקיבוץ של היום ישנם כמה היבטים, המעניינים אותי באופן מיוחד, אתייחס לשניים־שלושה מהם. ראשית, אני רואה בקיבוץ כמעט מעבדה חברתית, גם אם זה לא נוח לאנשים, החיים בקיבוץ, לראות עצמם במצב של להיות במעבדה. הדימיון הוא בכך, שבתנאי מעבדה אתה לוקח תופעה בה לא נגעת. ובקיבוץ, מאחר וכמעט בכל תחום של חיי החברה בו קיימת תופעה גם בחברה הלא קיבוצית, אני יכולה לראות במה היא שונה, או לא. מאותה תופעה שמחוץ לקיבוץ, בכך שאני יודעת להגדיר את המימר השונה שבה. לדוגמה: נושא העבודה — הרי עובדים גם בקיבוץ וגם מחוצה לו, אלא שבקיבוץ העבודה היא ללא תשלום ובצורה כזו היא מתקבלת מזוקקת מאותו אלמנט של תשלום, וכך ניתן להבין יותר טוב את הבעיות של עבודה נקיה, ומהי עבודה בחיי אדם. דוגמה נוספת: יחסי הורים־ילדים קיימים הרי בכל מקום, אך בקיבוץ ניתן להבין כיצד מתקיימים יחסים כאלה ללא תלות כלכלית וסמכות בלעדית (משום שבקיבוץ הסמכות אינה בלעדית של ההורים — היא מחולקת). אינני אומרת, שמה שקורה בקיבוץ הוא טוב יותר או פחות, אך הנסיון הזה מעניין והוא דינמי מאוד.

השינויים המתרחשים בקיבוץ זוכים למחשבה ולהתמודדות (האם לקבל אותם, או לדחותם וכו'), בניגוד למצב בחוץ, שבו השינויים קורים וזהו. לאחר מכן החברה מסתגלת אליהם. בחוץ חסר מומנט החשיבה המקבלת ובוחנת את השינויים.

בין הבעיות החדשות ישנן כמה, שאני רואה אותן כמבחן, בו אפשר להכשל. אחת מהן הוא השינוי התעסוקתי של הקיבוץ, הגיוון הענפי: חקלאות, תעשיה, שירותים והחדירה של המקצועות המתוחכמים, שמעצם טבעם הם נוגדים כמה מעקרונות היסוד של הקיבוץ. השקעה של שנים רבות במקצוע, והמחוייבות המקצועית הבלעדית, גורמות כמובן לדיפרנציאציה בין האנשים, כזו שאם היא מוקפאת, היא יוצרת בעצם שכבות תעסוקתיות — שכבות בעלות תעסוקה יותר מעניינת ומספקת לעומת אחרות.

וקיימת שאלה מעניינת: אתה יכול להקים קהילה של אריסטוקרטיה מקצועית, בה כולם יכולים לבחור במקצוע האהוב עליהם. אבל אי אפשר לקיים קהילה של מימוש עצמי של הרצונות, אלא בתנאי שיהיו בה עבדים. ויתרה מזו, קיימת גם הבעיה, שאם נוצר סטנדרט מקצועי גבוה, אם נקלט משהו מהפרסטיז'ה מבחוץ, נוצרת גם דיפרנציאציה הנובעת מהבדלי כשרונות ואמביציות. את הבעיה הזו אי אפשר לפתור על ידי תורנות בחדר־האוכל של בעלי העיסוקים המעניינים ו„היוקרתיים", כי זה לא עיסוקם. ואני רואה את הבעיה ככזו, היכולה להפך למכשול רציני. הפתרונות הטכניים בעצם לא פותרים את הבעיה. יש להם ערך סמלי חשוב, ואולי גם ערך איזה שהוא של עבודה, אבל אין זו רוטציה — זה כמו ללכת לפרק זמן מסויים למילואים. זה לא פותר את הבעיה.

פה האתגר היא תפיסה שונה, שאין לה דוגמה בחוץ, כלומר באיזה שהיא חברה אחרת היכולה לספק דגם לקיבוץ, איך לפתור את הבעיה העולה עם האפשרות שהקיבוץ נותן לחבריו להכשיר את עצמם למקצועות, וגם הצורך לפתח אותם מקצועות. היו קהילות אוטופיסטיות, שפשוט, רחו את הבעיה הזו על ידי כך שמנעו מימוש עצמי, או בחירה חופשית של מקצוע. אבל הן אינן מעניינות. הדיפרנציאציה הזו היא לא רק מכשול — היא יכולה להוות גם אתגר. אך זה שייך לדינמיות של הקיבוץ.

הדבר השני הוא ממי מורכב כוח העבודה הקיבוצי, הנותן את השירותים בקיבוץ. קיימת היום אי התאמה שלא היתה קיימת בעבר, כאשר כל חברי הקיבוץ עמדו לרשות סידור העבודה. נכון, שאפשר לומר, שתמיד היו עובדי חוץ, אבל אלה היו שוליים. היום, כשהקיבוץ הופך להיות במעמד־הבינוני, תעלה השאלה, מי יעשה את העבודות הפשוטות. אם בארצות המפותחות עולה

„...ישנה טכניקה בעולם, שגם הקיבוץ למד אותה, והיא ‚לקנות' את הנשים, כאשר לכאורה, מקלים עליהן"

השאלה הזו, מביאים פועלים זרים מבחוץ ופותרים אותה, ואילו בקיבוץ זו לא רק שאלה של עבודה שכירה, זו כבר שאלה של יצירת שכבות: אריסטוקרטים ומשרתים.

רבקה בר יוסף, פרופסור לסוציולוגיה באוניברסיטה העברית, ממייסדי מעגן והחברה בו לשעבר

אם בוחנים אותם המקצועות, שמחייבים לימודים ממושכים והעדרות מהבית, הרי שהם יהיו פחות מועדפים על ידי נשי הקיבוץ. ויש סיכון מסויים, שהשכבה הפחות מקצועית, הפחות מתוחכמת, תהייה מורכבת בעיקר מנשים. גם מתוך כך שעדיין מקובל, שתחום הבית והילדים זהו תחום הנשים, וגם מפני שישנה טכניקה בעולם, שגם הקיבוץ למד אותה, והיא „לקנות" את הנשים כאשר, לכאורה, מקלים עליהן. אומרים להן, למשל: אתן תעבדו פחות שעות אבל זה יהיה בשרותים. ועוד יש לזה „תחליפים", כמו עיסוקים בתחביבים בזמן הפנוי שיוותר להן. יש בכל פיתוי לא קטן, כמובן, אבל זו כבר אינה אותה שכבה — הן תהיינה בשכבה אחרת.

אם מסתכלים על החברה היפנית, שהיא לכאורה מרשימה מאוד, והיא הצלחה כלכלית — יש בה אלמנט שהוא נעלם, שעליו לא מדברים כל־כך וזה כוח העבודה הנשי. הוא זה שמספק, ביפן, את האלמנט הגמיש. הן מצויות באותן עבודות חלקיות, עונתיות ועל ידי כך הן פותרות הרבה מאוד בעיות, הן סותמות חורים והן מקבלות את כל זה משום שהתרבות אומרת להן, שעיסוקן העיקרי זו המשפחה. את הסימנים לכך של התפתחות מ... רואים כבר בקיבוץ. הפיתוי הגדול שיש בכך, עש... להוביל גם את הנשים לכך שהן תרצנה בכך. ויש לי חרדות, שקיים הסיכון, שאת התחום הפחות מתוחכם: טיפול בילדים, טיפול בחולים, כל אותם דברים שעוסקים ברווחת הפרט, כל אלה ייעשו על ידי נשים בעיקר. והסכנה היא בכך, ששום איש לא ערער על שכל התחומים האלה שייכים לנשים מן החשבון של עלות ותועלת יש בזה, אמנם, הרבה הגיון, והרבה זמן אפשר להרגיש, שאולי זה טוב ונוח יותר, אך זהו תהליך חברתי, ההופך את הקהילה לקהילה אחרת והוא פוגע בעקרון השיוויון, המונח ביסוד הקיבוץ.

נקודה נוספת — הדימוקרטיה הקיבוצית. ראשית, זו דימוקרטיה ישירה ולא יצוגית — אשר מציגה בפירוש את יכולתו של כל אדם להשתתף באופן מלא בהכרעות דימוקרטיות. הנסיון הקיבוצי הוא רלוונטי להרבה תחומים. כשם שמדברים על דימוקרטיה ישירה, כמו שיתוף עובדים, ניהול שכונתי, השתתפות בבית־הספר וכו'. זהו רעיון שהוא מאוד מרכזי בשלט הדימוקרטי של היום, עם כל המכשולים וא... ההצלחות שיש בו. אני לא יודעת, האם הקיבוץ הצליח לפתור את הבעיה, אבל ההתמודדות המודעת היא מעניינת. כדאי ללמוד מכל נסיון של התמודדות בתחום הזה, וכל הצלחה יכולה לשמש דוגמה למקרים אחרים. הצרה היא, שכל כישלון מסייע לאנשים המתנגדים לדימוקרטיה האומרים: הנה, גם בקיבוץ זה לא הולך.

נושא נוסף הוא ההזדקנות. זו בהחלט בעיה, כיצד להתמודד איתה. גם חברתית וגם אנושית. בעיה עולמית. אלא שבעוני החברה האנושית יכולה להרשות לעצמה לא להתמודד איתה, אין לקהילה כמו הקיבוץ מוצא. והיא חייבת להתמודד.

במידה והקיבוץ יגלה גם בתחום זה מקוריות ויצירתיות, זו תהיה תרומה למציאת פתרונות: כיצד קהילה יכולה לחיות עם ההזדקנות. לא ברור לי היום, אם הקיבוץ מנסה להעתיק פתרונות מבחוץ, או שהוא מחפש פתרונות חדשניים ומקוריים.

והשאלה האחרונה, שהייתי רוצה להתייחס אליה, היא בתחום של היצירה התרבותית העצמאית. יש כאן שאלה כללית — האם קהילה קטנה כזו מסוגלת ליצור תרבות מקורית. בסצינה החברתית הישראלית, אינני חושבת, שמורגשת כיום תרומה של תרבות קיבוצית מקורית.

בתוך התרבות הישראלית, היא הולכת ומתהווה, ישנם אלמנטים המתקבלים מבחוץ, וישנה איזה יצירה מקומית, במידה מסויימת. בתוך אותה יצירה אפשר להרגיש את התרבות הנוצרת על ידי הגופים הדתיים, אבל אם אני מחפשת איזו שהיא תרומה הומניסטית ישראלית, אולי הקיבוץ הוא המקור שמצפים ממנו, אבל אני לא מרגישה בה. אולי זה בלתי אפשרי לדרוש דרישה כזו מהחברה הקיבוצית הקטנה, אבל את השאלה ראשאים לשאול.

קיימת השתלבות של אלמנטים קיבוציים במסגרות התרבותיות, כמו זמרים, אנשי תזמורת ואמנים, אבל זה מצביע יותר על אי הסתגרות מאשר על יצירה מקורית בעלת אופי מיוחד.

אפילו בנושאים מטריאליים כמו בניה, למשל, עוד לא נוצר סגנון בנייה קיבוצי. בעבר היתה יותר נטייה לחפש סגנון חיים שונה. אין לי הרגשה, שיש כאן איזה סיגנון עצמאי, הצומח מחיוניות החיים הקיבוציים, אולי עוד אין מספיק דורות ולא חלף די זמן.

גם בנושאים הרוחניים המצב דומה: יש לנו סופרים בקיבוץ, אבל אין לנו ספרות קיבוצית. המקוריות הקיבוצית — לא זו המפרידה והמרדיקה, אלא זו המוסיפה והמעשירה את האמנות — זו אינה מורגשת. אינני יודעת, אם זה ניתן לביצוע, אך דוגמה לכך היו ריקודי־דליה, שהיו בעבר — הוודסטוק הישראלי, היו תרומה ויוזמה שבאו מן הקיבוץ, אפילו שאינני יודעת, אם כל מה שעלה שם בא רק מתוך הקיבוץ.

יש לי הרגשה, שהצורך בכך אפילו לא מורגש, מפני שכל־כך הרבה מתקבל מבחוץ ומחוקה. אבל בכל זאת, קיים הרצון והצורך בחיפוש אחרי ריטואלים של חיי יומיום וחגים, והוא חיוני מאוד בארץ כולה. קיימים גם נסיונות כאלה בארץ, כמו המימונה והסהרנה. אינני יודעת, אילו נסיונות כאלה קיימים בקיבוץ, אך למרות הכל, לחוקר ולמתבונן יש הרבה מאוד עניין וקסם בחיי הקיבוץ.

■ אהוד דור

מה הולך

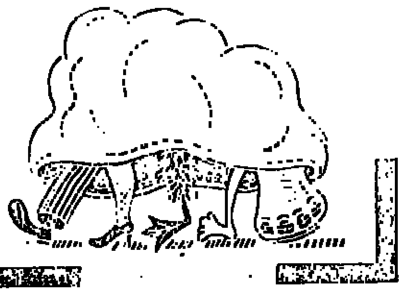

יופי נחמה

יש לה, לנחמה בליכר (72), מה להציע לסימה באר. היום היא מטפלת רק בפרוטקציונרים, אך עודנה מתייחסת לשידוכים כאל עבודת קודש ומחפשת את הביישנים. 17 שנה במדור ועוד 7 שנים לא פורמאליות עם נשמה וטמפרמנט של נערה

„גיל זה לא העיקר. שנתיים פחות, חמש שנים יותר, אין לזה חשיבות, או שזה נדבק או שזה לא נדבק". את האמירה המעודדת הזאת שמע כבר כל פנוי נואש בשטח. אבל אם אפילו נחמה בליכר אומרת את זה, אחרי 17 שנות פעילות במדור יחידים בקבה"א (שהיא הקימה) ועוד 7 שנים של פעילות בלתי־פורמאלית בענף, סימן שיש דברים בגו ולעולם אין לומר נואש. וזה בריוק מה שגם אני טוענת. הלכתי אל הנמלה ולמרות שאינני עצלה), כדי ללמוד דרכיה. בכניסה לקיבוץ כפר־מנחם שאלתי חברה מזדמנת היכן אוכל למצוא את נחמה. „שם, בבית הראשון, ליד חדר האוכל. בהצלחה", אמרה החברה.

בגופה הגוץ של נחמה בליכר (72) אצורים לב, נשמה וטמפרמנט של נערה. אשתקד התאלמנה נחמה, ובכל זאת, היא שואבת נחת מבנותיה ונכדיה החיים לידה בקיבוץ, הנאה וכושר גופני מטיפוח הגינה המלבלבת ליד ביתה וסיפוק ואושר, כן, בפירוש אושר, מתרומתה הגדולה להקמת מאות קנים משפחתיים בארץ.

— כמה בדיוק?

— אוהו. 860 זוגות, אני עצמי — כל מקרה אני זוכרת, את כל השמות ואת שמות הקיבוצים. לכל אחד מהם יש מקום חם אצלי בלב. עם רבים מהם אני שומרת על קשר. מכירה את הילדים ומקבלת ברכות לשנה חדשה ולימי הולדת, ולכל הזוגות האלה אני אחראית שהם חיים באושר.

— 860 זוגות — איך הצלחת?

— הצלחתי. אהבתי דווקא את המקרים הקשים. ידעתי שאיתם אני צריכה להתמודד והם לא יזונחו בגלל שהם קשים. בזכות מה הצלחתי? בזכות פתיחות, עם תחושות מיוחדות לחדור לחיים שלהם בפנים, בתוך הלב. השתדלתי להוציא מהם את המחסומים והמעצורים שהפריעו בתקשורת האישית. ידעתי, שיש מקומות ומקרים שצריך לדבר על מין בחופשיות. לפעמים היו מסתכלים עלי קצת מופתעים, אבל ידעתי, שזה חלק מהעניין ושהעבודה צריכה להעשות על בסיס של כנות, בלי הצגות, בלי הפתעות ועם הרבה מאוד דיסקרטיות.

— עשית עבודה של פסיכולוג.

— הביטוי, מה שהפסיכולוג עושה, אני לא עושה. ומה שאני עושה, הפסיכולוג לא עושה. בינינו — אני כבר הכנסתי למיטה זוגות שהפסיכולוג לא הכניס. בסך הכל אני אשה פשוטה, חופשית, דיסקרטית מאד, יודעת לקרוא את האנשים מבין השורות, אוהבת אותם ואולי זה חלק מסוד ההצלחה.

— מעולם לא רצית ללמוד פסיכולוגיה?

— החברים אמרו: לא לשלוח את נחמה ללמוד, כי היא תתקלקל. אני למדתי מהחיים, מהעבודה. בית הספר שלי היו האנשים שלהם עזרתי ובעניין הזה אני חייבת להם תורה.

— מתי התגייסת למשימה?

— אני, ביחד עם קובה לנס מבית־אלפא ואסתר זמרי, התחלנו עם טיפול באלמנות מלחמת השחרור. הייתי אז יפה צעירה ולא שמנה והייתי נוסעת לקיבוצים ומשוחחת עם האלמנות. מהר מאד ראינו, שצריך לתת פתרון גם לרווקים מבוגרים וצעירים והמשרד התמלא באנשים שצריך לעזור להם.

— משהו השתנה מאז ב„מדור ליחידים"?

— אני יודעת, שהיום מארגנים פה ריקודים, שם ריקודים, נופשים וטיולים. אותי מעניין לדעת, מה קורה עם אלה שלא רוקדים ולא מטיילים. החבר'ה האלה, שמתביישים, שלא פתוחים, בהם צריך לטפל. להם נתתי את הטיפול האישי והעידוד. את הפינות החשוכות האלה דאגתי להאיר. אני תפסתי את הביישנים. הם היו האתגר שלי. היה בחור ששאלתי אותו, למה לא תצא לנופש? — „נחמה", הוא אמר לי, „פה אני קורא ספר אחר ובנופש אקרא שניים." היום זה אחרת. כך אני מבינה.

— עובדי המדור כיום ודאי התייעצו איתך, למדו מנסיונך.

— לא, וזה אפילו קצת כואב. 17 שנה עשיתי. אני לא יודעת להתבטא, אבל אני עושה. אני מעריכה את העבודה הזאת כעבודת קודש וכך גם התייחסתי אליה. לכן, אף פעם לא הלכתי עם דגלי ניצחון. אבל לא אלה שהחליפו אותי ולא האחרים. לא שאלו. לא התעניינו ולא השתמשו בנסיון ובכלים שרכשתי במשך 17 שנים.

— יש איזה רווק שהיית רוצה במיוחד לעזור לו?

— כן. יש שניים. יהורם גאון ודודו טופז. להם אני מתה לעזור. לא שהם צריכים אותי להשיג בחורות, אבל אני אוכל, אולי, לחתן אותם עם אלה שהם צריכים.

— עדיין פונים אלייך לייעוץ?

— הדלת שלי פתוחה. אני אשה תוססת וכל הזמן בפעילות. היום אני מטפלת בפרוטקציונרים.

— אני יכולה לזכות אצלך בפרוטקציה?

— נו בטח, בשביל זה קראתי לך. רציתי לדבר אתך, כי אני יודעת, שקל לעזור לאנשים אחרים וקשה יותר עם עצמך. או בואי נעזוב את המרור ונדבר קצת עלייך. הגידי מתי בפעם האחרונה...

סיפרתי לה, והיא רצתה לשמוע עוד ועוד.

■ סימה באר

נחמה השדכנית

נחמה היא אשה תמימה,
חזה ענק וגם פימה,
חיוך עם שן זהב בצה,
ולחיצה חמה ביד.

הצחוק שלה מכל הלב,
אצלה כבר לא תרגיש כאב,
שיחה קצרה ביחידות,
— מומחית לעניני בדידות.

אם רק הגעת למשרד,
אתה אצלה חזק ביד.
מוטב לא תנסה לברוח,
כי היא תחזיר אותך בכוח.

אתה אצלה כבר מתוייק,
ותאורך הוא מדוייק,
תחביב, משקל, קומה וצבע,
— היא כפסיכולוגית מהטבע.

מבט רווי בהנאה,
חיוך קטן להסוואה,
ואז — „אמור נא לי בחור כארז,
איך אצלך מצב הברז?"

אתה לרגע מתבלבל,
חושב — הכל לעזאזל,
והיא בנחת ממשיכה,
„אילנה, פרפקט בשבילך".

ילדה יפה מבית טוב,
אינה סובלת ממכאוב,
תוכל לפגוש אותה מחר,
בבית קפה שבכיכר;

וזה הסוף של הסיפור,
אצל נחמה אין „אסור",
עמה, לולא היא סבתא כבר,
הייתי מתחתן מחר.

דודי

המרכז לצייר ולחובב

המרכז הארצי לאייר ברש מציע
קומפרסור לאייר ברש
מתאים:
* לצייר * לאיש האחזקה
* לגרפיקאי * לצבעי
* לתפאורן * לניקוי מערכות עדינות

טופר, שינקין 4 ת"א 65321, טל: 03-282446

א.ב.ש.ב. אוטומציה, בקרה, תע...
ABSB

אלקטרוניקה תעשייתית
אביזרים ומערכות אלקטרוניות

נציגים בלעדיים של:
* EBERLE — מע. גרמניה * BERNSTEIN — מע. גרמניה
* MTE — אנגליה * CONOLAB — שוודיה
* TELCO — דנמרק * FENNER — אנגליה
* FEINWERKBAU — מע. גרמניה

♦ מתנעים רכים ♦ גששי קירבה
♦ מתנעים חוסכי אנרגיה ♦ רגשים פוטו אלקטריים
♦ ווסתי מהירות ♦ רגשים אולטרה סוניים
♦ בקרים מתוכנתים ♦ בקרי לחות
♦ בקרי רשת החשמל ♦ בקרי תאורת חוץ
♦ בקרים למומטורים מכניים ♦ מוני פולסים
♦ בקרת טמפרטורה ♦ קוצבי זמן
♦ בקרת מזוג אוויר ♦ ממסרים תעשייתיים
♦ בקרה פוטו אלקטרית

הסדרים עם התק"מ, קיבוצי השוה"צ, תנועת המושבים
— ייעוץ והדרכה חפשיים —
— ביקור אצל הלקוחות בתאום מראש —

רח' קריניצי 5, רמת־גן 52453, טל. 739121, 03-735910

YAMAHA
אולטבת בע"מ

דרושה מטפלת
לשתיים — בתל־אביב
5 ימים 12.00—15.00
03—235386 בערב

למכירה
סוזוקי 204 מודל 69 במצב מכני טוב 1350 ש"ח
טלפון בערב
03-885849

שטיחי סורמן

יצרני שטיחים ותמונות קיר בעבודת יד
עצבי את השטיח בעצמך
הביאי דוגמא או ציור שאת ציירת מישהו ממכריך, הילדים או הבעל ותקבלו את השטיח בכל גודל שתרצי לפאר את ביתך ואותך.

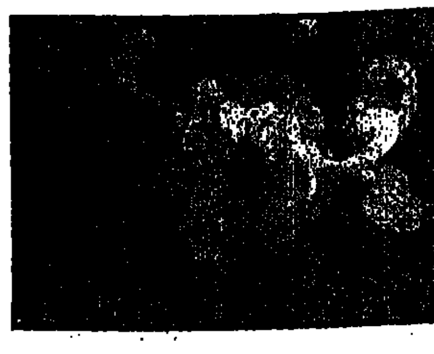

10 שנות אחריות
תמכירה בכל יום 8.00—18.00 ברציפות
תצוגת מתמדת של שטיחים ותמונות בשלל צבעים וגדלים
חנות המפעל רח' עמל 27 קרית אריה פתח־תקוה טל' 9228310

✦ הנחה מיוחדת לחברי קיבוצים

אורטלקו בע"מ — חברה לטלפונים ותקשורת

מפיצים מורשים למרכזיות אלקטרוניות „תדקס" „אמרלר" תוצרת תדיראן

✦ שיווק כל סוגי מכשירי טלפון וציוד לקשר פנים
✦ מכשירי מדידה
✦ רכיבי אלקטרוניקה בבלי שמע וטלפון
בתנאי אשראי מיוחדים לקיבוצים
ניתן להזמין טלפונית

אורטלקו בע"מ, רח' מטלון 55 ת"א, ת.ד. 36575
טלפונים: 373731 — 382609 — 03-381814

איך זה אצלכם

כבר באמצע י"ב, לפעמים מוקדם יותר, הבנים „עושים" רשיון נהיגה. מקסימום עד לסוף הצבא. והבנות? בתור לחברות. שתיים לשנה, לעתים גם יותר. ההגה חם

החברות-בתור

מענית:
בנות 60 — 100 שיעורים

רשיון שני במשפחה, הסבה מ"ב' ל"ג', חלוקת שעות לימוד ומס' טסטים ע"ח הקיבוץ — לפי גילים שונים (י"בניקים עד 25 שיעורים, חברה בת 30+ כ-70 שיעורים וכו') אלה מקצת מעקרונות לימוד הנהיגה במענית. בנות 60 זכאיות ל-100 שיעורים.

יעקב ברג, רכז השרותים, האחראי על הנושא, מגיע אחת לחודש לסבב בין בתי הספר בחדרה. „חשוב להם להיות טובים. הם רצים אחרי, ובינתיים אין בעיות. אין קבלנות. לכל תלמיד ארבעה שיעורים בשבוע, אחרי העבודה".

הנושא נראה מטופל כהלכה, ויש תוצאות. מרבית האוכלוסיה נושאת רשיונות. רבים ממלאים תפקיד „נהג תורן" (גם חברות) מדי יום. 30 נהגים במענית רשאים לנהוג במיניבוס ומטיילים והובלת פועלים למשמרות ב„גלעם". כמו גם בהסעת ילדים לטיולים שנתיים וחברים להצגות ולמופעים. ויש כאן חסכון ניכר בשכירת הסעות מבחוץ.

מנקודת מבטו של רכז-השירותים כל הנושא הזה הינו „חיוני לנו כמו מזון. ובלחצים שאני מפעיל, אין ספק שמהר מאד נשלים רשיון שני לכל משפחה— לכל הרוצה בכך".

גבת:
לא מגבילים

אל רשיון הנהיגה המיוחל ניתן להגיע בגבת בשני מסלולים: למסיימי י"ב, ולחברים. עד כה לא היה מקובל להכנס למסלול במהלך שנת הי"ב, ולכיתה המסיימת שוריינו מספר מקומות. כיום נבדקת אפשרות להקדים, בעיקר בלחץ החניכים, ההורים ומרכזי ענפים.

אילוצים כלכליים מכתיבים קיצוצים בכל המערכות, ובתור „החברים" ללימודי נהיגה, עדיין בזכות קדימה — רשיון ראשון במשפחה. הלימודים בביה"ס „עמק יזרעאל" של ישובי המועצה האזורית.

„עד היום לא הגבלנו את מספר השיעורים והטסטים", אומר אורי אבן, איש ועדת חברה, „מי שכבר סחב 90 שיעורים, חבל להפסיק לו על סף הסוף המיוחל..."

כיום, כל הנושא בבדיקה מחודשת. מונחות כמה הצעות להחלטה, בהן רשיון שני למשפחה, והקדמת הרשיון לחניכי י"ב.

גשר-הזיו:
עד שבע שנים

הדרך לרשיון הנהיגה מנותבת ע"י שתי ועדות בגשר-הזיו: ועדת צעירים — לחיילים ו"גמלים, ולכל היתר — ועדת חברים. המצב הקשה אינו מאפשר להתחיל בשנת הלימודים האחרונה. הוא גם מסביר את ההמתנה המתמשכת — עד שבע שנים — מנת חלקם של החברים.

הלימודים בביה"ס „ידינתן" במועצה האזורית, כאשר לכל לומד 2 טסטים — שווה לכל גיל... בכל מסלול לומד אחד בו זמנית.

עד כה טרם הושלם כאן מעגל של רשיון ראשון למשפחה. „אך בעזרת השם, יגיעו ימים טובים יותר, נשחרר קצת חבל, ונאפשר ליותר לומדים להגשים חלומות הגה", מבטיח חגי, המזכיר.

דפנה:
למרות ההקפאה

בשנים רגילות, הדברים נראים טוב בדפנה, כשהעיקרון לאפשר לכולם להגיע לרשיון נהיגה. מעודד חברות רבות להכנס למסלול ולסיים בשלום. ההמתנה קצרה, והתור אמור לזרום די יפה. אמור? לא פשוט לקום בבוקר בהיר ולהחליט להתגלגל תקופה מסויימת לקרית-שמונה, אחרי יום עבודה.

גורם נוסף, שמרתיע את „המתחילות", מעטות כאן האוחזות בהגה, הממששות בחיים את פיסת הנייר המיוחלת, עבורה טרחו כל כך. מה גם שלרשות החברים עומד רכב קטן. — את הטרנספורטרים החברות פחות אוהבות. וזה מה שיש. יש גם כ-70 שיעורים וארבעה טסטים. כל זה — בזמנים כתיקונם. עכשיו קשה. לחוץ, ויש הקפאה.

יוחאי בר-און, המזכיר, מספר גם על דברים טובים, מסלול הבנים בביה"ס „הר וגיא". מתחילת י"ב לומדים נהיגה, רובם עושים רשיון ג' (גם בנות). ביה"ס עובד עם איגוד בתי-הספר לנהיגה בקרית-שמונה ורוב החניכים מסיימים במהלך שנת י"ב, והיתר — באחריות ביה"ס — משלימים עד לגיוס.

לגבי החברים — למרות ההקפאה, מאשרים פה ושם בהמלצת מוסדות המשק, בעיקר הסבה מ-ב' ל-ג', לצרכי עבודה.

להגיע אל הקיבוצים

עד לפני 6 שנים נהגו אנשי המשקים שבעמק לכתת רגליהם אל בתי-ספר לנהיגה בעפולה, חיפה ונצרת. לטוב ולרע, מצב [illegible] הביא להקמת ביה"ס לנהיגה „עמק יזרעאל" במועצה האזורית. [illegible] אומר משה בר (בלפוריה) המנהל המקצועי של ביה"ס. „אין מורים חברי קיבוצים. המקצוע קשה, [illegible]

רמת-השופט:
דווקא מכפילים

המצב הכלכלי הקשה הוריד גזרות וקיצוצים בתחומים רבים ברמת-השופט, ועם זאת, בנושא לימודי הנהיגה, נזהרו מלגעת. אדרבא, כיום ניתן רשיון שני במשפחה ומספר התלמידים בשנה הוכפל מ-3 ל-6. גם הי"בניקים מקדימים לתפוש הגה, כבר בשליש האחרון, כשאחד האילוצים לכך — מועד הגיוס, התלוי ועומד.

הקשר הוא עם בי"ס בחיפה, לאחר כשלונו של נסיון התארגנות בישובי האיזור — כך מדווח דוד אינגמן, רכז המשק.

שדה-יואב:
רק מסיימים

שלושה מסלולים מובילים בשדה-יואב אל הרשיון הנכסף: מסיימי י"ב עד וכזמן הגיוס, חברים/ות ע"פ שיקולי ותק, נוסף למשפחה. וקריטריון שלישי, המונחה על-ידי שיקולי עבודה — תעשייה, עובדי המוסד החינוכי וכו'. כך, בשנים רגילות, טובות. בתשמ"ו, שהיתה שנה רעה, לא נרשמו התחלות בלימודי נהיגה, אלא מסיימים בלבד, בבי"ס באשקלון.

„כיום, רוב הקיבוץ עם רשיונות, וצי הרכב שלנו עונה על הביקושים", אומר עופר סלע, המזכיר. „מה גם, שנהוג להשתלב, כמה משפחות, לבילוי ברכב גדול. נעזרים גם רכות ב„אגד" בסיועו של הכרטיס החופשי".

עין-צורים:
רק חברות בתור

צעירי עין-צורים רשאים לגשת ללימודי נהיגה חצי שנה לפני גיוסם לצה"ל, או לממש זאת במהלך השירות ואף בסיומו. כל זאת על חשבון הקיבוץ. שניים לומדים בו זמנית, ורצוי רשיון ב' לבנים.

תור החברים מקיף, בעצם, רק חברות, בקצב של תלמידה אחת, בעדיפות לראשון (ה) במשפחה, כך מסביר אמנון עצמון, רכז המשק.

בעבר למדו ברחובות, כיום, ברבע שעה נסיעה, נהגים משרותי בי"ס באשקלון.

המעפיל:
שיטת ההגה החם

לימודי הנהיגה מתחילים בי"ב, החל מפסח. החניכים אוספים 50 שעות בגיוסי תעשייה וקטיף, ובקצב כזה מגיעים מסודרים אל הקיבוץ בתום השרות.

ב„תור הקיבוצי" הרגיל הבחורות בעדיפות, ובשיטת ההגה החם, ההמתנה קצרה, ניתן לעשות הכל בקבלנות. מקום הלימוד בחדרה.

„כאשר נגיע עם מספר רב של תלמידים — ממחזור י"ב — נפזר אותם בכמה בתי"ס", אומר שמוליק מהמעפיל, המציין, שבסעיף לימודי הנהיגה לא חל שום קיצוץ.

גליליים:
בתוך העיר

כמעט 100% מהחברים בגליליים הם בעלי רשיון נהיגה, וזה מסביר את נוהלי התור לגבי החברות. 3-2 תלמידות בשנה, ע"פ סדר קרימוריות: ותק, מצב משפחתי ושני במשפחה.

תור נפרד לי"בניקים, החל מפסח, המימון בגיוסים ואח"כ — דמי שחרור מצה"ל. כל כיתה קובעת תור, 2 תלמידים בו זמנית.

נסיון העבר להתארגן במסגרת אזורית „חוף השרון" לא עלה יפה, אבל „לא אלמן גליליים". „אין בעיה, אנחנו בתוך העיר. אותו מורה בא ויוצא בשערי הבית בשיטת ההגה החם", מסביר דוד שומט, מזכיר.

נטור:
שרק יבואו נוספים

נטור, קיבוץ צעיר, עם אוכלוסיה מעטה. תור אחד להשגת רשיון, כשהעיקרון — נחיצות בעבודה. בקצב זה תושלם הרשימה די מהר. „הלוואי, שנתרחב בעוד חברים, ונזכה להמתנה ממושכת יותר..." מייחל גיל, רכז המשק.

אל ביה"ס בטבריה נוסעים אחרי העבודה (יוצא מהכלל — טסטים, ע"ח עבודה) ולרוב לומדים ל-ג'.

הרשיון, כאמור, כלי עבודה, וככזה — אין הקפאה.

גבעת-חיים איחוד:
אוטומטית לחברות

בהנחה ש„הכל מגיע להם", מתחילים בני גבעת-חיים איחוד את לימודי הנהיגה בגיל 17.5, הכל במימון הקיבוץ. הנחה אחרת אומרת, שמרבית כלי-הרכב, העומדים לרשות החברים, הם אוטומטיים, וזה מסביר את החלק הקל בלימודי הנהיגה, מנת חלקן של החברות המתגלגלות במסלולי הלימוד. כידוע, רשיון לנהיגה אוטומטית מאפשר מעבר לרכב רגיל, כעבור שנה נהיגה.

הקיצוצים במערכות שונות במשק לא פסחו על תחום זה וכיום — פחתו מספר התלמידים ושעות הלימוד.

הקשר הוא עם מורה אחד בבי"ס בחדרה; לימודי משאית בנתניה.

„כ-75% מהאוכלוסיה נושאי רשיון", מסכם יוסי חי, רכז הרכב.

נחשון:
צוואר הבקבוק

כיום, כשלרוב החברים בנחשון יש רשיון, נוצר צוואר בקבוק ב„תור החברות", הממתינות להיות שניה במשפחה. מאידך גיסא — תור הי"בניקים זורם, החבר'ה מתגייסים (למימון), ומתחילים בגיל 17.5.

כיום לומדים בבאר-שבע, כשהמורה — אביו של אחד החברים. „למרות המרחק, כשעה נסיעה מנחשון, זה שווה. בנות, שבעבר למדו ברחובות, עברו אליו", מעיד נחמן גלבוע, המזכיר. יש אפשרות של קשר עם ביה"ס לנהיגה בקיבוץ רבדים, אם יגיעו להסדר במוסד „צפית", סבור נחמן.

בעלי תפקידים, המשתמשים באופנועים לעבודה, קשורים לבי"ס בירושלים, וחברי גרעינים, הלומדים נהיגה בצבא — עושים זאת על-חשבון ההורים.

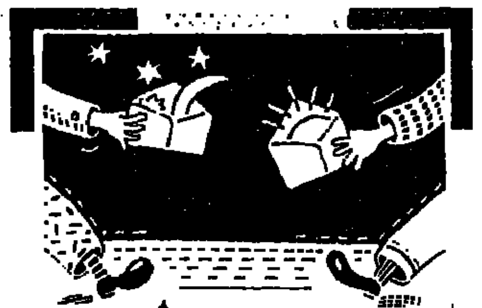

כותבים לדף

ניגוד מדומה

גיורא מנור (ר' „הדף הירוק" מס. 204, 18.11.86) שש אלי גיל, כי שמע מפי יעקב חזן ש„השומר הצעיר" היה תמיד אנארכיסטי. בהזדמנות זו מסתער גיורא בחמת-זעם על „המינוח הכביכול מארקסיסטי" שטופח בתנועה. הוא פוסק, כי „האידיאולוגיה המארקסיסטית אין לה שום בסיס מציאותי בחיי הקיבוץ", „שהקיבוץ הוא בעצם הגשמתם של עקרונות האנארכיזם". והוא מעלה הצעה „להתחיל תקופה חדשה בחינוך הקיבוצי".

גיורא מכבד כוודאי, לא פחות ממני, את חברו לקיבוץ, יעקב חזן. לפיכך צריך היה לטרוח ולעיין בשני מאמרים של י.ח. העוסקים בשאלות שהוא מעלה על הפרק: 1. „מארקסיזם — אנארכיזם" („בשער" מס. 145, מאי-יוני 1979); 2. „מארקס החי" („מחברות למחשבה סוציאליסטית" מס. 7, דצמבר 1984). אין חולקים על כך, שבראשית דרכו הרעיונית הוקסם „השומר הצעיר" מרעיונות האנארכיזם, שעיקרם שלילת המדינה, כל כפייה ועריצות, וטיפוח חירות האדם ועצמאותו. ב„קהיליתנו" ניתן לכך ביטוי מובהק. אולם, כפי הנראה לא הסתפקה בכך התנועה. רעיונות המארקסיזם ניסרו בתקופה זו בחלל האוויר, מיטב הנוער בעולם, לרבות הנוער היהודי הער והתוסס, הציץ ונפגע מגליונות „הקפיטאל" ו„המניפסט הקומוניסטי". יתר-על-כן, הוגי האנארכיזם העריצו את התיאוריות הכלכליות והחברתיות של מארקס. באקונין, יריבו הגדול של מארקס התחיל לתרגם את „הקפיטאל" לשפה הרוסית. הוגה הריעות, שהיה השושבין של תנועתנו תחת חופת המארקסיזם היה האוסטרו-מארקסיסט מאקס אדלר, אשר האסכולה שלו היתה קרובה ברוח לקפלאנסקי ולברוכוב, ושמאקס אדלר עצמו היה תומך נלהב של הרעיון הציוני. את ספרו „אנשים חדשים" משנת 1924 הוציאה ההנהגה הראשית של „השומר הצעיר" בוורשה בשם „אנשי המחרת" (1931). אותו הוגה, שאנשי „השומר הצעיר" היו בקיאים בספריו ובמאמריו, כתב בשנת 1922 ספר חשוב בשם „תפיסת-המדינה של המארקסיזם". שני פרקים בספר מוקדשים ליחס בין מארקסיזם ואנארכיזם: פרק 14. סקירה על האנארכיזם: 1. שלילת הכפייה, החוק והאוטוריטה; 2. סדר חוקי וסדר מוסכם; 3. ההבדל המהותי בין אנארכיזם וסוציאליזם; 4. סוציאליזם ואינדיווידואליזם. פרק 15. האנארכיזם כביכול שבמארקסיזם: 1. רעיון השיתוף; 2. כוחות פוליטיים וחברתיים; 3. שבירת מנגנון המדינה; 4. גוויעת המדינה.

פרק 9 שבספר דן בנושא: דמוקרטיה פוליטית או סוציאלית. בשנת 1926 פירסם מ. אדלר חוברת מיוחדת על נושא זה, שאינה אלא הרחבת היריעה של הפרק הנ"ל. וזו הוצאה אף היא בעברית על-ידי תנועתנו בוורשה (1933). חוברת זו שוכפלה ונפוצה ברחבי התנועה במשך שנים רבות. היא שימשה חומר לימודי ורעיוני בחוגי לימוד בקיבוצים, בקיני „השומר הצעיר" ובקורסים רעיוניים בגבעת-חביבה. מכאן, שסמיכות הרעיונות בין אנארכיזם ומארקסיזם אינה זרה לתנועת „השומר הצעיר" במשך כל דרכה.

בצדק מרגיש גיורא, כי את מקום „התעמולה של המעשה" מאסכולת האנארכיזם, „זריקת פצצות, התנקשויות בראשי מדינה", תפס אצלנו „עיקרון ההגשמה העצמית". אך עוול גורם ג.מ., כדוגמת רבים וטובים אחרים, כאשר הוא מזהה את תורת מארקס עם הגשמתה המעוותת בברית-המועצות. כותב השורות הללו גאה על כך, כי עוד בשנת 1937 כתב, כי בברית-המועצות מסלפים את התיאוריה של מארקס. כיום מבינים מיטב המארקסיסטים והמארקסולוגים את ההבדל בין מארקס האותנטי לסילופו בארצות הקוראות לעצמן סוציאליסטיות. הנני שותף למיכאל הרינגטון, שכתב (בספרו „המהפכה שבאקראי", 1965): „קארל מארקס, אשר אליו אני מתייחס כאן וכן לאורך כל הספר הזה, איננו אותה דמות אגדית אשר לה קושרים הרוסים את כתר-הכבוד והאמריקנים את עטרת-החרפה של אבי הטוטאליטריות. אני מתכוון למארקס ההומאניסט, המהפכני הדמוקרטי, המתגלה בכתבים שלו, אותם ספרים, אשר רוב האנשים המחווים עליו דיעה, לא קראום מעולם".

ועוד דבר הראוי לציון: בשיחה שהיתה לי עם מארטין בובר ב-15.11.1959 עמד ההוגה המקורב מאוד לגוסטאב לנדואר על קירבת הרעיונות בין תורת מארקס לאנארכיזם. השיחה התפרסמה ב„הדים" 74, אוגוסט 1963. מארקס ניהל מלחמה חריפה באנארכיזם בגלל שלילת הדמוקרטיה מיסורה מצד הוגי האנארכיזם, ובראשם באקונין. זה האחרון ראה את הכוח המניע בחברה בהקמת „חברה סורית", שתפקידה להניע את הפועלים ל„פעולה ישירה", שביתות, הפגנות וכד' נגד הקפיטאליסטים, במטרה להשיג שיפורים כלכליים ועבודה למובטלים. „הפעולה הישירה" תגיע לשיאה בשביתה כללית, שתפעיל מצידה התקוממות עולמית, שתכריז על תקופה של הכנסה שווה ואפשרויות חינוך (כתבים, כרך 3 עמ' 38-35. גרמנית). ב„אני-מאמין המהפכני" שלו תבע באקונין ציות להתאגדות בשם מטרה מהפכנית. כל מעשה של אי-ציות נחשב לפשע שיגרור עימו אלימות הכרחית. על השקפה זו הסתער מארקס בשם ערכי הדמוקרטיה. הוא משווה את תפיסת באקונין עם המקובל אצל מיסדר הישועים: „ציית כמו פגר" — REINDE UT CADAVER מצוות חוק זה. „החברה הסורית" מיסודו של באקונין סותרת את תפיסת האנטי-אוטוריטאיות שלו. מארקס יסד את האינטרנציונאל הראשון על בסיס דמוקרטי וכן היה שותף לייסוד המפלגה הסוציאל-דמוקרטית הגרמנית באמצעות תלמידיו בֶּבֶל ולבקנכט.

יעקב הורביץ,
עין-החורש

אינך חייב לעבור למשרד חדש!
עבור לשיטת קו נקודה.

מניה לכל מטרה

שיטת קו נקודה מציעה לך יתרונות בלעדיים:

אונן - תיוק (קלסר)

- חסכון ניכר בשטח המשרד
- אירגון מופתי של הניירת
- אחסון, תיוק וגניזה של נייר רגיל ורציף
- התאמה לצרכי כל לקוח
- גידול מודולרי בשיטת ה"לגו"
- תיוק ניירת אופקי למניעת בלאי

תיוק נייר מחשב

- נוחות ויעילות - איתור ושליפה מהירים
- מבחר צבעים מגוון
- רוב הציוד מיוצר בישראל בידע אירופאי ואמריקאי
- איכות מוצרים גבוהה
- אמינות קו נקודה: אלפי לקוחות מרוצים בארץ ובחו"ל

עגלת מירות

קו נקודה
מי שמתיעל - גדל.
תל-אביב: רח' אבן גבירול 35, טל. 03-257286-9 חיפה: רח' שרה 8, טל. 04-524029

ילדים חושבים אורדע
המתנה הנפלאה - דמי חנכה לילדים חושבים בכל הגילים.

חדש
שיווק שחק-נא בע"מ
טל. 03-9232578
אולם תצוגה: דיזנגוף סנטר תל אביב
טל. 03-285286
סגל אמנון

אספקה קטנה
סימה באר

523

אפרוחיה אמנם פרחו מהקן, אך הקן נשאר חם ומרופד, ויש בו מקום. היא בת 46, בת קיבוץ לשעבר, בעלת הומור, קומוניקטיבית ואוהבת אנשים, שאפתנית ותוססת. כשהיא לא עסוקה בתחכומי הברידג' היא צופה בהצגות התיאטרון הטובות שבעיר, אוהבת את הירוק שבטבע ובכלל, תמצא בה עוד הרבה תכונות, שלא נציין אותן פה, רק נציע לך, לא להחמיץ אותה ואת קינה החם.

כיום חיה במרכז.

524

עוד אחת מאלה המאמינות, שלאהבה אין גיל, והיא יודעת במה להאמין. פנויה, בלי ילדים, בת 48, חברת קיבוץ מהצפון הקרוב. כרגע פעילה בעיר הגדולה בעבודה בתחום התקשורת. אוהבת את מה שכולם אוהבים, מוסיקה, תיאטרון, קולנוע ואנשים וכל מה שמחמם ומוסיף לחיים בשניים.

נאה מאד, רחוקה משמנה, בלונדינית, רגישה ופתוחה וכמו כולנו צמאה לאהבה.

מעריפה אותך עד גיל 55, רגיש, אוהב חיים ואת הדברים שבאים מהלב. היות שחלק לא קטן של הגברים בגילים הללו קרחים, אזי אתה יכול להיות גם מקריח, אבל לא רוצה אותך פרפר מקצועי. מקווה, שבגיל הזה הכנפיים כבר קצת רפויות.

כל השאר — אם תפגשו ותמצאו אחת את השני.

525

„סימה שלום, להתחיל לספר לך על אהבות כמו של כולן? מי שירצה ליצור עימי קשר ראשוני, מוטב שידע, בשלב זה, שאני גרושה, בת 38 + שלושה, חברת קיבוץ בצפון. את שאר התכונות המבריקות, והפחות מבריקות — נבדוק בשניים. בסדר?" בסדר! שיהיה.

526

גם טמפרמנטית, גם שקטה, גם ביצועיסטית. אל תרימו גבה, כי הסלט הזה, אם אינכם יודעים, הולך ביחד. ועוד איך. בת 169/29, פנויה, שחומה ולא רקן משיווף.

אוהבת את הבית, עם כל הטמון בו, את הכיף שבטיפול בבתה האחת. רוצה להכיר אותך, אדם פשוט, עם תחומי התעניינות משלך, שבאמת רוצה לבנות בית חם ואוהב.

חיה בקיבוץ בצפון.

527

לא שמנה, לא רזה. הבריות אומרים: „נראית צעירה מגילה (38) ב־10 שנים". למרות הבטחון שהם מעניקים, היא ביישנית מאד וסגורה ומעוניינת להכיר אותך: פתוח, עם בטחון, שתוציא אותה קצת מהביישנות.

חשוב לה, שתהיה לך הופעה חיצונית נאה, שתבין ת'חיים, ומצידה לא מפריע לה, אם תהיה צעיר ממנה. זהו. היא חברת קיבוץ בצפון הקרוב.

528

בת 65, אם לשלושה ונכד אחד./ קצת שמנמנה ועגולה./ פנים נאות ושיער שיבה./ שנים רבות היא בודדה./ ורוצה עכשיו למצוא מישהו לעצמה./ ורוצה עכשיו למצוא מישהו לעצמה./ אוהבת חברה ומלאכת כפיים./ ולשוחח אוהבת שבעתיים./ הראש צלול ויש מה להגיד./ ומי שקשר ייצור איתה — לא יפסיד./ כדאי לנסות. אשה במלוא המלה./ שעדיין זקוקה לחיבה ואהבה./ והמון תחביבים ועיסוקים./ ואף פעם לא בין המשתעממים.

מקיבוץ בצפון הקרוב

529

אם הייתי מורה שצריכה לתת ציונים, ובקמצנות, הייתי נותנת לו 9 על הופעה ספורטיבית. בן 55, וכאמור, נראה מצויין.

במה שנקרא חיים — יש לו נסיון עשיר, בהרבה וריאציות, והוא לא מצטער עליהן. רק רוצה לשבת עכשיו בשקט, בניחותא, לנהל חיים חדשים ופחות סוערים.

במקצועו מורה לחינוך מיוחד. חבר קיבוץ בצפון ועכשיו — פעיל במרכז הארץ. אבא לשלו־שה גדולים, שחיים בזכות עצמם. אדם תרבותי עם עולם פנימי עשיר.

רוצה אותך מגיל 40־50 — שילדיך קצת גדלו ותוכלו למצוא זמן רב אחד לשני.

530

נדמה לי, שיש כאן הפתעה אמיתית עבורכן: קיבוצניק מהדרום הרחוק. 165/33, לא שמן ולא רזה, לא מכוער ולא יפה. שקט, מופנם, מכונאי (חשבי לטווח רחוק...), חובב טיולים, כתיבה (לעלון הקיבוץ בשלב זה), נגרות בשעות הפנאי.

אם את דומה, בנתונים ובאינטרסים, רק לא „שקטה" כמוהו — יש לך צ'אנס.

יש בו תחושה של „בזבוז חייו". תוכלי למנוע זאת.

531

„כולנו רוצים לתת — רק מעטים יודעים איך", כותב לי סטודנט בן 25, שאוהב לקרוא ספרים, להאזין למוסיקה (בעיקר זו של שנות ה־60') ומגדיר עצמו כרציני, עדין, נאה למדי ובעל יכולת להעניק מעצמו למישהי.

יש בו, הוא אומר, תחושה של „בזבוז חייו", תוכלי למנוע את הבזבוז הזה. אם את נאה ומרגישה כמוהו ומוכנה להיות לו לחברה ושותפה אמיתית, שתעניק תוכן ועניין לחייו.

הוא בן קיבוץ מהצפון הקרוב.

532

האמהות שלכן ודאי ימליצו עליו. מושבניק במקור, רופא מתמחה ברפואת ילדים, חובב ספורט, ריקודי עם ובכלל ריקודי שנות ה־60', מוסיקה קלאסית ואמנות. גבוה, 1.80, בן 31 וכבר אומר — „נראה צעיר מגילי".

ועכשיו לדרישות שלו: — שתהיי מגיל 20־28, נאה ולא שמנה, אסתטית, בריאה בגוף ובנפש, אמינה ואינטליגנטית, פתוחת ראש ומשכילה.

אז בנות יקרות, קחו אותו לפני שהאמהות שלכן תתלבשנה עליו.

המען למכתבים: סימה באר, „אספקה קטנה", מערכת הדף הירוק, „על המשמר", [illegible]

כותבים לדף

עם עבר מפואר – מותר

עם פרסום הדברים, הפרשה בוודאי כבר נסתיימה עם פסק הדין. אמצעי התקשורת עסקו בה בתחילתה והעיתונות הקיבוצית האירה את הסיפור מאספקטים שונים. קיבוץ נחשלים, באופן טבעי, יצא להגנתו של אחד מחבריו „במצוקה". הוא חבר קיבוץ ותיק, עשה רבות למען המדינה ויש לו עבר מפואר וכו'.

עם עבר „מפואר" כזה מותר היה לרב החובל הקיבוצי לתפוס את הכושי שלו בגרוגרת ולזרוק אותו לים — טרף לכרישים.

הרי האפשרות האחרונה היתה פתוחה כאחת הברירות הטבעיות בים.

המכות היבשות, שספג הכושי (לפי עדויות בעיתונות) לפני ההורדה מן האנייה, נועדו לריכוך לפני הטבילה.

מנהלי החברה, ברצונם למתן את הפרשה, טענו שהשגיאה היתה של רב החובל, שלא פנה לקבלת הוראות.

עד כאן לעצם הפרשה. אגב, ספק אם רב החובל היה מתאכזר ל„קורבנו", לו עמד לפניו נציג הגזע הלבן.

אם נעסוק בנושא מנקודת ראות טיפולוגית, נראה, שלפנינו מקרה של רפלקס שאינו ניתן לשליטה של אגרסיביות מתפרצת, שהיא אופיינית בדרגות שונות אפילו אצל טובים וישרים („בעלי עבר מפואר"). השד הגזעני הערמומי לא פוסח על אף אחד מאיתנו.

ייתכן, שמנקודת ראות זאת ראוי אבנר גלק אולי למידת הרחמים, משום שנקלע למצב של תקיפה בהתנפלות שלוחת רסן על כושי נטול הגנה (לדברי השופט). הכושי המאוס פשוט העביר את הרב חובל על דעתו. בעימות עם הגזע השחור בהחלט יתכן, שהאדם הלבן אינו אחראי למעשיו.

רודי נבו, ולי

מכנסי „רפי" להיט לכל גיל

חדש! עודפי ייצוא!

חולצות מכנסיים וחליפות מיזע (סווצ'רים טרנינגים) לגברים נשים וילדים

המבחר הגדול ביותר בארץ של מכנסיים ★ מכנסי ג'ינס, כותנה ★ חולצות ומכנסי חג לגברים נשים וילדים

חניה חינם! שעת חניה חינם על כל מכנס בחניון בית רומנו יהודה הלוי 14 ובחניון פינס עם הצגת כרטיס החניה בעת הקניה

ישראכרט אלא מה.

מ. ברבר ובנו
בית חרושת למכנסיים „רפי" לגברים, נשים וילדים
ת"א, דרך יפו 9 בית רומנו טל. 656458 – 03-658539

יריד קלאסי וג'אז באלחוטו!
הגיעו אלפי תקליטים קלאסיים במחיר 5.00 ש"ח
קומפקט דיסקים במבחר עצום!
כל סוגי התקליטים והקסטות במחירים הזולים ביותר
אלחוטו, אבן גבירול 2 ת"א טל. 03-202294

שרותי צילום עמיעד
טל. 069-35838
- צילומי פירסומות באולפן או חוץ
- צילומי תעשיה
- צילומי אדריכלות
- צילומי תיירות
- הגדלות שחור־לבן עד גודל 50/60 ס"מ
- רפרודוקציות

נשמח לעמוד לשרותכם

פרסם בהדף הירוק

★ מחיר השרות למחזיקי כרטיס חבר 25 ש"ח בלבד.
★ כרטיס חבר ניתן לרכוש תמורת תשלום חד פעמי של 68 ש"ח

אין צורך להתחייב מראש להצטרף.

רק טלפן הזמן!
העלונים נשלחים במעטפות סגורות ללא תו זיהוי השולח
03-733994
04-446023
9־21 עד
גם בשבת

כ־5000 מנויים/יות, שני משרדים, צוות מקצועי ומיומן, 10 שנות נסיון, והחשוב מכל כ־1050 פנויים/יות מציגים עצמם מחדש בעלוני "קשר" במודעות מפורטות מאוד (60% עם טלפונים) מחכים לקשר איתך.

המעבדה לאיבחון הפרעות שינה
טכניון – מכון טכנולוגי לישראל
מוסד הטכניון למחקר ולפיתוח

הפרעות שינה
- נדודי שינה
- שינה בלתי מרעננת
- יתר שינה
- נחירה מטרידה
- והפרעות שינה אחרות

שעות הפתיחה – 9.00–16.00
תל־אביב, שינקין 80, 65223, טל' 03-623652, 03-611341
חיפה, קרית הטכניון, בניין גוטוירט 32000, טל' 04-226730
הטכניון מכון טכנולוגי לישראל

שעשועים
אבנר רבן

תשבץ מס. 56

מאוזן: 1. המשתמש כה מחליף קוים בתוך מערכת הבריאות? (4,5,4); 5. שודד הכספות ימצא את מבוקשו אם יביט אחורה (4); 7. סופר כסף מסיגריות (3); 9. ליבוביץ קיבוצניק? (4); 11. הילדים בודקים מה צברו בחגיגה (4,2); 13. ריב וברור בעניין הגבינה (3); 14. לחולה שבעלמה יש עוד זכר (5,2); 16. בחיפוש עינייני הוא יתגלה (4); 17. משנה מיקום בין הלוח העברי והנוצרי (2); 19. צליל של הסכמה בליגה (5); 20. קולות נביחה באים במקום מין אורגיה? (7); 21. על כל פנים הצעיר הרגיש שיש ביקוש (7); 22. המזל ממלא את מושבה של מרים (5); 23. אולי תהיו תשלום נאות לוויתור על שנת חופש? 24. מחזירים את השוטרים בכח שכזה (3).

מאונך: 1. לאלוף יהיה כסף בקרובו? (6); 2. בשביל לסגור אותו עולים על הגג? (3); 3. אפס מוחלט בגליל? (5,4); 4. חוזר ממשמרת ראשונה במרעה כמו מרנמרק (4); 6. חזור מישיבה ואסף פרי (3); 7. הוא בקיבוץ והקיבוץ בתוכו (3); 8. פורץ דרכים בגשור (5); 10. גם אם כן מצא דירה הרי שימציא לכך תרוץ אחר (5,5); 11. ברור שתחברו שלוחה בשיכון זה! (6,3); 12. שמיר דמוי שטיפה (3); 15. זהו בסוס מימד מיוחד למצרכי יסוד? (8); 16. ארגזי פלסטיק עם טבעת חבל בפנים (7); 18. משקלו של השמש מתחלק ביצועו (3,3); 20. מרוע רמי לא משחק כדורגל? (5); 22. התנועה החוזרת מיירית? (3).

פתרון תשבץ 55

מאוזן: 1. כמו השלג דאשתקד (ראג שתשלמו כדקה); 5. דודן; 7. לגר (רגל); 9. שובל (לבוש); 11. חרומאף (רח. מאפו); 13. מכס (מכ"ס); 14. נוה יעקב; 16. ארוע (מתואר ועושה); 17. מץ (מ"צ); 19. ספורט (ס־פור־ט); 20. יתרת מט"ח; 21. נוע תנוע (עתוננו+ע); 22. מזערי (זרעים); 23. משמר השרון (ממש שנורדה); 24. נכה (נכה).

מאונך: 1. כורזים (כה רוזים); 2. ורד; 3. דבר הפועלת; 4. קולב (קו־לב); 6. נער; 7. לשם; 8. רשפים (משפיר, מפריש, מפשיר); 10. להבות חביבה; 11. חמים וטעים; 12. אנו (אינו); 15. עצימת עין (תציע מניע); 16. אסטוניה (אס־טון־יה); 18. עסקנים (עסקי־נים); 20. יסעור (יסיעור); 22. מגן.

שמות הזוכים: יורם ביטרספלד, הלבנון 24, תל־אביב. משפחת מגל, קיבוץ האון.

הספרים מתנת הוצאת ספרית פועלים

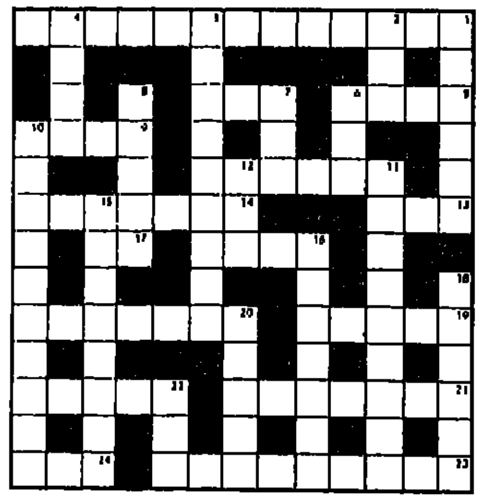

ארוחת ארבע
גרדה כהן

מי לא מכין לביבות תפוחי־אדמה בחנוכה? כולם אוהבים את זה. המחותן שלי אפילו טוען שטיגון סופגניות בחנוכה, זה מנהג מגונה ונלוז ותובע במפגיע לחזור אל הלאטקס. ומה פשוט יותר מלעשות לאטקס? מי צריך לכך מתכון? תתפלאו, יש המון גירסאות.

המהירים: חותכים 4 תפוחי־אדמה לחתיכות קטנות, שמים בבלנדר, מוסיפים 2 ביצים וטוחנים ביחד. מוציאים מן הבלנדר ומוסיפים 2 כפות קמח ומלח ומטגנים.

היותר קפדנים: מרסקים את התפוחים במגררת, סוחטים את המיץ, מוסיפים ביצים וקמח, אפילו קצת בצל מגורד ו...נכון — מטגנים.

הלאטקס של הייקים, מה שקוראים „קארטופל פופר", נעשים כך: החומרים: 1 ק"ג תפוחי אדמה (לאחר הקילוף, הגירוד והסחיטה), כפית מלח, 1 כף קמח תפוחי־אדמה, 1 מנה שמנת מתוקה, 3 ביצים, 100 גר' מרגרינה לטיגון (אפשר גם שמן).

ההכנה: מגרדים את תפוחי האדמה וסוחטים אותם בתוך בד דקיק. מוסיפים את יתר החומרים ואת חלמוני הביצים. את החלבונים מקציפים ומוסיפים בעדינות. שמים את החומר כפות, כפות לשמן הרותח ומשתדלים לשטח אותו דק. מטגנים יפה משני הצדדים לצבע חום ומגישים.

אסור לכסות לביבות מוכנות, כי כך הן מתרככות. יש להגישן ישר מן המחבת לצלחת.

אם רוצים את הלאטקס יותר דיאטטיים, כלומר לא ספוגים בשמן, יש לי עצה נהדרת. הכניסו לחומר המוכן 2 כפות שמן וטגנו על מחבת לא משומנת (רצוי טפלון, אך לא הכרחי) השמן שבתוך החומר מתחמם ויוצא אל המחבת ומשמן אותה לטיגון, וכך הלביבה נשארת דיאטטית.

אם רוצים להכין את החומר מוקדם ולטגן מאוחר, יש סכנה שהוא ישחיר. לכן יש לצקת למעלה מעט שמן, ועליו קצת קמח ולסגור בניילון. אחר כך צריך רק להוריד את השכבה העליונה והחומר נשאר בהיר. אינשאללה!

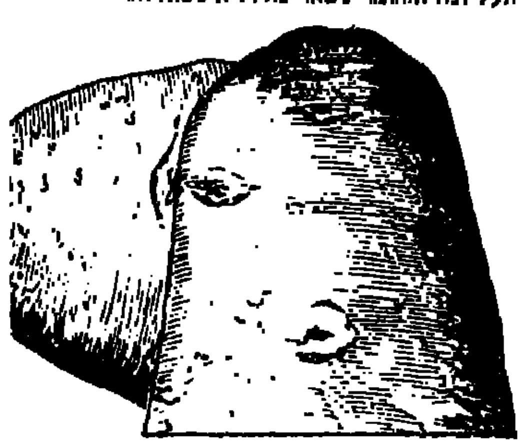

אני יודעת, שאתם מעוניינים גם במתכון של סופגניות, שהרי שכחתם או זרקתם את המתכון מן השנה שעברה. לכן הכנתי לכם את המודעה שאני תולה כל שנה על הלוח באילון:

מתכון לסופגניות ביתיות
(כמות ל־50 סופגניות)

החומרים: ½ ליטר חלב, 4 ביצים, ½ כוס סוכר, 3/4 חבילה מרגרינה, 60 גר' שמרים, 2 כפות קוניאק, 1 כפית מלח, קליפת לימון — לערבב ביחד.

ההכנה: מערבבים ביחד את כל החומרים. מוסיפים 1 ק"ג קמח, לשים ושמים במקרר (לפחות למשך 4 שעות), מרדדים עלה של 1 ס"מ עובי, חותכים עיגולים. נותנים לתפוח, ומטגנים בשמן עמוק.

ואפשר להחזיק בצק במקרר במשך שבוע שלם ולהוציא בכל פעם, לפי הצורך. לכיבור).

בתיאבון!

- פינות סלוניות וספות.
- פינות אוכל.
- ספריות.
- מזנונים.
- ארונות סטריאו ועוד.

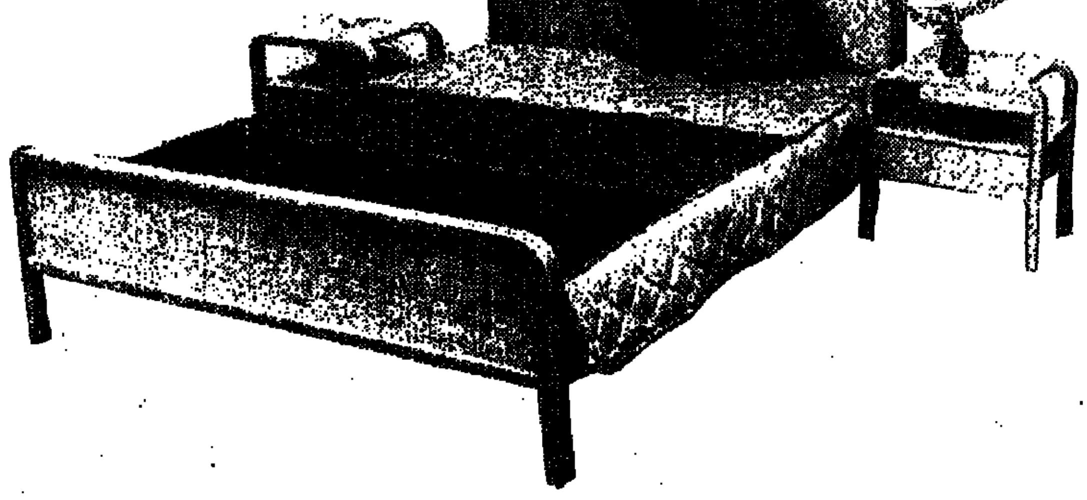

מבית קיבוצי טוב

תצוגת רהיטים
בחנויות המפעלים בהזורע ובשמרת, בתל־אביב ובירושלים.

שעות הפתיחה:
המפעלים – א–ה: 9.30–16.00, שישי: 7.00–13.00.
שבת וחג: 9.00–14.00.

בקיבוץ שמרת טל: 04-912272
בקיבוץ הזורע טל: 04-893138
בתל־אביב: דיזנגוף סנטר, טל: 03-283169
בירושלים: רח' שלומציון המלכה 18 טל: 02-225269
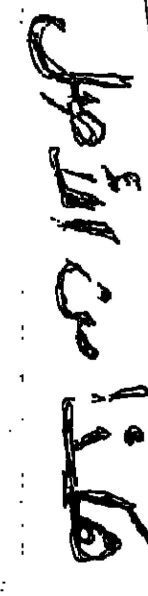
שמרת הזורע
ריהוט לאורך זמן